

Susanne Aikio & Eetu Rantala

Peruskoulun oppilaiden kokemuksia verkkokiusaamisesta

Pro gradu –tutkielma

KASVATUSTIETEIDEN JA PSYKOLOGIAN TIEDEKUNTA

Taito- ja taideainepainotteinen luokanopettajakoulutus

2023

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta

Peruskoulun oppilaiden kokemuksia verkkokiusaamisesta (Susanne Aikio & Eetu Rantala)

Pro gradu –tutkielma, 81 sivua, 5 liitesivua

Toukokuu 2023

Tämä parityönä toteutettu pro gradu –tutkielma käsittelee peruskoulun 4.–6.-luokan oppilaiden kokemuksia verkkokiusaamisesta. Verkkokiusaaminen määritellään tässä tutkielmassa teknologisten laitteiden, kuten esimerkiksi puhelimen tai tietokoneen jatkuvana väärinkäyttöinä tavoitteenaan aiheuttaa kiusaamisen kohteeksi joutuneelle ahdistusta tai pahaa oloa. Tutkimuksen tavoitteena oli perehtyä peruskoulun oppilaiden kokemuksiin verkkokiusaamisesta ja saada vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuskysymyksiä muodostui kaksi: 1) Miten 4.–6.-luokkalaisten käsittävät termin verkkokiusaaminen? 2) Millaisena 4.–6. luokkalaisten lapset kokevat sosiaalisessa mediassa ilmenevän verkkokiusaamisen henkilökohtaisella tasolla? Tutkielma on toteutettu laadullisen tutkimuksen fenomenografisista lähtökohdista tutkimalla vastaajien käsityksiä ilmiöstä. Tutkielman aineisto on kerätty sattumanvaraisesti valikoiduilta Torniolaisilta ala-asteilta. Keräsimme aineiston sähköisen Google Forms-kyselylomakkeen avulla ja saimme lopulta 144 vastausta oppilailta ympäri Torniota. Aineisto kerättiin maaliskuun 2022 aikana ja analysoimme aineiston aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä tutkimuskysymys kerrallaan. Tutkimuksen toteutuksessa on huomioitu sekä luotettavuuteen että eettisyyteen, kuten esimerkiksi tutkittavien nimettömyyteen ja tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuteen, vaikuttavia tekijöitä.

Tutkimustuloksistamme selvisi, että oppilaat määrittivät verkkokiusaamisen internetissä tai sosiaalisessa mediassa tapahtuvaksi kiusaamiseksi (1. tutkimuskysymys). Verkkokiusaamisen eri muodoiksi puolestaan lueteltiin haukkuminen, ilkeät kommentit, henkilökohtaisten tietojen, kuvien tai videoiden jakaminen ilman lupaa, syrjiminen ja kiusaajan anonyymius. Lähes 50 % kyselytutkimukseen vastanneista oppilaista kertoi kohdanneensa verkkokiusaamista, 18 % oli tullut verkkokiusatuksi ja 7,6 % vastaajista myönsi osallistuneensa verkkokiusaamiseen. Pojat joutuivat tyttöjä todennäköisemmin verkkokiusaamisen uhriksi erityisesti alemmalla luokkasteella, mutta vanhemmista oppilaista verkkokiusatuksi joutuivat lähinnä tytöt ja muunsukupuoliset oppilaat. Verkkokiusaamisen kokeminen herätti oppilaissa pääsääntöisesti ärtymystä, ahdistusta ja hämmennystä, mutta osa oppilaista kertoi myös, ettei verkkokiusaamisen kohtaaminen tuntunut heistä miltään (2. tutkimuskysymys). Kiusaajat puolestaan kertoivat pääsääntöiseksi syykseen kostamisen. Peräti 85,7 % kiusaajista oli myös itse tullut kiusatuksi. Muita syitä kiusata oli myös kiusaamisesta seurannut hyvä mieli ja verkkokiusaamisen helppous.

Tämä työ on tehty tutkijoiden henkilökohtaisesta kiinnostuksesta sosiaalista mediaa ja internetin ilmiöitä kohtaan. Työn taustalla on myös huoli nykyisten ja tulevien sukupolvien internetin käytöstä, ruutujen ääressä vietetystä ajasta sekä lasten ja nuorten käytöksestä internetissä. Tämän pro gradu –tutkielman tavoitteena on auttaa nuorten elämässä läsnä olevia aikuisia ja opetusalan ammattilaisia sekä tunnistamaan ja ymmärtämään verkkokiusaamisen eri ilmenemismuotoja, että puuttumaan ja ehkäisemään niiden muodostumista. Vaikka tutkimuksemme tulokset eivät ole täysin yleistettävissä koskemaan koko ikäluokkaa, ne heijastavat hyvin aiempaa aiheesta tehtyä tutkimusta. Tutkimuksemme tuoma uusi tieto on arvokasta niin 10–12-vuotiaille oppilaille itselleen kuin 4.–6.-luokkien opettajille ja oppilaiden huoltajille. Tutkimuksemme tarjoaa arvokasta ja helposti hyödynnettävää tietoa verkkokiusaamisesta lisäksi jatkotutkimukselle. Kiinnostavia jatkotutkimusaiheita on useita aiheen ajankohtaisuuden ja nuorten kasvavan ruutuajan ja verkon käytön myötä.

Avainsanat: verkkokiusaaminen, internetkiusaaminen, nettikiusaaminen, perinteinen kiusaaminen koulukiusaaminen, sosiaalinen media, some, fenomenografia

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	5
1. Kiusaaminen	8
1.1. Kiusaamisen määritelmä.....	9
1.2. Kiusaamisen seuraukset ja vaikutukset.....	11
2. Sosiaalinen media	13
2.1. Sosiaalisen median tunnusmerkit	13
2.2. Nuorten käyttämät sosiaalisen median alustat	15
3. Verkkokiusaaminen.....	18
3.1. Verkkokiusaamisen määritelmä	18
3.2. Verkkokiusaamisen ilmeneminen	21
3.3. Verkkokiusaamisen syyt ja vaikutukset.....	22
4. Tutkimuksen lähtökohdat ja toteutus	27
4.1. Laadullinen tutkimus	28
4.2. Fenomenografinen lähestymistapa.....	30
4.3. Tutkimuksen kohdejoukko ja aineistonkeruu verkkokyselyllä	32
4.4. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	34
4.5. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	40
5. Kyselyn tulokset ja niiden analysointi	44
5.1. Taustatietojen kartoitus	45
5.1.1. <i>Oppilaiden sukupuoli ja luokka-aste.....</i>	<i>45</i>
5.1.2. <i>Oppilaiden päivittäinen ruutu-aika ja koronan vaikutus siihen .....</i>	<i>48</i>
5.1.3. <i>Oppilaiden aktiivisesti käyttämät sosiaalisen median palvelut .....</i>	<i>52</i>
5.1.4. <i>Oppilaiden käsitys verkkokiusaamisesta .....</i>	<i>53</i>
5.2. Oppilaiden kokemukset verkkokiusaamisesta.....	59
5.2.1. <i>Oppilaiden käyttämät palvelut, joissa verkkokiusaamista on ilmennyt.....</i>	<i>62</i>
5.2.2. <i>Oppilaiden kohtaaman verkkokiusaamisen eri tavat .....</i>	<i>64</i>
5.2.3. <i>Oppilaiden omakohtaiset tuntemukset verkkokiusaamista kohdatessa .....</i>	<i>67</i>
5.2.4. <i>Oppilaiden omakohtaiset tuntemukset osallistuessaan verkkokiusaamiseen.....</i>	<i>69</i>
5.2.5. <i>Oppilaiden kokemukset verkkokiusaamisen on käsittelystä koulussa .....</i>	<i>71</i>
5.2.6. <i>Oppilaiden käsitykset verkkokiusaamiseen puuttumisesta .....</i>	<i>72</i>
5.2.7. <i>Oppilaiden muita huomioita tai kokemuksia verkkokiusaamisesta omin sanoin .....</i>	<i>73</i>
5.3. Tulosten yhteenveto	76
6. Pohdinta	82
7. Lähteet.....	87

8. Liitteet.....	93
------------------	----

1. Johdanto

Nykyajan nuoret ovat Shariffin ja Churchillin (2010) mukaan syntyneet kovin erilaiseen maailmaan heidän vanhempiinsa verrattuna. Lapset ja nuoret käyttävät jatkuvasti ympärillään olevaa teknologiaa, joka vaikuttaa heidän identiteettinsä kehitykseen ja antaa uudenlaisen mahdollisuuden sosiaaliseen kommunikaatioon. (Shariff & Churchill, 2010, s. 270). Sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen on noussut yhä enemmän esille, sillä eri sivustojen ja sovellusten tarjoama anonymiteetti mahdollistaa asiattoman käyttäytymisen verkossa entistä helpommin (Sullivan, 2011, s. 57–58). Tämä onkin yksi syy sille, miksi nuorten välinen kiusaaminen on siirtynyt sosiaalisen median välityksellä myös koulun ulkopuolelle oppilaiden omalle vapaa-ajalle luoden uusia ongelmia nuorten hyvinvoinnille ja identiteetin kehitykselle (Shariff, 2005, s. 7–8). Vaikka verkkokiusaaminen voikin saada alkunsa koulussa tapahtuneista asioista, emme kuitenkaan puhu suoranaisesti koulukiusaamisesta käsitellessämme verkkokiusaamista sen aikaan ja paikkaan sitoutumattomuuden takia.

Sandersin ja Phyen (2004) mukaan kiusaaminen on ollut ongelmana jo vuosisatojen ajan niin työpaikoilla, kodeissa kuin kouluissakin (Sanders & Phye, 2004, s. 1–2). Hamaruksen (2012) mukaan teknologian ja internetin kehittymisen myötä sosiaalinen media on mahdollistanut uudenlaisen kiusaamismuodon kehittymisen: verkkokiusaamisen (Hamarus, 2012, s. 15). Verkkokiusaamisella tarkoitetaan Shariffin ja Churchillin (2010) mukaan informaatio- ja kommunikaatioteknologian väärinkäyttöä, jonka tavoitteena on aiheuttaa ahdistusta ja pahaa oloa kiusaamisen kohteena olevalle henkilölle (Shariff & Churchill, 2010, s. 272).

Verkkokiusaamista ei aluksi pidetty Shariffin (2005) mukaan haitallisena kiusaamismuotona kiusaamisen fyysisen puolen puuttumisen vuoksi (Shariff, 2005, s. 7–8). Verkkokiusaaminen kuitenkin ymmärretään tänä päivänä vakavana ilmiönä, jolla on pitkäkantoiset seuraamukset. Tällaisia ovat Kaskin ja Nevalaisen (2017) mukaan esimerkiksi itsetunto- ja mielenterveysongelmat (Kaski & Nevalainen, 2017, s. 18). Salmivalli (2003) lisää, että kiusatuksi tuleminen voi aiheuttaa kiusatuilla myös ahdistuneisuutta, itsetunto-ongelmia, itsetuhoisuutta ja masentuneisuutta (Salmivalli, 2003, s. 20–21). Tämän vuoksi onkin tärkeää puuttua verkkokiusaamiseen ajoissa.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä avaamme verkkokiusaamiseen liittyviä termejä ja määrittelemme käyttämämme kiusaamiskäsitteen. Tämän jälkeen käsittelemme teoriataustaa, tutkimuksen lähtökohtia sekä tutkimuksen tulosten analyysin. Verkkokiusaamisen lisäksi käsittelemme ajoittain kiusaamista käyttäen termiä “perinteinen kiusaaminen”. Puhuttaessa perinteisestä kiusaamisesta tarkoitamme fyysisessä maailmassa tapahtuvaa kiusaamista. Tällaista kiusaamista voi olla esimerkiksi kasvokkain tapahtuva fyysinen väkivalta tai selän takana puhumisen kaltainen henkinen kiusaaminen.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa peruskoulun ja erityisesti ala-asteen oppilaiden kokemuksista verkkokiusaamisesta ja saada vastaukset tutkimuskysymyksiimme.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Miten 4.–6.-luokkalaiset käsittävät termin verkkokiusaaminen?
2. Millaisena 4.–6.-luokkalaiset lapset kokevat sosiaalisessa mediassa ilmenevän verkkokiusaamisen henkilökohtaisella tasolla?

Tutkimus on toteutettu laadullisen tutkimuksen fenomenografisella tutkimusmenetelmällä, koska tutkimme oppilaiden omakohtaisia kokemuksia verkkokiusaamisesta. Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan fenomenografisessa tutkimuksessa keskeisenä tutkimuskohteena on arkipäivää koskevat ilmiöt ja ihmisten käsitykset niistä (Huusko & Paloniemi, 2006). Toteutimme aineiston analyysin aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä, jonka Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvailevat sellaiseksi menetelmäksi, jota voidaan soveltaa mihin tahansa laadullisen tutkimuksen suuntaukseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103). Keräsimme tutkimusaineistomme sähköisellä Google Forms -kyselylomakkeella, joka lähetettiin suoraan Tornion koulujen rehtoreille. Tutkimuksen tulokset lähetetään tutkimukseen osallistuneiden koulujen opettajille tulosten analysoinnin jälkeen, jolloin opettajat voivat hyödyntää tutkimuksesta saatuja tuloksia halutessaan opetuksessa tai virittäessään arvokasta keskustelua luokan oppilaiden kanssa koskien ruutuaikaa, netin käyttöä ja netissä toimimista. Esittelemme tutkimuksen lopussa saamiamme tutkimustuloksia ja pohdimme tutkimuksen tekemistä yleisesti.

Euroopan parlamentin (2016) asettamassa yleisessä tietosuoja-asetuksessa määriteltiin sosiaalisen medioiden palveluiden käytön alaikärajaksi 16 vuotta. Jokainen jäsenmaa sai kuitenkin itse päättää halusiko laskea ikärajaa alemmas. Alin mahdollinen ikäraja oli 13 vuotta.

(Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus, 2016, artikla 8 kohta 1). Useimpien Suomessa käytettävien sosiaalisen median palveluiden alin käyttöikäraja on 13 vuotta, mutta esimerkiksi pikaviestintäpalvelu WhatsAppissa se on peräti 16 vuotta. Kuitenkin lasten ja nuorten on mahdollista käyttää kyseisiä palveluita huoltajan suostumuksella. Tämän vuoksi onkin tärkeää pohtia, miksi ja minkä tekijöiden mahdollistamana alle 13-vuotiaat lapset käyttävät sosiaalisen median palveluita, joiden alaikärajaksi on asetettu 13 vuotta.

Tämän vuoksi koemme, että tekemämme tutkimus 10–12-vuotiaille oppilaille tarjoaa arvokasta ja hyödyllistä tietoa niin 4.–6.-luokkien opettajille ja huoltajille kuin jatkotutkimuksellekin. Tutkimus antaa arvokasta tietoa siitä, miten nuoret käyttäytyvät verkossa ja millaisia kokemuksia heillä on sosiaalisen median eri palveluista. Rajasimme tutkimustamme koskemaan 4., 5. ja 6.-luokan oppilaita, sillä tutkimukset osoittavat, etteivät kohderyhmäämme nuoremmat oppilaat käytä älylaitteita niin aktiivisesti ja monipuolisesti kuin tutkimuksemme kannalta oli tarpeen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2011) mukaan ala-asteikäiset oppilaat keskittyvät internetissä pääasiallisesti viihteen kuluttamiseen, kun taas yläasteikää lähestyttäessä verkkoympäristöt alkavat toimimaan tärkeinä vuorovaikutuksen kanavina (MLL, 2011, s.7). Tästä syystä koimme tutkimuksemme kannalta järkevämmäksi keskittyä ala-asteen vanhimpiin oppilaisiin. Rajasimme tutkimuksemme koskemaan myös ala-astetta luokanopettaja koulutuksemme takia.

Pro gradu –tutkielmassamme hyödynnämme kiusaamisen, verkkokiusaamisen, internetin ja sosiaalisen median merkittävien ja arvostettujen tutkijoiden tutkimuksia ja näkemyksiä. Tällaisia työmme kannalta merkittäviä tutkijoita ovat esimerkiksi Hamarus P., Olweus D., Salmivalli C., Shariff S. ja Sullivan K. Verkkokiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen on haastavaa, muttei suinkaan mahdotonta. Tärkeää on eri tahojen välinen yhteistyö sekä lasten, nuorten ja heidän vanhempiensa tarkkaavaisuus ja varovaisuus internetissä.

1. Kiusaaminen

Keskustelu kiusaamisen ympärillä on lisääntynyt huomattavasti viimeisen parinkymmenen vuoden aikana ja kiusaamisen vastaisia toimia kehitetään kouluissa jatkuvasti. Volkin, Danen ja Marinin (2014) mukaan kiusaaminen koetaankin nykyään yleisenä globaalina ilmiönä (Volk, Dane & Marini, 2014, s. 327). Mistään uudesta ilmiöstä ei kuitenkaan ole kyse, vaan Sanders ja Phye (2004) huomauttavat, että kiusaaminen on ollut valitettava yhteiskunnallinen ongelma jo vuosisatojen ajan esiintyen niin työpaikoilla, kodeissa, vankiloissa kuin päiväkodeissakin. Kiusaamista esiintyy pääasiallisesti kuitenkin eniten kouluissa. (Sanders & Phye, 2004, s. 1–2). Hamarus (2006) lisää, että koulukiusaamista esiintyy joka luokka-asteella iästä riippumatta (Hamarus, 2006, s. 19).

Suomalaisen psykologian professorin ja arvostetun kiusaamistutkijan Christina Salmivallin (1998) mukaan kiusaamista tapahtuu eniten ala-asteella kiusaamismäärien vähentyessä aina sitä mukaa kun oppilaat siirtyvät yläasteelle. Pojat ovat tyttöihin nähden useammin koulukiusaamisen uhreja, ja sukupuolten välinen ero näyttää kasvavan yläasteelle siirryttäessä. Tutkimusten perusteella on huomattu, että poikia kiusaavat yleisimmin toiset pojat, kun taas tyttöjä kiusaavat sekä pojat että toiset tytöt. Salmivallin mukaan tutkimuksissa on tämä lisäksi myös todettu, ettei koulun tai luokan koolla ole vaikutusta koulussa esiintyvään kiusaamiseen, eikä maaseutu- tai kaupunkikoulujen välillä ei ole juurikaan eroa kiusaamisen määrässä ja esiintyvyydessä. (Salmivalli, 1998, s. 100–101).

Kiusaamisen yleisyydestä huolimatta Sanders ja Phye (2004) kuitenkin korostavat, ettei kiusaaminen ole saanut merkittävää tutkimuksellista huomiota kuin vasta 1970-luvulta lähtien, vaikka kiusaaminen onkin ollut ongelmana kouluissa jo pitkään. Ruotsalais-norjalainen psykologi Dan Olweus oli ensimmäinen tutkija, joka keskittyi aiheeseen tieteellisestä näkökulmasta. Häntä onkin pidetty tämän vuoksi kiusaamistieteen edelläkävijänä. (Sanders & Phye, 2004, s. 1–2). Olweus ja Mäkelä (2012) tiivistävät Salmivallin ja WHO:n havainnot todeten, että tutkimusten mukaan kiusaamismäärät peruskoulussa eivät ole muuttuneet merkittävästi vuosien saatossa, mutta kiusaamismuodot ovat kehittyneet haitallisemmiksi (Olweus & Mäkelä, 1992, s. 22). Internetin yleistymisen ja älylaitteiden kehittyminen ovat mahdollistaneet uusien kiusaamismuotojen ilmaantumisen (Hamarus, 2012, s. 15). Kiusaamismuodot, joita ei ollut ennen olemassa tai joiden kaltaisia ei pystytty edes kuvittelemaan, ovat nyt arkipäiväistyneet osaksi lasten, nuorten ja jopa aikuisten verkkokäyttäytymistä.

1.1. Kiusaamisen määritelmä

Cowien ja Myersin (2016) mukaan kiusaamisen määrittely ei ole yksiselitteistä, sillä määritelmä voi olla erilainen riippuen tieteenalasta, jonka kannalta kiusaamista tarkastellaan (Cowie & Myers, 2016, s. 20). Hamarus (2008) huomauttaakin, että selkeä kiusaamisen määritelmä olisikin hyvä olla, jotta se helpottaisi kiusaamiseen puuttumista (Hamarus, 2008, s. 14). Hamarus jatkaa yhdessä Kaikkosen (2011) kanssa, että esimerkiksi liian kapea-alainen määritelmä voi sulkea pois osan vahinkoa aiheuttavista kiusaamisen muodoista. Kiusaamisen ehkäisyyn kannalta selkeä yhteisymmärrys siitä, mitä kiusaaminen tarkoittaa on esimerkiksi koulujen kannalta todella tarpeen. (Hamarus & Kaikkonen, 2011, s. 58). Laajasta kiusaamisen määritelmän kirjosta huolimatta, on onneksi kuitenkin olemassa tiettyjä monista kiusaamismääritelmistä löytyviä kriteerejä, joiden avulla kiusaamista voidaan määrittellä yhteisymmärryksessä.

Cowien ja Jenniferin (2008) mukaan kiusaamistutkimuksen edelläkävijän ja uranuurtajan Dan Olweuksen ehdottama kiusaamisen määritelmä on yleisesti hyväksytty ja käytetty tutkimustarkoituksissa. Olweuksen määritelmän mukaan kiusaaminen on määritelty osana tietynlaista aggressiivista käyttäytymistä. Yleisesti ottaen kiusaamisen pääpiirteitä ovat: 1. kiusaamisen toistuvuus, 2. voimasuhteiden epätasapaino ja 3. tahallinen tarkoitus satuttaa toista henkilöä. (Cowie & Jennifer, 2008, s. 1–2). Näiden pääpiirteiden toteutuessa kiusattu kokee itsensä useimmiten heikoksi ja puolustuskyvyttömäksi (Kaski & Nevalainen, 2017, s. 11). Salmivalli (2003) täydentää, että kiusaamiseen liittyvä voimasuhteiden epätasapaino voi pohjautua esimerkiksi henkilöiden välisiin fyysisiin ominaisuuksiin, ikään, asemaan ryhmässä, kiusaajien määrään tai joihinkin muihin ominaisuuksiin tai resursseihin. Olennaista on, että kiusaajalla on valta kiusatusta. (Salmivalli, 2003, s. 11).

Kiusaamisen pääpiirteet Dan Olweuksen määritelmän mukaan		
Kiusaamisen toistuvuus	Voimasuhteiden epätasapaino	Tahallinen tarkoitus satuttaa toista henkilöä

Taulukko 1 *Kiusaamisen pääpiirteet*

Sullivan (2011) kiteyttää kiusaamisen yhteen lauseeseen seuraavasti: kiusaaminen on yhden tai useamman ihmisen harjoittamaan tietoista, tahallista ja toistuvaa haitallista toimintaa, jonka tarkoituksena on tuottaa pahaa kiusatuksi tullee henkilölle tai henkilöille (Sullivan, 2011, s. 10). Höistad (2003) puolestaan lisää, että kiusaaminen tarkoittaa laajemmin myös kokonaiseen ihmisryhmään kohdistuvaa aktiivista, systemaattista ja toistuvaa pahantahtoista toimintaa (Höistad, 2003, s. 79–80). Yhteisenä oleellisena tekijänä kiusaamiskäsityksessä pidetään kiusaamisen toistuvuutta. Hamarus (2012) huomauttaa, että kiusaamiseksi voidaankin yleisesti käsittää vasta sellainen negatiivinen toiminta, mikä on toistuvaa. Tämän takia kiusaamiseen puuttuminen voi pitkittyä ja olla hyvinkin hidasta, eikä tarvittavan tehokas kiusaamiseen puuttuminen toteudu välttämättä ollenkaan. (Hamarus, 2012, s. 22–23).

Hamaruksen (2012) mukaan perusidea kiusaamisessa on kiusaajan tavoittelema asema tai rooli yhteisön sisällä. Aseman tai roolin saavuttaakseen kiusaajan tavoitteena on saada uhri tuntemaan itsensä ulkopuoliseksi yhteisössä. (Hamarus, 2012, s. 15). Kiusaamisen yhteydessä esiintyy monesti esimerkiksi eristämistä, syrjintää ja väkivaltaa, mutta tiukka rajanveto näiden välillä voi olla hankalaa (Hamarus & Kaikkonen, 2011, s. 58). Kiusaamisen tunnistamisesta tekee myös hankalaa se, että jotkut saattavat ajatella kiusaamisen pelkkänä huumorina tai leikkinä. Hamarus ja Kaikkonen (2011) huomauttavatkin, että kiusaamiseen liittyy aina kiusatun oma kokemus tilanteesta. Vitsailu ja leikkimielinen toiminta voivat olla todellisuudessa kiusaamista, vaikka ne eivät siltä näyttäisikään ulospäin. Koska kiusaamista on vaikeaa määritellä ja tutkia, kiusaamistilannetta arvioitaessa on tärkeää huomioida osapuolten väliset yksilölliset kokemukset ja henkilökohtainen suhtautuminen tilanteeseen. (Hamarus & Kaikkonen, 2011, s. 62).

Hamaruksen ja Kaikkosen (2011) mukaan kiusaamista on mahdollista tarkastella erilaisien näkökulmien kautta riippuen siitä, tarkastellaanko kiusaamista kiusaajan, kiusatun vai muiden oppilaiden näkökulmista. Nämä seikat vaikuttavat suuresti kiusaamisen määrittelyyn. (Hamarus & Kaikkonen, 2011, s. 65). Höistadin (2018) mukaan kiusaaminen voidaan jakaa esimerkiksi sanalliseen kiusaamiseen, sanattomaan eli hiljaiseen kiusaamiseen ja fyysiseen kiusaamiseen (Höistad, 2003, s. 80). Kiusaaminen voidaan myös jakaa aktiivisuutensa mukaan epäsuoraan ja suoraan kiusaamiseen (Olweus, 1994, s. 14). Hamarus (2008) avaa Olweuksen (1994) jakoa seuraavasti: epäsuoran kiusaamisen tarkoittavan kiusaamista, mitä tapahtuu niin sanotusti piilossa ja mikä ei ole kiusatun nähtävissä. Suora kiusaaminen puolestaan tarkoittaa sitä, että kiusattu tehdään tietoiseksi kiusaamisen tapahtumisesta. Suoraan kiusaaminen voi sisältää esimerkiksi fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kiusaamista (Hamarus, 2008, s. 46).

Kasken ja Nevalaisen (2017) mukaan kiusaamisella voi olla hyvin erilaisia muotoja. Kiusaamista voi tapahtua sanoin tai teoin, ollen henkistä tai fyysistä. Kiusaaminen voi olla myös näkyvää ja näin ollen helposti huomattavissa tai se voi olla niin hienovaraista, ettei ulkopuolisen ole mahdollista havaita sitä heti (Kaski & Nevalainen, 2017, s. 11–12). Sanders ja Phye lisäävät, että pitkään jatkunut kielteinen toiminta voi olla sanallisen aggression lisäksi myös sanatonta aggressiota. Tällaista sanatonta aggressiota voi olla esimerkiksi tuijottaminen, kiusanteko tai fyysisen koskemattomuuden rikkominen (Sanders & Phye, 2004, s. 3).

1.2. Kiusaamisen seuraukset ja vaikutukset

Kärnä, Voeten, Littlen, Poskiparran, Kaljosen ja Salmivallin (2011) sekä Sanz Garcían ja Margallon (2014) mukaan kiusaamisella tarkoitetaan siis pitkäaikaista ja tahallista käyttäytymistä, joka kohdistuu henkilöön, joka koetaan kiusaajaa heikommaksi tai haavoittuvammaksi. Kuten aiemmin opimme, kiusaamista voi siis ilmetä esimerkiksi fyysisenä, sanallisena, sosiaalisena ja nykyään myös verkkokiusaamisena. (Kärnä ym., 2011; Sanz García & Margallo, 2014, s. 270). Kiusaamisen seuraamukset ovat tutkitusti vakavia. Salmivallin, Kaukiainen ja Voeten (2010) mukaan tutkimukset osoittavat, että kiusaamisella on vakavia lyhyt- ja pitkäaikaisia seurauksia uhreille. Tällaisia vaikutuksia ovat heidän mukaansa esimerkiksi masennus, ahdistus ja ongelmat akateemisissa opinnoissa (Salmivalli, Kaukiainen & Voeten, 2010). Kaltiala-Heino, Marttunen ja Fröjd (2015) huomauttavat, että kiusaaminen voi vaikuttaa edellä mainittujen asioiden lisäksi esimerkiksi kiusatun huonoon itsetuntoon ja jopa taipumukseen päätyä osaksi rikollisuutta (Kaltiala-Heino, Marttunen & Fröjd, 2015).

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (lyh. THL) (2018) tekemän tutkimuksen mukaan arviolta 10–15 % suomalaisista oppilaista on kokenut jonkin muotoista kiusaamista. Kiusaaminen on usein yleisintä kouluissa, ja sillä voi olla vakavia seurauksia uhrien lisäksi myös tekijöille itselleen. (THL, 2018). Hamarus (2006) täydentää Salmivallin ja kumppaneiden (2015) sivuuttamaa kiusatun mahdollisten akateemisten opintojen ongelmia toteamalla kiusaamisen voivan vaikuttaa yksilön koulumenestyksen ja koulussa viihtymisen lisäksi myös koko luokkayhteisön koulumotivaatioon (Hamarus, 2016; Salmivalli, Kaukiainen & Voeten, 2010). Hamarus jatkaa kertomalla, että kiusaamisella on vaikutus elinikäiseen oppimiseen luodessaan kiusatulle mahdollisesti negatiivisen suhtautumisen koulun lisäksi myös muita oppimisympäristöjä kohtaan. Kiusaaminen muovaa siis voimakkaasti yksilön käsitystä itsestään yksilönä ja yhteisön jäsenenä. (Hamarus, 2006, s. 214.) Kiusaamisen ratkaisemiseksi

suomalaiset koulut ovat toteuttaneet onneksi aktiivisesti erilaisia ehkäisy- ja puuttumistoimenpiteitä, kuten esimerkiksi KiVa koulun kaltaisia toimintaohjelmia (Kärnä, Voeten, Little, Poskiparta, Kaljonen, & Salmivalli, 2013).

Hamarus (2006) esittää, että jos kiusaamiseen ei puututa jo varhaisessa vaiheessa, se voi levitä yhteisön sisällä aina yhteisön yhteisön ulkopuolelle asti. Kauan jatkuessaan kiusaaminen vakiinnuttaa asemaansa, juurruttaa itsenä toimintamallina yhteisön vuorovaikutussuhteissa ja tekee kiusaamiseen puuttumisesta hyvin vaikeaa. Vaikka Hamarus huomauttaakin kiusaamisen määritelmän mukaisesti kiusaamisen luonteeseen kuuluvan pahantahtoisen toiminnan tulevan olla toistuvaa, oppilaat toivovat ja odottavat kiusaamiseen puuttumista jo varhaisessa vaiheessa, eivätkä ymmärrä toiminnan pitkäkestoisuutta kiusaamiseen puuttumisen ehtona. (Hamarus, 2006, s. 210).

Nykyään perinteinen kiusaaminen on saanut astua sivuun ja tavallisimpana kiusaamisen muotona voidaankin pitää verkkokiusaamista. Tarkastelemme verkkokiusaamista myöhemmin tässä tutkielmassa. Internetissä tapahtuu todellisen maailman tapaan paljon kiusaamista ja verkkokiusaaminen onkin hyvin samankaltaista kuin perinteinen kiusaaminen. Myös verkkokiusaaminen voi olla perinteisen kiusaamisen tavoin hiljaista, sanallista, suoraa tai epäsuoraa kiusaamista. Shariff (2005) kuitenkin korostaa, että vaikka verkkokiusaaminen onkin hyvin samankaltaista kuin perinteinen kiusaaminen, verkkokiusaaminen ei voi koskaan olla kuitenkaan itsessään fyysistä. Verkkokiusaaminen voi kuitenkin johtaa fyysisiin tekoihin myöhemmin. (Shariff, 2005, s. 7).

2. Sosiaalinen media

Sosiaalinen media tarjoaa paljon hyviä ja elämää helpottavia mahdollisuuksia, mutta se tarjoaa valitettavasti myös fyysistä maailmaa monipuolisemman alustan kiusaamiselle. Tässä alaluvussa käsittelemmekin sosiaalista mediaa sekä tarkastelemme sosiaalisen median merkitystä lapsille ja nuorille.

Kaplan ja Haenlein (2010), Boydin ja Ellisonin (2007) sekä Obarin ja Wildmanin (2015) määritelmien mukaan sosiaalisella medialla tarkoitetaan digitaalisiin viestintäalustoihin ja -työkaluihin pohjautuvia internet-pohjaisia sovelluksia. Nämä sovellukset mahdollistavat käyttäjien luoda, jakaa ja vaihtaa käyttäjien luomaa sisältöä, tietoa, mielipiteitä ja kokemuksia reaaliajassa keskenään internettiä ja internet-yhteyksiä hyväksi käyttäen (Kaplan & Haenlein, 2010; Boyd & Ellison, 2007; Obar & Wildman, 2015).

Internet on mullistanut maailmaa pysyvästi. Markkina- ja kuluttajatietoihin erikoistunut verkkoalustan Statistan (2023) mukaan internetin käyttäjiä on koko maailmassa jo yli viisi miljardia. Tämä tarkoittaa 64 % maailman väestöä (Statista, 2023). Useat ihmiset käyttävät sosiaalista mediaa seuratakseen ajankohtaisia tapahtumia ja jakaakseen vakokuvia ja videoita. Monet käyttävät useita eri sosiaalisen median palveluita. Tämän pro gradu –tutkielman kirjoitushetkenä suosituimpia sosiaalisen median palveluita Suomessa ovat Ebrandin ja Oulun kaupungin kulttuuri- ja sivistyspalveluiden (2022) tutkimuksen mukaan WhatsApp, YouTube, Instagram, Spotify, Snapchat ja TikTok. Tutkimuksen mukaan suomalaisetnuoret viettävät eniten aikaa TikTokissa, Instagramissa, YouTubessa, Snapchatissa ja WhatsAppissa. (Ebrand & Oulun kaupungin kulttuuri- ja sivistyspalvelut, 2022). Vuoden 2023 tammikuussa Facebookin käyttäjämäärä oli 2,9 miljardia, YouTuben 2,5 miljardia, WhatsAppin 2 miljardia ja Instagramin 2 miljardia käyttäjää (Statista, 2023).

2.1.Sosiaalisen median tunnusmerkit

Boyd ja Ellison (2007) huomauttavat, että sosiaalisen median alustoilla on useita keskeisiä piirteillä. Näitä ovat esimerkiksi käyttäjäprofiilit, sosiaaliset yhteydet tai verkostot ja kyky jakaa ja kommentoida käyttäjien luomaa sisältöä. Nämä ominaisuudet helpottavat sosiaalista vuorovaikutusta ja mahdollistavat käyttäjien suhteiden rakentamisen ja kommunikoinnin muiden kanssa virtuaaliympäristössä. Joitakin tärkeitä sosiaalisen median alustojen jakamia piirteitä ovat:

1. Käyttäjäprofiilit: Sosiaalisen median alustat mahdollistavat käyttäjien luoda henkilökohtaisia profiileja, jotka sisältävät tietoa käyttäjistä. Profiilit voivat sisältää esimerkiksi tietoja heidän kiinnostuksen kohteistaan, harrastuksistaan ja taustastaan. Profiileihin sisältyy yleensä profiilikuvia ja kansikuvia, joita käyttäjät voivat muokata mieltymystensä mukaan (Boyd & Ellison, 2007).
2. Sosiaaliset yhteydet tai verkostot: Sosiaalisen median alustat mahdollistavat sosiaalisten verkostojen muodostamisen sekä käyttäjien yhdistämisen muihin käyttäjiin. Käyttäjät voivat seurata kavereitaan tai olla yhteydessä muihin käyttäjiin ja vastaanottaa päivityksiä heidän toiminnastaan ja sisällöstään (Boyd & Ellison, 2007).
3. Käyttäjien tuottama sisältö: Sosiaalisen median alustat mahdollistavat käyttäjien luoda ja jakaa sisältöä, kuten tekstiä, kuvia, videoita ja ääntä. Sisältöä voidaan jakaa muiden käyttäjien kanssa reaaliajassa, ja sitä voidaan kommentoida ja tykätä muiden käyttäjien toimesta (Kaplan & Haenlein, 2010).
4. Interaktiiviset ominaisuudet: Sosiaalisen median alustat tarjoavat erilaisia vuorovaikutteisia ominaisuuksia, jotka mahdollistavat käyttäjien osallistumisen kanssakäymiseen alustalla. Vuorovaikutteisia ominaisuuksia ovat esimerkiksi kommentointi, tykkääminen, jakaminen ja viestittely (Duggan, Ellison, Lampe, Lenhart & Madden, 2015).
5. Liikkuvuus: Monet sosiaalisen median alustat on suunniteltu olemaan käytettävissä mobiililaitteissa, jolloin käyttäjät voivat luoda ja kuluttaa sisältöä liikkeellä ollessaan (Dhir, Pallesen, Torsheim & Andreassen, 2016).

Palfrey ja Gasserin (2008) mukaan niitä nuoria ja aikuisia, jotka ovat syntyneet 1990- ja 2000-luvuilla, voidaan pitää diginatiiveina. He ovat altistuneet tietotekniikalle varhaislapsuudestaan asti ja ovat sen tottuneita käyttäjiä. (Pal-Palfrey & Gasser, 2008). Nykyään myös myöhemmin syntyneet lapset ja nuoret altistuvat tietotekniikalle hyvin varhaisessa vaiheessa. Suuri osa suomalaisista 6–17-vuotiaista lapsista ja nuorista viettää Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2011) suorittaman tutkimuksen mukaan päivittäin aikaa verkossa. Heistä valtaosa aloittaa aktiivisen verkon käytön jo alle 10-vuotiaana. Ala-asteikäisten lasten pääasiallinen netin käyttö keskittyy viihteen kuluttamiseen, kun taas yläasteikää lähestyttäessä netistä muodostuu tärkeä vuorovaikutuksen kanava. Verkossa ylläpidetään kaverisuhteita esimerkiksi erilaisissa yhteisöpalveluissa. (MLL, 2011, s.7). Saksalaisen tekoälytekniikan ja sosiaalisen median professorin Andreas Kaplanin ja hänen kollegansa professori Michael Haenleinin (2010) mukaan sosiaalinen media kattaa laajan valikoiman verkkosovelluksia, jotka

mahdollistavat käyttäjien osallistumisen virtuaalisiin yhteisöihin ja vuorovaikutuksen muiden käyttäjien kanssa eri muodoissa (Kaplan & Haenlein, 2010). Tällaisia virtuaalisiin yhteisöihin mahdollistavia sivustoja ovat esimerkiksi WhatsApp, YouTube, Instagram, Snapchat, TikTok, Facebook, Discord ja erilaiset online-pelit.

Manerheimin Lastensuojeluliiton (2011) mukaan verkossa pääsääntöisesti rentoudutaan ja viihdytään esimerkiksi katsellen erilaisia videoita ja pelaamalla. Verkko on lapsilla ja nuorilla käytössä myös oppimisen ja ajan tasalla pysymisen apuvälineenä. Älylaitteet kuten esimerkiksi: älypuhelimet, tabletit ja tietokoneet mahdollistavat verkon käytön lähes missä vain (MLL, 2011, s.7). Verkon käyttö ei myöskään ole enää niin aikaan ja paikkaan sidonnaista kuin se on joskus aiemmin ollut. Mäntymäki (2012) toteaa nuorten mediavalintojen ryhmittelyn olevan aikuisiin verrattuna haastavampaa. Nuorten median käyttö ei ole selkeästi sidoksissa tiettyihin vuorokaudenaikoihin tai käyttötarpeisiin, vaan se on impulsiivista ja nopeasti muuttuvaa. Esimerkiksi nuori voi pelata tietokoneella samalla kun pitää yhteyttä kavereihinsa ja kuunnella musiikkia tai pitää televisiota päällä taustalla. (Mäntymäki, 2012, s. 15).

MLL:n (2011) mukaan nuoren pyrkiessä hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään itseään, on mediakulttuuri tärkeä osa tätä prosessia. Identiteettiä voidaan rakentaa esimerkiksi verkkoyhteisöissä tai kokeilemalla erilaisia rooleja. Internet toimii erinomaisena ympäristönä etsiä mielenkiinnon kohteita, jakaa ajatuksia vertaisten kanssa, laajentaa ystäväpiiriä ja peilata arvoja. (MLL, 2011, s. 7). Sosiaalinen media ohjaa käyttäjiään nykyisessä muodossaan valitettavasti myös yhä enemmän egosentrisyyteen. Mäntymäki (2012) huomauttaa, että sosiaalisen median käyttäjät edustavat minä-sukupolvea: keskittyään siihen, mitä minä juuri nyt ajatellen, kuinka monta seuraajaa minulla on ja millaisissa kuvissa minä esiinnyn. Vaikka sosiaalisen median palvelut mahdollistavat jokaisen äänen kuulumisen ja tarinan kertomisen, kommunikaatio monissa sosiaalisen median palveluissa jää Mäntymäen mukaan melko yksisuuntaiseksi. Nykymuodossaan palvelut täyttävät käyttäjien tarpeet tulla kuulluksi, mutta yhteisölliselle ajatusten kehittämiseksi jää vain vähän tilaa. Palvelut eivät myöskään onnistu luomaan mahdollisuuksia keskusteluille, jotka olisivat merkityksellisiä koko yhteisön kannalta. (Mäntymäki, 2012, s. 20).

2.2. Nuorten käyttämät sosiaalisen median alustat

Obarin ja Wildmanin (2015) mukaan sosiaalisen median alustat vaikuttavat merkittävästi sosiaalisiin, kulttuurisiin ja poliittisiin prosesseihin globaalin ja reaaliaikaisen tiedon ja

ideologioiden jakamisen vuoksi. Sosiaalisen median alustoilla on myös mahdollista kertoa julkisesti mielipiteensä johonkin asiaan liittyen ja vaikuttaa sosiaalisiin liikkeisiin. Näistä muutama esimerkki ovat esimerkiksi arabikevät ja Black Lives Matter -liike. (Obar & Wildman, 2015).

Kaiken kaikkiaan sosiaalinen media on dynaaminen ja kehittyvä ilmiö, joka on muuttanut tapaa, jolla ihmiset viestivät, ottavat yhteyttä toisiinsa ja jakavat tietoa ja kokemuksia digitaalisella aikakaudella. On olemassa lukuisia sosiaalisen median alustoja internetissä, joista jokaisella on omat ainutlaatuiset ominaisuutensa ja käyttäjäkuntansa. Suosituimpia sosiaalisen median alustoja ovat esimerkiksi:

- Facebook: Sosiaalinen verkostoitumissivusto, joka mahdollistaa käyttäjille profiilien luomisen, päivitysten jakamisen ja yhteydenpidon ystävien ja perheen kanssa (Boyd & Ellison, 2007).
- Twitter: Mikrobloggaussivusto, joka mahdollistaa käyttäjien lyhyiden viestien, eli "twiittien", jakamisen seuraajiansa kanssa (Java, Song, Finin & Tseng, 2007).
- Instagram: Valokuva- ja videonjakosovellus, joka mahdollistaa käyttäjien visuaalisten sisältöjen lataamisen ja muokkaamisen, muiden käyttäjien seuraamisen sekä vuorovaikutuksen tykkäysten ja kommenttien avulla (Dhir & kumppanit, 2016).
- YouTube: Videonjakopalvelu, joka mahdollistaa käyttäjien videoiden lataamisen, katsomisen ja jakamisen sekä vuorovaikutuksen muiden käyttäjien kanssa kommenttien ja tilausten avulla (Burgess & Green, 2009).
- Snapchat: Viestisovellus, joka mahdollistaa käyttäjien valokuvien ja lyhyiden videoiden lähettämisen, jotka katoavat katselun jälkeen. Sovelluksessa on myös tarinaominaisuus, jonka avulla käyttäjien jakamat kuvat ja videot ovat näkyvillä 24 tunnin ajan (Duggan & kumppanit, 2015).
- TikTok: Videonjakosovellus, joka mahdollistaa käyttäjien lyhyiden videoiden tekemisen musiikin ja erikoistehosteiden kanssa sekä vuorovaikutuksen muiden käyttäjien kanssa tykkäysten, kommenttien ja duettojen avulla (Stokel-Walker, 2021).
- Discord: Viestintäsovellus, joka tarjoaa teksti-, ääni- ja videochat-palveluita yksilöille ja yhteisöille.

Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä monista tänä päivänä saatavilla olevista sosiaalisen median alustoista. Jokainen alusta tarjoaa oman ainutlaatuisen ominaisuusvalikoimansa ja palvelee erilaisia käyttäjäryhmiä ja sisällöntuottajia.

Ebrandin ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden vuonna 2019 teettämän tutkimuksen mukaan suomalainen keskivertonuori käyttää internetiä viikossa keskimäärin 31–40 tuntia. Tämä tekee nuorten käyttämästä päivittäisestä ruutuajasta noin 4,4–5,7 tuntia päivässä. Tutkimuksen mukaan internetin käyttö painottui enimmäkseen kello 15–01 välille ja oli huipussaan kello 18 ja 23 välillä. (Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut, 2019).

Ebrandin ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden vuonna 2022 toistama tutkimus puolestaan osoitti internetissä vietetyn ajan lisääntyneen vuoteen 2019 nähden. Vuonna 2022 internetissä vietetty aika oli noussut 35–42 tuntiin viikossa eli 5–6 tuntiin päivässä. Ruutu-aika on siis lisääntynyt noin 13 % vuoteen 2019 verrattuna. Samainen internetissä vietetty aika taas oli vain 21–30 tuntia viikossa eli 3–4,2 tuntia päivässä vuonna 2016 tehdyn tutkimuksen mukaan. Vuoden 2016 tuloksiin verratessa internetissä vietetty viikoittainen aika on noussut keskimäärin noin 51 % vuodesta 2016 vuoteen 2022. Vuoteen 2019 verrattuna internetin käytön painottuminen kello 15–01 välille, ollen huipussaan kello 18–23 välillä, oli pysynyt samana myös vuonna 2022. (Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut, 2016, 2019, 2022).

Tutkimusten tulokset ovat hyvin kiinnostavia, mutta meidän tapauksessamme ainoastaan suuntaa antavia, eivätkä valitettavasti sovellu sellaisinaan suoraan verrattaviksi saamiemme tulosten kanssa. On huomioitava, että Ebrandin ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden teettämässä tutkimuksissa vastaajina toimi 13–29-vuotiaat Suomessa asuvat nuoret ja aikuiset. Tutkimukseen osallistuneiden keskiarvoikä oli jokaisena vuonna noin 19 vuotta. Tutkimukseen osallistuneiden alaikäraja on meidän tutkimuksemme kohde ryhmän ulkopuolella, mutta on kiinnostavaa nähdä, eroavatko saamamme tulokset Ebrandin ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden tutkimusten tuloksista.

3. Verkkokiusaaminen

Kanadalainen kasvatustieteen professori ja verkkokiusaamisen tutkija Shaheen Shariff yhdessä kollegansa Andrew Churchillin (2010) kanssa toteavat nykyajan lasten ja nuorten syntyneen hyvin erilaiseen maailmaan verrattuna heidän vanhempiansa, sillä lapset ja nuoret käyttävät nykyään paljon ympärillään olevaa teknologiaa. Teknologia toimii positiivisena, tuottavana ja luovana osana nuorten toimintaa ja heidän identiteettinsä kehittymistä ja se antaa ennen kaikkea myös mahdollisuuden sosiaaliseen aktiivisuuteen. Tämä puolestaan antaa nuorille mahdollisuuden tuntea olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin ympärillään ja jopa ympäri maailmaa. Internetillä on kuitenkin myös negatiivinen puolensa, joka voi aiheuttaa suurta vahinkoa internetin käyttäjille. (Shariff, S. & Churchill, A., 2010, s. 270).

Sullivanin (2011) mukaan sosiaalinen verkostoituminen sosiaalisen median sivustoilla on samankaltaista kuin tosielämässä. Kyseisillä sivustoilla on kuitenkin myös varjopuolensa, kuten mahdollisuus verkkokiusaamiselle. Käyttäjät voivat halutessaan lähettää muille haitallisia viestejä, osallistua kiusaamiseen tai vain seurata sitä sivusta. Tämän lisäksi sivustoilla piilee riski henkilöllisyyden, käyttäjätunnusten ja salasanojen tulla varastetuiksi, ja myöhemmin käytetyksi haitallisten julkaisujen tekemiseen. (Sullivan, 2011, s. 62).

Internetin yleistymisen seurauksena Hamarus (2012) kertoo verkkokiusaamisen lisääntyneen huomattavan paljon. Erilaisten palveluiden kautta kuvat, videot ja juorut leviävät nopeasti verkossa. Tämän lisäksi älylaitteet, kuten puhelimet ja tabletit ovat laajentaneet kiusaamismahdollisuuksia. (Hamarus, 2012, s. 38–40). Aikaisemmin verkkokiusaaminen oli varsin harvinaista Mäntylän ja kollegoiden (2013) mukaan, johtuen internetin käytön vähäisyydestä. Kuitenkin viime vuosikymmeninä internetin ja älylaitteiden käytön lisääntyttyä verkkokiusaaminen on yleistynyt valitettavan paljon. (Mäntylä, Kivelä, Ollila & Perttola, 2013, s. 33). Shariffin (2013) mukaan verkkokiusaamista havaittiin ensimmäisen kerran 1990-luvun loppupuolella. Hänen mukaansa kiusaaminen otti uuden muodon internetin yleistyttyä ja näin verkkokiusaaminen syntyi. (Shariff, 2013, s. 3).

3.1. Verkkokiusaamisen määritelmä

Shariffin ja Churchillin (2010) määrittelevät verkkokiusaamisen informaatio- ja kommunikaatioteknologian, kuten puhelinten ja internetin, väärinkäytöksi, jolla pyritään aiheuttamaan pahaa oloa kiusatulle henkilölle (Shariff & Churchill, 2010, s. 272). Sullivan

(2011) täydentää tätä määritelmää todeten, että verkkokiusaamisen tarkoituksena on aiheuttaa ahdistusta ja pahaa oloa kiusatulle henkilölle esimerkiksi jatkuvalla manipulaatiolla, nöyryyttämällä ja/tai vertaisryhmän ulkopuolelle sulkemisella (Sullivan, 2011, s. 57). Puhumme tässä tutkimuksessa verkkokiusaamisesta, mutta internetissä tapahtuvasta kiusaamisesta voidaan käyttää myös muita ilmaisuja. Tällaisia yleisesti puheessa esiintyviä ilmaisuja ovat esimerkiksi internetkiusaaminen, nettikiusaaminen ja somekiusaaminen.

Verkkokiusaamismääritelmä Shariffin & Churchillin (2010) sekä Sullivanin (2011) mukaan			
Jatkuva informaatio-kommunikaatioteknologian, kuten puhelinten ja internetin väärinkäytön avulla	kiusaaminen ja	Pyrkimyksenä aiheuttaa ahdistusta ja pahaa oloa kiusatulle	Verkkokiusaamismuotoja esim. manipulaatio, nöyryyttäminen, vertaisryhmän ulkopuolelle sulkeminen

Taulukko 2 Verkkokiusaamismääritelmä

Hanewald (2013) väittää kanadalaisen koulutusneuvojan Bill Belseyn kehittäneen ensimmäisenä termin ”verkkokiusaaminen” (engl. cyber-bullying). Belseyn mukaan verkkokiusaamisen ydin on toistuvassa vahingonteossa ja haitan aiheuttamisessa. Belseyn määritelmää on kuitenkin myöhemmin kyseenalaistettu, ja on esitetty, että verkkokiusaaminen voi olla myös satunnaista tai pilailumielessä tehtyä toimintaa. (Hanewald, 2013, s. 5). Suomalainen rikoskomisario ja internetpoliisi Marko Forss (2014) alleviivaa myös toiminnan jatkuvuuden merkitystä. Vaikka Forss onkin samassa linjassa Sullivanin (2011) ja Belseyn (2013) näkemysten suhteen toistuvuuden merkityksestä verkkokiusaamisen yhtenä piirteenä, hänen mukaansa yksittäinenkin internetissä lähetetty viesti voi riittää täyttämään jonkin rikoksen tunnusmerkit, täyttäen näin ollen myös kiusaamisen tunnusmerkit. (Forss, 2014, s. 35).

Sullivan (2011) täydentää, että vaikka kiusaaminen voi olla haitallista kiusatulle, se ei sinänsä itsessään ole rikollista toimintaa. Jotkut kiusaamiseen liittyvät teot voivat kuitenkin ylittää kiusaamisen rajat ja täyttää näin ollen myös rikoksen tunnusmerkit. Tällaisissa tapauksissa kiusaamiseen liittyvistä teoista tulee rangaistavia. (Forss, 2014, s. 35–36; Hanewald, 2013, s.

5; Sullivan, 2011, s. 13, 57). Perinteisen kiusaamisen tavoin myös verkkokiusaamisessa on kyse voimasuhteiden epätasapainosta. Forss (2014) ja Salmivalli (1998) korostavat, että keskinäistä kinastelua tai yksittäistä suunsoittoa tasavertaisten henkilöiden välillä ei välttämättä katsota kiusaamiseksi voimasuhteiden epätasapainon puuttumisen vuoksi (Forss, 2014, s. 35; Salmivalli, 1998, s. 30–31).

Forss (2014) huomauttaa, että ennen aikuisten astumista sosiaalisen median maailmaan, verkkokiusaamiseen ja sen vahingollisuuteen suhtauduttiin aliarvioivasti (Forss, 2014, s. 3). Tämä ilmeni Shariffin (2005) mukaan siten, että verkkokiusaamista pidettiin varsinaisen haitallisuuden sijaan turvallisempana kiusaamismuotona perinteiseen kiusaamiseen verrattuna fyysisen kontaktin puuttumisen vuoksi. Hän lisää, ettei kiusaamista pidetty aiemmin ongelmana vanhempien ja muiden aikuisten silmissä, vaan sen katsottiin pikemminkin olevan murrosiän vaihe, josta lapset ja nuoret kasvaisivat ajan myötä pois. Tämä ajatusmalli kuitenkin muuttui pian 2000-luvun alussa Yhdysvalloissa tapahtuneiden kouluampumisten jälkeen, kun paljastui, että kaikki yhdysvaltalaiset kouluampujat olivat joutuneet kiusatuiksi. (Shariff, 2005, s. 7). Shariff (2005) ja Forss (2014) huomauttavat verkkokiusaamisen seuraamusten olevan todellisuudessa yhtä vakavia tai jopa vakavampia kuin perinteisen kiusaamisen seuraukset. Vasta aikuisten astuttua mukaan sosiaalisen median maailmaan on verkkokiusaamisen todellinen vakavuus huomattu. (Forss, 2014, s. 35; Shariff, 2005, s. 7–8).

Shariffin (2005) mukaan verkkokiusaamista pidettiin aikaisemmin perinteisen kiusaamisen jatkona, koska kiusaaminen saattoi alkaa jo koulun pihalla ja jatkua kotona myöhemmin internetin kautta (Shariff, 2005, s. 7–8). Sullivan (2011) kuitenkin vastustaa ajatusta verkkokiusaamisen kuulumisesta perinteisen kiusaamisen muotoihin, sillä verkkokiusaaja voi olla nimetön ja häiritä voi jatkua hyvin pitkään. Tämä erottaa verkkokiusaamisen täysin perinteisestä kiusaamisesta, sillä nimettömyys internetissä vähentää sosiaalista vastuuta ja helpottaa vihamielisiä ja aggressiivisiä tekoja (Sullivan, 2011, s. 57–58). Sullivan (2011) ja Forss (2014) huomauttavat molemmat, että verkkokiusaamisen hallitseminen koulujärjestelmässä on haastavaa aikaan ja paikkaan sitoutumattomuuden ja nimettömyyden vuoksi. Kiusaaminen on sosiaalisen median pysyvyyden vuoksi jatkuvasti läsnä, mikä voi houkutella muita nuoria osallistumaan vastaavanlaiseen käyttäytymiseen. (Forss, 2014, s. 36; Sullivan, 2011, s. 57–58).

3.2. Verkkokiusaamisen ilmeneminen

Verkkokiusaamisella on monia eri muotoja eri verkkoympäristöissä. Forss (2014) painottaa kiusaamisen esiintyvyyttä kaikissa sosiaalisen median palveluissa, vaikkakin kiusaamisen mahdollisuudet ja tavat vaihtelevat riippuen käytetystä sosiaalisen median palvelusta (Forss, 2014, s. 37). Susan Haring teki vuonna 2002 tutkimusta mobiili- ja verkkoteknologian haitallisesta käytöstä, jossa hän tunnisti neljä erilaista verkkoväkivallan muotoa. Nämä olivat verkkotarkkailu (eng. cyber stalking), kiusatun arvon alentaminen (engl. degradation), verkkohäirintä (engl. online harassment) ja niin sanottu ”online contact/offline harm”. (Hanewald, 2013, s. 5).

Haringin (2002) mukaan verkkotarkkailulla tarkoitetaan kiusatun verkkokäyttäytymisen jatkuva tarkkailua. Verkkohäirinnällä puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi kiusatun herjaamista, solvaamista ja juorujen levittämistä. Arvon alentamisella viitataan puolestaan kiusatun seksuaalisen suuntautumisen, uskonnollisen vakaumuksen, poliittisen näkemyksen tai maineen vähättelyä ja mitätöintiä. Online contact/offline harm puolestaan tarkoittaa sitä, että uhrin otetaan yhteyttä verkossa rikollisessa tarkoituksessa. Tekijä pyrkii saamaan ensin uhrin luottamuksen, jonka jälkeen hän voi ehdottaa tapaamista todellisessa maailmassa ja käyttää uhria hyväkseen esimerkiksi taloudellisesti tai seksuaalisesti. (Hanewald, 2013, s. 5).

Shariffin ja Churchilling (2010) mukaan verkossa tapahtuva kiusaaminen voi ilmetä myös esimerkiksi rasistisena tai homofobisena käyttäytymisenä. Verkkokiusaaminen voi myös kohdistua henkilöön, jolla on erityisen tuen tarpeita koulutukseen liittyen. Verkkokiusaaminen voi olla perinteisen kiusaamisen tavoin verbaalista tai sanatonta ja sitä voidaan harjoittaa julkisen toiminnan lisäksi salaa. Kiusaaminen voi ilmetä esimerkiksi uhkailuna, loukkauksina, huhujen levittämisenä tai ahdisteluna. Lisäksi kiusaaminen voi myös johtaa kiusatun eristäytymiseen vertaisryhmän ulkopuolelle sulkemisen seurauksena. (Shariff & Churchill, 2010, s. 272). Forss (2014) lisää, että vaikka vertaisryhmän ulkopuolelle sulkeminen ei ole rikos, se voi olla henkisesti raskaampaa kiusatulle kuin yksittäinen rangaistava viesti kiusatulta (Forss, 2014, s. 35–36).

Verkossa tapahtuva kiusaaminen voi ilmetä monilla eri tavoilla, joista osa voi olla erityisen rankkoja kiusatulle. Shariffin ja Churchillin (2010) mukaan kiusattu voi joutua vaikkapa hakkeroinnin, jäljittelyn tai manipuloinnin kohteeksi. Hakkeroinnin seurauksena kiusaaja pääsee käsiksi kiusatun tietokoneeseen tai tiliin ja pyrkii vahingoittamaan kiusattua tällä tavoin. Tämän seurauksena kiusaaja voi julkaista saamiaan yksityisiä tietoja kiusatusta, kuten

esimerkiksi valokuvia tai videoita, tai käyttää kiusatun identiteettiä aiheuttaakseen tälle harmia. (Shariff & Churchill, 2010, s. 272).

Sullivan (2011) jakaa verkkokiusaamisprosessin viiteen eri vaiheeseen. Hänen mukaansa verkkokiusaaminen etenee seuraavien vaiheiden kautta

1. Ensimmäisessä vaiheessa kiusaaja valitsee kohteensa ja tekee päätöksen aloittaa verkkokiusaaminen.
2. Toisessa vaiheessa kiusaaja valitsee "aseensa", joita käyttää kiusatun nöyryyttämiseen, nolaamiseen, pelotteluun tai vertaisryhmän ulkopuolelle sulkemiseen.
3. Kolmannessa vaiheessa valitaan kiusaamisessa käytettävä tekniikka. Tällä tarkoitetaan teknisiä laitteita, kuten puhelinta tai tietokonetta. Nuorista 97 % käyttää sosiaalisen median palveluita älypuhelimella (Ebrand & Oulun kulttuuri- ja sivistyspalvelut, 2022).
4. Neljännessä vaiheessa kiusaaja valitsee kiusaamisessa käytettävän media.
5. Viidennessä vaiheessa kiusaaja tekee päätöksen siitä, aloittaako kiusaamisen vai ei. Jos kiusaaminen päätetään aloittaa, voidaan kiusaaminen suunnata yhdelle tai useammalle kohteelle, pelkälle kohdeyleisölle, kohdeyleisölle kohde pois lukien, tai kaikille edellä mainituille. (Sullivan, 2011, s. 60–63).

3.3. Verkkokiusaamisen syyt ja vaikutukset

Salmivallin (1998) mukaan, kiusaaminen ei kohdistu keneen tahansa sattuman varaisesti. Hänen mukaansa kiusatuksi tulleella on usein sellaisia piirteitä, joiden perusteella he valikoituvat kiusaamisen kohteiksi. Usein arjessa uskotaan, että kiusaaminen johtuu kiusatun ulkoisista poikkeavuuksista, kuten ylipainosta, vammasta tai vaikkapa poikkeavasti puhetavasta. Kuitenkin kuudesluokkalaisille teetetyssä tutkimuksessa selvisi, että tavallisin kiusaamisen syy oli jokin uhrin ärsyttäväksi koettu tapa tai ominaisuus. Kiusatuksi tulleita oppilaita pidettiin lähes poikkeuksetta jollakin tavalla omituisina tai erilaisina. Muita kiusaamisen syitä olivat esimerkiksi kiusatun fyysinen erilaisuus tai se, että oppilas oli uusi luokalla. (Salmivalli, 1998, s. 98–102).

Livingstonen ja Boberin vuonna 2005 Isossa-Britanniassa toteuttaman tutkimuksen mukaan 9–11-vuotiaista noin 11 %, 12–15-vuotiaista noin 35 % ja 16–19-vuotiaista noin 44 % oli kokenut verkkokiusaamista. (Cowie & Jennifer, 2008, s. 10–11). Kanadassa vuonna 2007 tehdyn tutkimuksen mukaan tutkimukseen osallistuneista verkkokiusatuista noin puolet eivät tieneet,

kuka heidän kiusaajansa todellisuudessa oli (Sullivan, 2011, s. 65). Vaikka nimettömyydellä on suuri rooli verkkokiusaamisessa, suurimmassa osassa verkkokiusaamistapauksista kiusaajana on toiminut joku kiusatun tuttu tai läheinen henkilö. Hanewald (2013) kertoo Yhdysvaltalaisen NCMEC:n tutkimuksesta, jonka mukaan 73 %:ssa toistuvista verkkokiusaamistapauksista kiusaajana toimi kiusatun luokkakaveri tai henkilö, jota kiusattu oli pitänyt läheisenä (Hanewald, 2013, s. 8–9). Ulkomaiset tutkimustulokset tukevat Suomessa saatuja tuloksia. Forss (2014) kertoo Mannerheimin lastensuojeluliiton vuonna 2009 toteuttamasta hyvinvointikyselystä, jonka mukaan Suomessa 57 % verkkokiusaajista käy kiusatun kanssa samaa koulua, 26 % kiusaajista on muualta ja 17 % kiusaajista on täysin tuntemattomia kiusatulle. (Forss, 2014, s. 46).

Siihen miksi joku päättää kiusata verkossa, voi olla monia syitä. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi kiusaamisen helppous, huomionhakuisuus, halu kostaa itseään kohtaan tehtyä vääryyttä tai kokemus siitä, ettei jää kiinni teoistaan. Ybarran ja Mitchellen (2004) tekemän tutkimuksen perusteella jopa 51 %:sta perinteisen kiusaamisen uhreista tuli itse kiusaajia verkossa. Tämä johtuu usein halusta kostaa kiusaamisen vuoksi koettua vääryyttä, ja nimettömyyden antaman turvan avulla kiusaaminen on helpompaa verkossa kuin kasvotusten. Lisäksi kiusattu saattaa kokea verkkokiusatessaan voiman ja puolustautumisen tunteita, joita hän ei välttämättä koe perinteisessä kiusaamistilanteessa. (Hanewald, 2013, s. 7). Lämsä (2009) lisää, että kiusaajan on todella helppoa piiloutua väärän nimen tai nimettömyyden taakse verkossa, joten kiusattu ei välttämättä saa koskaan selville kiusaajaansa. Verkkokiusaamisen kynnyks on niin matala, että henkilö, joka ei muuten kiusaisi, saattaa sortua verkkokiusaamiseen. Kiusaaja saattaa myös nauttia kiusaamisen avulla saamastaan huomiosta ja jatkaa kiusaamista saadakseen lisää huomiota. (Lämsä, 2009, s. 65–66).

Kaski ja Nevalainen (2017) korostavat, että kiusaaminen jättää aina jäljen kiusattuun (Kaski & Nevalainen, 2017). Lämsä (2009) täydentää sanoen, että kiusaamisen jättämät arvet voivat ajan kanssa kadota, mutta kiusaamisen muistuminen mieleen voi tuoda haavat taas esille (Lämsä, 2009, s. 71). Kaski ja Nevalainen (2017) jatkavat: kiusaaminen voi vaikuttaa uhrin näkemyksiin itsestään ja omista kyvyistään ja se voi pahimmassa tapauksessa aiheuttaa mielenterveysongelmia. Kiusatuksi tullut voi joutua kamppailemaan mielenterveysongelmien kanssa pahimmassa tapauksessa hyvinkin pitkään, mutta onneksi monet kiusatuksi tulleista osaavat kuitenkin hakea apua ongelmiinsa. (Kaski & Nevalainen, 2017, s. 18).

Salmivallin (2003) mukaan kiusaamisen vaikutuksia on tutkittu paljon. Kiusaamisen on todettu aiheuttavan esimerkiksi huonoa itsetuntoa, kielteistä minäkuvaa, ahdistuneisuutta, itsetuhoisia ajatuksia ja masennusta. Tutkimuksissa on havaittu, että kiusaamisen kesto on yhteydessä kielteisiin vaikutuksiin. On myös saatu selville, että pitkään kiusatuksi tulleiden psykosomaattiset ongelmat ovat lisääntyneet vielä kiusaamisen loppumisenkin jälkeenkin. (Salmivalli, 2003, s. 20–21). Hamarus (2012) jatkaa Salmivallin listaa kertomalla, että pitkään jatkuneen kiusaamisen pelkoja voivat olla myös esimerkiksi alakulo, painajaiset, unettomuus, koulupelko ja joskus jopa syömishäiriö. Kiusaaminen voi vaikuttaa myös haitallisesti koulumenestykseen kuten aiemmin olemme todenneet. (Hamarus, 2012, s. 20–21).

Charterisin, Gragoryn, Mastersin, Maplen ja Kennedyn (2016) tutkimukseen osallistuneen vararehtorin mukaan sosiaalisesta mediasta on tullut paikka, jonka taakse voi piiloutua ja jonka avulla voidaan satuttaa muita. Oppilaat eivät välttämättä käsitä tekojensa vaikutuksia tai seuraamuksia tai sitä, kuinka tuhoisia ne voivat olla. Sosiaalinen media koetaan helppona ja harmittomana tapana aiheuttaa vahinkoa muille, koska teot johtavat harvoin näkyviin seuraamuksiin. Oman huoneen suojista on paljon helpompaa käskeä toista tekemään itsemurha kommentoimalla tai lähettämällä viesti kuin kasvotusten kohdatessa. Pikaviestintäsovellusten kuten esimerkiksi Snapchatin luonteen vuoksi haitallinen viesti tulee, menee ja katoaa pian. Tämä kaikki saa viestin lähettäjän tuntemaan itsensä nimettömäksi ja varmaksi siitä, ettei joudu teoistaan vastuuseen. (Charteris yms., 2016, s. 111–115).

Charterisin ja kumppaneiden (2016) tutkimukseen osallistuneen lukion opettajan mukaan kiusaaminen aiheuttaa kiusatuissa ahdistusta ja masennusta. Oppilaat tuntevat olonsa huonoiksi ja epäonnistuneiksi toisten ilkeiden kommenttien takia. Kiusatut saattavat myös pelätä kouluun menemistä. Snapchatin kaltaiset pikaviestintäpalvelut muovaavat sosiaalisia suhteita, joten vahingollisten “snäppien” lähettäminen voi vaikuttaa haitallisesti ja niillä voi olla kauaskantoisia seuraamuksia nuorille. Joissain tapauksissa teknologian väärinkäyttö voi johtaa oikeudelliseen vastuuseen, jos teknologiaa käytetään opettajien ja muiden nuorten häirintään, pelotteluun, kiusaamiseen, uhkailuun, pahoimpitelyyn tai muulla tavoin terrorisointiin. (Charteris yms., 2016, s. 111–115).

Verkossa enemmistö lapsista ja nuorista osallistuu keskusteluihin ja kommentointiin. Esimerkiksi videoiden, pelien ja valokuvien arvostelu ja paremmuusjärjestykseen laittaminen ovat heidän suosimiaan tapoja osallistua ja vaikuttaa. (MLL, 2011, s.7). Arvostelu ja paremmuusjärjestykseen laittaminen luo keskustelua verkkokäyttäjien välille, mutta se luo

myös mahdollisuuden ikäville ja ongelmallisille tilanteille. Arvostelu ja paremmuusjärjestys voivat lähtökohtaisesti herättää kilpailuasetelmia ja negatiivisia assosiaation.

MLL:n (2011) mukaan internet tarjoaa monia mahdollisuuksia ja vapautta käyttäjilleen. Samalla se kuitenkin luo myös valheellisen kuvan netin käyttäjille sallitusta toiminnasta, joka voi johtaa laittomiin tekoihin. Tämä voi puolestaan johtaa vakaviin seurauksiin, kuten koviin rangaistuksiin tai jopa vankeustuomioon. Rikoslain 24. lukujen 8–10 mukaan tietyistä rikkomuksista, kuten yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä tai kunnianloukkauksen tekemisestä voidaan määrätä tekijälle sakkorangaistus tai enintään kahden vuoden vankeustuomi. Onkin siis tärkeää käyttää internetiä vastuullisesti, muiden oikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. (MLL, 2011, s.13, 17, 19). Vaikka nuoren rikosoikeudellinen vastuu alkaa vasta 15 vuoden iässä, myös alle 15-vuotiaan rikosilmoitukset taltioidaan ja tekijään voidaan kohdistaa oikeudellisia toimenpiteitä ja seuraamuksia. Nuoren saamat rikosrekisterimerkinnät voivat myöhemmin joihinkin tiettyihin opiskelu- ja työpaikkoihin haettaessa tulla ilmi ja estää paikan saamisen. (MLL, 2011, s. 27).

Jo aiemmin esitellyn Ebrandin ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden (2022) tekemän tutkimuksen mukaan suomalaisista nuorista 34 % oli kohdannut kiusaamista sosiaalisessa mediassa vuonna 2022 saman tuloksen ollessa vuonna 2019 25 %. Vuoden 2022 tulos on noin 10 % suurempi kuin vuonna 2019 ja jopa 20 % suurempi kuin vuonna 2016. Vaikka noin joka kolmas nuori oli kokenut verkkokiusaamista ja noin 40 % nuorista oli nähnyt verkkokiusaamista, vain 2,1 % vastaajista myönsi kiusanneensa muita. Sen sijaan noin 78 % vastaajista kertoi, etteivät he ole koskaan kiusanneet ketään sosiaalisessa mediassa ja noin 15 % vastaajista ei ollut täysin varma, oliko heidän käytöksensä mahdollisesti ollut kiusaamista. (Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut, 2022, 2019 ja 2016). Vastaajien epävarmuus ja tulkinnanvaraisuus voi johtua siitä, etteivät vastaajat olleet täysin tunnistanee mahdollista kiusaamista. On mahdollista, että osa vastaajista on vasta myöhemmin pohtinut omaa käytöstään ja sitä, onko se ollut mahdollisesti väärää tai toista loukkaavaa. Tästä syystä onkin tärkeää, että vanhempien lisäksi nuoret ymmärtäisivät ja tunnistaisivat kiusaamistilanteet mahdollisimman varhain.

Palveluntarjoajien lisäksi myös oppilailta itsellään ja heidän vanhemmillaan on suuri vastuu asianmukaisen verkkokäyttäytymisen suhteen. Euroopassa sosiaalisen median palveluiden ikärajat määräytyvät Euroopan parlamentin laatiman yleisen tietosuoja-asetuksen GDPR:n mukaan artikkelissa 8. Siinä määritellään, että lapsen henkilötietojen käsittely on lainmukaista

palvelun tarjoajien osalta, mikäli lapsi on vähintään 16-vuotias, tai hänen huoltajansa on antanut siihen suostumuksen tai valtuutuksen. Lisäyksenä tähän artiklaan kerrotaan, että Euroopan unionin jäsenvaltiot voivat lainsäädännössään säätää tätä tarkoitusta koskevasta alemmasta iästä, mutta se ei saa olla alle 13 vuotta. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus, 2016, artikla 8 kohta 1). Suomessa TikTokin, Instagrammin, YouTuben ja SnapChatin, Discordin ja käyttöikäraja on 13 vuotta, mutta WhatsAppin ikäraja on puolestaan 16 vuotta ilman huoltajan antamaa lupaa.

Ebrandin ja Oulun kulttuuri- ja sivistyspalveluiden (2022) tutkimukseen osallistuneista vastaajista 79 % toivoo, että sosiaalisen median käyttöä opetettaisiin nuorille kotona tai koulussa/oppilaitoksessa. Vuoteen 2019 verrattuna määrä on kasvanut 10 prosentilla. Nuoret toivovat erityisesti “netiketin” opetusta, eli sitä miten internetissä ja sosiaalisen median palveluissa tulisi käyttäytyä. (Ebrand & Oulun kulttuuri- ja sivistyspalvelut, 2022).

4. Tutkimuksen lähtökohdat ja toteutus

Käsitlemme tässä luvussa tutkimusta koskevia valintoja ja niihin johtanutta ajatusprosessia. Tutkimuksemme tarkoituksena on pyrkiä lisäämään nuorten elämässä olevien aikuisten tietoa ja ymmärrystä siitä, miten 4.–6. luokkalaiset peruskoulun oppilaat ymmärtävät käsitteen verkkokiusaaminen ja millaisia kokemuksia heillä on verkkokiusaamisesta. Koskinen (2011) avaa teoksessaan käsityksen tarkoittavan kokemusten, ajattelun ja vuorovaikutuksen kautta muodostettua kuvaa jostakin tietystä ilmiöstä. Tämän perustana toimii yksilön entuudestaan tietämät asiat ja omakohtaiset kokemukset (Koskinen, 2011, s. 269). Tutkimus toteutetaan laadullisen tutkimuksen fenomenografisista lähtökohdista tutkimalla tutkimukseen osallistujien käsityksiä aiheesta.

Hakala (2017) toteaa tutkittavasta aiheesta entuudestaan tiedetyn vaikuttavan siihen, miten tutkimuskysymykset määritellään. Hänen mukaansa tutkimuksessa tulisi keskittyä sellaisiin asioihin, joista ei ole entuudestaan paljoa tietoa (Hakala, 2017, s. 122). Olemmekin hankkineet tutkimuksemme aineiston kyselylomakkeen avulla, jonka kysymykset muotoilimme tutkimusongelman pohjalta. Analysoimme verkkokyselyn avulla saadun materiaalin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Käsitlemme luvun viimeisessä alaluvussa tutkimuksen luotettavuutta ja eettisiä kysymyksiä.

Olemme muotoilleet tutkimusongelmamme kahdeksi tutkimuskysymykseksi, joiden avulla pyrimme kartoittamaan ilmiötä kuvaavia oppilaiden käsityksiä ja omakohtaisia kokemuksia yleisen totuuden etsimisen sijaan. Juhila (2021) toteaa, että laadulliselle tutkimukselle onkin tyypillisempää pyrkiä vastaamaan miksi-kysymyksien sijaan, mitä- ja miten-kysymyksiin (Juhila, 2021). Seuraavaksi esittelemme tutkimuskysymyksemme, jotka ohjasivat tutkimuksen etenemistä aina aineistonkeruusta analyysiin ja johtopäätöksiin saakka.

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Miten 4.–6. luokkalaiset käsittävät termin verkkokiusaaminen?
2. Millaisena 4.–6. luokkalaiset lapset kokevat sosiaalisessa mediassa ilmenevän verkkokiusaamisen henkilökohtaisella tasolla?

Tutustuttuamme ilmiöön ja aiempaan tutkimukseen aiheesta, uskomme saavamme seuraavia tuloksia: Verkkokiusaamisen käsite on oppilaille ainakin hieman tuttu, mutta he eivät välttämättä osaa täysin sanoittaa käsitteen merkitystä. Oppilaat eivät myös välttämättä tiedä,

mitä verkkokiusaaminen käytännössä tarkoittaa tai mikä luetaan verkkokiusaamiseksi. Oppilaat ovat kohdanneet verkkokiusaamisesta omissa verkkoympäristöissään, ja verkkokiusaaminen on aiheuttanut negatiivisia tunteita.

4.1. Laadullinen tutkimus

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tutkimusta voidaan tehdä sekä laadullisista että määrällisistä lähtökohdista (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 8). Olemme toteuttaneet tämän tutkimuksen laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, joka Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan on tyypiltään empiristä tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 27). Denzinin ja Lincolnin (2011) mukaan laadullinen tutkimus on tutkimusmenetelmä, joka pyrkii perusteellisesti tutkimaan ja ymmärtämään yksilöiden ja ryhmien merkityksiä, kokemuksia ja näkökulmia heidän luonnollisessa ympäristössään (Denzin & Lincoln, 2011). Merriamin (2009) mukaan laadullista tutkimusta käytetään erityisen paljon esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksissa, kasvatustieteissä, psykologiassa sekä yhteiskuntatieteissä (Merriam, 2009). Laadullinen tutkimus on tieteelliselle tutkimukselle tärkeää ja sen avulla voidaankin saada arvokasta tietoa, jonka myötä monimutkaisten ilmiöiden ymmärtäminen on mahdollista (Denzin & Lincoln, 2011; Kvale & Brinkmann, 2009).

Denzinin ja Lincolnin (2011) mukaan kvalitatiivista tutkimusta on perinteisesti käytetty mittaamaan monimutkaisia ja vivahteikkaita ilmiöitä, joita ei voida helposti mitata käyttämällä kvantitatiivisia menetelmiä. Tällaisiksi ilmiöiksi voidaan laskea esimerkiksi uskomukset, asenteet, kokemukset ja sosiaaliset vuorovaikutussuhteet (Denzin & Lincoln, 2011). Olemme tämän tutkimuksen avulla pyrkineet kartoittamaan peruskoulun oppilaiden omakohtaisia kokemuksia verkkokiusaamisesta ja siihen liittyviä tuntemuksia, joita sen kohtaaminen on heissä herättänyt, jonka vuoksi valitsimme käyttämämme tutkimusmenetelmäksi juuri laadullisen tutkimuksen menetelmän.

Hirsjärven (2005a) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pyritään aina kuvaamaan todellista elämää ja sen tavoitteena on tutkia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti tutkimuksen kohdetta (Hirsjärvi, 2005a, s. 152). Olemmekin kyselytutkimuksessamme pyrkineet ensin kartoittamaan vastaajien eli oppilaiden taustatietoja, ja sen jälkeen heidän käsityksiä ja kokemuksia verkkokiusaamisesta. Olemme myös kyselyn lopussa antaneet oppilaille tilaa kommentoida tai kertoa lisätietoa koskien tutkimaamme aiheeseen.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat, että laadullisen tutkimuksen kirjallisuudessa on lukuisia tapoja eritellä, luokitella ja tyypitellä laadullisen tutkimuksen kokonaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 30). Yksi tapa jäsenellä laadullisen tutkimuksen käsitettä on Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan ymmärtää laadullinen tutkimus aineiston ja analyysin muodon kuvaukseksi. Käytännössä laadullisen tutkimuksen tärkeimpinä tuntomerkkeinä toimivat hypoteesittomuus, aineistonkeruumenetelmä, tutkimuksen tyyli, otanta, tutkittavana oleva näkökulma, sekä tulosten esitystapa, tutkijan asema ja narratiivisuus (Eskola & Suoranta, 1998, s. 15). Olemme pyrkineet tuomaan nämä kaikki edellä mainitut asiat esille mahdollisimman selkeästi tutkielmassamme.

Creswellin ja Pothin (2017) mukaan laadulliselle tutkimukselle on ominaista induktiivinen eli yksittäisestä havaintojoukosta muodostettava yleistys tai teoria, ja subjektiivinen luonne. Näiden lisäksi laadullinen tutkimus perustuu tietoihin, jotka on kerätty useilla eri menetelmillä (Creswell & Poth, 2017). Kvale ja Brinkmann (2009) luettelevat Creswellin (2014) lisäksi laadullisen tutkimuksen yleisimmiksi aineistonkeruumenetelmiksi esimerkiksi haastattelut, kohderyhmät, havainnoinnin ja asiakirjojen sekä esineiden analysoinnin (Creswell, 2014; Kvale & Brinkmann, 2009). Käytimme tutkimuksessamme kyselytutkimusta, jossa oli sekä monivalintakysymyksiä, että avoimia kysymyksiä, jotta saimme mahdollisimman monipuolisia vastauksia oppilailta koskien verkkokiusaamista. Braunin ja Clarken (2006) mukaan kvalitatiiviselle tutkimukselle on olennaista hankittujen tietojen analysoiminen, jotta aineistosta nousevien kuvioiden ja teemojen tunnistaminen on helpompaa. Tämä vaatii usein sisällönanalyysia, teoriapohjaa ja temaattista analyysia eli aineiston järjestelyä ja kuvaamista. (Braun & Clarke, 2006).

Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan tutkimuksessa voidaan soveltaa useampia menetelmiä, jotta saadaan rakennettua juuri omaan tutkimukseen sopiva kokonaisuus (Paloniemi & Huusko, 2006, s. 162). Denzin ja Lincoln (2011) toteavat laadullisen tutkimuksen olevan usein kvantitatiivista tutkimusta joustavampaa, koska tutkija voi mukauttaa lähestymistapaansa tutkimuskysymyksen ja kerätyn aineiston pohjalta (Denzin & Lincoln, 2011). Hirsjärvi (2005a) lisää, että koska kvalitatiivinen tutkimus kattaa niin moninaisen kirjjon erilaisia tutkimuksia, on jokaisella tutkijalla omat menetelmät tutkimusta tehdessään (Hirsjärvi, 2005a, s. 153). Tämä onkin yksi syy sille, miksi Creswell (2014) korostaa erityisesti tutkijan roolia kvalitatiivisessa tutkimusprosessissa ja toteaa tutkijan omien ennakkoluulojen, ja olettamusten mahdollisen vaikutuksen kerätyn aineiston ja tulosten tulkintaan. Tämän vuoksi tutkijoiden onkin pohdittava omaa vaikutustaan tutkimukseen liittyen ja tunnistaa omien ennakkoluulojen tai asenteiden

vaikutukset tutkimusprosessiin itsereflektoimalla (Creswell, 2014). Olemme pohtineet Creswellin mainitsema asioita tarkemmin alaluvussa 3.5. tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.

Charmazin (2014) mukaan kvalitatiivista tutkimusta tehdessä tulisi aina ottaa huomioon se konteksti, jossa tutkimusta tehdään. Näitä voivat olla esimerkiksi sosiaaliset, kulttuuriset ja historialliset tekijät, jotka voivat vaikuttaa tutkimusaiheeseen. Ottamalla huomioon nämä tekijät, voidaan tutkimusaihetta ymmärtää monipuolisemmin. Sen lisäksi on mahdollista tunnistaa paremmin tutkimukseen osallistujien näkökulmia ja kokemuksia (Charmaz, 2014). Kanasen (2017) mukaan tuloksia ei kuitenkaan voida yleistää, sillä ne pätevät vain annetussa tutkimuskohteessa (Kananen, 2017, s. 34–36). Koska tutkimukseemme on osallistunut 4.–6. luokan oppilaita ainoastaan Tornion alueelta, eikä tutkimus ole tehty satunnaisotannalla, emme voi yleistää saamiamme tutkimuksen tuloksia koskemaan kaikkia suomalaisia samanikäisiä oppilaita.

4.2. Fenomenografinen lähestymistapa

Tämä tutkimus on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka lähestymistapana sekä aineiston analyysimenetelmänä käytämme fenomenografista tutkimusmenetelmää. Valitsimme fenomenografian lähestymistavaksemme siksi, koska Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan kyseisessä tutkimustavassa ollaan kiinnostuneita arkipäivää koskevista ilmiöistä ja ihmisten käsityksistä niistä (Huusko & Paloniemi, 2006) ja koska tavoitteenamme on tutkia oppilaiden omia käsityksiä verkkokiusaamisesta. Lähdimme tutkimaan valitsemaamme aihetta niin, ettei omat ennakko-oletuksemme kyselyn vastauksista tai analyysin kautta myöhemmin saamistamme tutkimuksen tuloksista vaikuttaisi tutkimuksen tuloksiin.

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullinen tutkimus voidaan aloittaa puhtaalta pöydältä ilman ennakko-oletuksia, joka tarkoittaa sitä, ettei tutkijoilla ole tutkimuskohteesta tai sen tuloksista mitään tiettyjä hypoteeseja. (Eskola & Suoranta, 1998, s. 19). Vaikka olemmekin tutustuneet ilmiön tutkimuksiin laajasti ennen oman kyselytutkimuksen tekemistä, emme oleta saavamme tutkimuksesta mitään tiettyjä vastauksia tai tuloksia. Koska verkkokiusaamiseen liittyvät tutkimukset ovat pääsääntöisesti tehty ulkomailla, on niiden vastaukset mahdollisesti erilaiset niistä, mitä me tulemme saamaan itse johtuen sosiaalisista, kulttuurisista ja historiallisista tekijöistä, jotka voivat vaikuttaa ilmiön taustalla. Olemme tässä tutkimuksessa

kiinnostuneita kyselyyn vastaajien omista käsityksistä, emmekä absoluuttisen totuuden etsimisestä.

Fenomenografia on määritelty laadullisen tutkimuksen menetelmiin perustuvaksi lähestymistavaksi, joka pyrkii ymmärtämään ihmisten laadullisesti erilaisia ja moninaisia käsityksiä sekä tapoja kokea tai ymmärtää jotain tiettyä ilmiötä (Bowden & Walsh, 2000; Marton & Booth, 1997). Parviaisen, Haverisen ja Asunnan (2007) mukaan fenomenografian avulla on mahdollista ymmärtää paremmin, miten eri ihmiset käsittävät ja tulkitsevat asioita eri tavoin (Parvainen, ym., 2007). Martonin ja Boothin (1997) mukaan fenomenografia tutkii yksilöiden kokemuksia ja käsityksiä jostain tietyistä ilmiöistä tai käsitteistä luokittelemalla ne eri kategorioihin. Tämän vuoksi fenomenografia näkeekin ilmiöt monikerroksisina kokonaisuuksina, jotka voidaan ymmärtää erilaisten käsitysten kautta. Kategorioihin jakamisella pyritään tunnistamaan, mitkä asiat ovat tärkeitä yksilöille ja miten he ymmärtävät ilmiön tai käsitteen eri ulottuvuudet. (Marton & Booth, 1997). Tulemme hyödyntämään vastauksien luokittelua erityisesti ensimmäisen tutkimuskysymyksemme vastauksien käsittelyssä.

Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan fenomenografinen tutkimusote tavoittelee erilaisten ilmiöiden kuvailua, analysointia ja ymmärtämistä sekä niiden välisten suhteiden kartoittamista. Fenomenografiaa ei nähdä erilliseksi tutkimusmetodiksi vaan tavaksi lähestyä tutkimusongelmia (Huusko & Paloniemi, 2006). Fenomenografisen tutkimuksen tavoitteenaakin on Martonin ja Boothin (1997) mukaan löytää yleisiä rakenteita ihmisten käsityksistä ja löytää yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ihmisten ajattelussa (Marton & Booth, 1997). Tässä tutkielmassa fenomenografinen lähestymistapa ilmenee molempien tutkimuskysymysten kohdalla, missä selvitetään käsityksiä siitä, miten oppilaat käsittävät termit verkkokiusaamisen ja millaisena oppilaat kokevat sosiaalisessa mediassa ilmenevän verkkokiusaamisen henkilökohtaisella tasolla. Fenomenografialla on Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan perustavanlaatuisen luonne, jossa yksilön käsitykset tutkittavasta ilmiöstä muodostuu henkilön aiempien käsitysten, tietojen ja kokemusten pohjalta (Huusko & Paloniemi, 2006, 162–164).

Laineen (2018) mukaan kokemuksellisuuden tutkiminen on tärkeää fenomenologisessa lähestymistavassa. Kokemuksellisuus on nähty perustavanlaatuisena tapana suhtautua maailmaan, sillä ihmiset luovat sitä kautta merkityksiä ympäröivästä maailmasta. Tämän vuoksi fenomenologiassa tulee huomioida myös nämä merkitysisällöt kokemuksia tulkittaessa. (Laine, 2018, s. 31–32). Koskinen (2011) korostaa, että koska tutkimuksessa

pyritään tuottamaan uutta tietoa esimerkiksi haastatteluiden kautta, ei tutkija voi arvioida haastateltavien vastauksia oikeiksi tai vääriksi. (Koskinen, 2011). Kettunen (2022) lisää, että yksilön omat käsitykset voivat ajan kuluessa tai eri tilanteissa muuttua ja käsityksiä jostain tietystä ilmiöstä voi vastaajilla olla useampia (Kettunen, 2022).

Niikkon (2003) mukaan fenomenografiaa voidaan käsitellä sekä ensimmäisen että toisen asteen näkökulmista. Hän määrittelee fenomenografian ensimmäisen asteen näkökulman tutkijan kokemuksen kautta tehdyksi kuvaukseksi todellisuuden ulottuvuudesta. Tässä näkökulmassa koetaan ympäröivän maailman ilmiöt tosiasioihin perustuviksi ja todellisuus voidaan kuvata sellaisena kuin se näyttää ilmenevän. Fenomenografinen tutkimus keskittyy kuitenkin enemmän toisen asteen näkökulmaan, jolla tarkoitetaan ymmärrystä siitä, miten muut ihmiset ajattelevat ja kokevat jonkun ilmiön. Tämän takia fenomenografisen tutkimuksen pääpainona on tutkia samanaikaisesti tapoja, joilla muut ihmiset kokevat jonkun asian sekä tutkijan omien käsitysten ja kokemusten sulkeistaminen eli arvostelusta pidättäytyminen. Toisen asteen näkökulma nähdään epäsuoraksi menetelmäksi, koska siinä tutkija tarkastelee aihetta siten, miten joku tietty ihmisryhmä kokee ja ymmärtää sen. (Niikko, 2003, s. 24). Tarkastelemme siis tässä tutkimuksessa nimenomaan alakoulun neljännen, viidennen ja kuudennen luokan oppilaiden käsityksiä verkkokiusaamisesta. Vanhempien tai nuorempien oppilaiden käsitykset aiheesta voisivat siis olla täysin erilaiset, kuin saamamme tutkimustulokset.

Fenomenografiaa voidaan hyödyntää erityisesti koulutus- ja kasvatustieteiden sekä psykologian aloilla muiden alojen lisäksi. Fenomenografian avulla onkin mahdollista kehittää esimerkiksi opetusmenetelmiä ja -materiaaleja vastaamaan paremmin oppilaiden tarpeita. (Marton & Booth, 1997; Parvainen, ym., 2007). Tutkimuksemme tuloksia voidaan hyödyntää vastaajien kouluilla esimerkiksi kiusaamisen vastaisen opetuksen suunnittelussa, jossa he pääsevät hyödyntämään omilta kouluilta kerättyjä tutkimustuloksia.

4.3. Tutkimuksen kohdejoukko ja aineistonkeruu verkkokyselyllä

Vallin ja Aarnoksen (2018) mukaan kyselylomake on yksi perinteisimmistä tavoista hankkia tutkimusaineistoa. Nykyään verkko- ja sähköpostikyselyt ovat tulleet yhä suosituimmiksi ja niitä voidaan julkaista ja jakaa esimerkiksi sosiaalisen median eri alustoilla (Valli & Aarnos, 2018). Hirsjärvi ja Hurme (2011) huomauttavat myös, että kyselytutkimuksella voidaan usein kerätä laaja tutkimusaineisto hyvinkin lyhyessä ajassa, mikä nähdään yhtenä sen etuna.

(Hirsjärvi & Hurme, 2011, s. 190–191) Tämä onkin yksi syy, miksi valitsimme nimenomaan kyselytutkimuksen aineistonkeruu menetelmäksemme.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu Google Forms-kyselylomakkeen kautta kerätystä vastauksista. Hirsjärven (2005b) mukaan kyselytutkimuksen avulla kerättävässä aineistossa on sekä hyötyjä että haittoja. Kyselytutkimus on tehokas menetelmä ajan ja työvaiheiden säästämiseksi ja sen avulla on mahdollista kerätä laajaa aineistoa. Kyselyn laatimisen yhteydessä on kuitenkin oltava huolellinen, sillä tutkija ei voi täysin hallita vastaajien väärinkäsityksiä, olla tiiviissä yhteydessä tutkittaviin eikä varmistaa vastaajien taustatietoja tutkimusaiheesta. (Hirsjärvi, 2005b, s. 184). Kyselyyn vastasi 144 Torniolaista 4.–6. luokan oppilasta. Tutkimukseen osallistuneet oppilaat vastasivat kyselyyn vapaaehtoisesti sekä täysin anonymisti. Alun perin aineisto oli tarkoitus kerätä lähettämällä kysely työelämässä oleville luokanopettajille, mutta pilottikyselymme pohjalta päädyimme vaihtamaan kohderyhmän koskemaan alakoulun oppilaita. Tutkimuskysymyksen pohjalta laadittiin kolmesta kohtaa käsittävä kyselyhaastattelupohja keväällä 2022.

Tutkimuksessa pyrittiin varmistamaan, että kyselylomake oli mahdollisimman ymmärrettävä tutkimukseen osallistujille. Pilotoinnin avulla testasimme lomakkeen toimivuutta yhdellä pilotoijalla, jonka jälkeen vaihdoimme tutkimuksen kohderyhmää. Sen jälkeen kysely todettiin tarpeeksi selkeäksi ja toimivaksi. Lähetimme Tornion alakoulun rehtorille viestin välitettäväksi (Liite 1) kollegoilleen muihin Tornion kouluihin sekä oman koulunsa opettajille. Tutkimukseen osallistuessa opettajat saivat linkin Google Forms -kyselyyn (Liite 2) oman koulunsa rehtorilta, minkä jälkeen opettajat teetättivät halutessaan kyselyn oman luokkansa oppilaille. Tutkittaville annettiin myös yhteystiedot, josta sai lisätietoa tutkimuksesta. Tutkimuksen tulokset tullaan lähettämään kyselyyn vastanneiden oppilaiden opettajille, jotta opettajat voivat halutessaan hyödyntää tutkielman tuloksia opetuksessa ja arvokkaan keskustelun virittämiseksi oppilaiden kanssa koskien ruutuaikaa, netissä toimimista ja verkkokiusaamista.

Tutkimukseen osallistuneiden anonymiteettiä ja yksityisyyden suojaa sekä tutkimuskohteiden sattumanvaraisuutta lisää suuresti se, ettemme me tutkijoina tiedä tarkalleen, mitkä oppilaat, miltä luokilta ja miltä kouluilta on osallistunut tutkimukseemme. Kyselylomakkeen on toimittanut eteenpäin kolmas osapuoli, emmekä me tutkijoina tiedä tutkimukseen osallistuneista henkilöistä muuta kuin heidän asuinpaikkakuntansa ja luokka-asteen. Saimme lopulta kyselyyn vastauksia 144 kappaletta 10–12-vuotiailta oppilaita eri kouluilta ympäri Torniota. Tyttöjä vastaajista oli 75, poikia 58, muunsukupuolisia 5 ja 6 vastaajaa ei halunnut

kertoa sukupuoltaan. Esittelemme ja käsittelemme tutkimuksen tuloksia tarkemmin tutkimuksen osiossa 4. Kyselyn tulokset ja niiden analysointi.

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan kyselylomakkeella toteutetussa tutkimuksessa pyritään saamaan vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta oleellisiin kysymyksiin, eli tutkimuskysymyksiin. Kysymyksille tulee myös löytyä tutkimuksen viitekehystä perustelut (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Valli ja Aarnos (2018) korostavat kyselylomakkeen rakenteen merkitystä optimaalisten tulosten saavuttamisessa. Lomakkeen selkeydellä ja kysymysten loogisella järjestyksellä on suuri vaikutus saatuihin tuloksiin ja niiden tarkkuuteen. On myös järkevää sijoittaa helpommat kysymykset kyselyn alkuun ja jättää vaikeammat tai arkaluonteisemmat kysymykset kyselyn loppuun (Valli & Aarnos, 2018, s. 100).

Laatimamme Google Forms -kysely koostuikin kolmesta osiosta: kyselyn ensimmäinen osio sisälsi esipuheen sekä tietoa kyselystä ja siihen osallistumisesta. Osiossa kerrottiin kyselyn vapaaehtoisuudesta sekä osallistujan oikeuksista tutkimukseen osallistumisessa. Valli ja Aarnos (2018) painottavat, että kyselylomakkeen alussa on usein taustakysymyksiä, joilla pyritään selvittämään esimerkiksi vastaajan sukupuoli, ikä tai työkokemus (Valli & Aarnos, 2018). Toisessa osiossa kartoitimmekin tutkimukseen osallistujan taustatietoja. Tähän kuului selvitys sukupuolesta, luokka-asteesta sekä internetin –erityisesti sosiaalisen median–käyttötottumuksista. Kolmas osio piti sisällään varsinaisesti tutkimuskysymyksiimme liittyvät kysymykset. Kysymyksillä pyrittiin selvittämään vastaajan kokemuksia verkossa tapahtuvasta kiusaamisesta. Osiossa haluttiin selvittää esimerkiksi kiusaamisen herättämiä tunteita, sovelluksia, joissa kiusaamista tapahtuu ja sitä, miten kiusaamiseen on puututtu.

4.4. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Kuvaamme tässä aluvussa tutkielman aineiston sisällönanalyysiä. Olemme ottaneet käyttämämme esimerkit ensimmäisestä tutkimuskysymyksestä, jossa vastaajat kertovat, miten he käsittävät termin verkkokiusaaminen.

Käytämme tässä tutkimuksessa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä analyysitapana. Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvailevat sisällönanalyysiä menetelmäksi, jota voidaan soveltaa kaikkiin laadullisen tutkimuksen suuntauksiin. Heidän mukaansa sisällönanalyysi on sekä erillinen analyysimenetelmä että löyhä teoreettinen viitekehys, jota voidaan hyödyntää eri

analyysikokonaisuuksissa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103). Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata kyselyyn osallistuvien käsityksiä ja omakohtaisia kokemuksia verkkokiusaamisesta.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) esittävät, että aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri malliin, joita ovat Milesin ja Hubermanin, Laineen sekä Siljanderin mallit (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 114–115). Olemme tässä tutkimuksessa valinneet aineistolähtöiseksi sisällönanalyysin tavaksi Milesin ja Hubermanin (1984) mallin, jossa he ovat jakaneet laadullisen analyysin kolmivaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoa supistetaan, toisessa vaiheessa sama aineisto ryhmitellään ja kolmannessa vaiheessa luodaan teoreettiset käsitteet. (Miles & Huberman, 1984, s. 23–25). Alla olevassa taulukossa (**Taulukko 3**) kerromme, miten olemme lähteneet käsittelemään saamaamme aineistoa ensimmäisen tutkimuskysymykseemme liittyen ensin vastauksien redusoinnilla ja sitten ryhmittelyllä ensimmäisen tutkimuskysymyksemme alaluokiksi.

Esimerkki vastaajien suorista vastauksista	Esimerkkejä vastauksien redusoinnista	Redusoiduista vastauksista muodostetut alaluokat
<ul style="list-style-type: none"> • Toisen kiusaamista netissä. • Kiusaamista netin kautta. • Kiusamisesta sosiaalisessa mediassa. • Nettikiusaaminen on kiusaamista mutta vain netissä. • Kiusaaminen netissä 	<p>Verkkokiusaaminen on internetissä tapahtuvaa kiusaamista.</p> <p>Verkkokiusaaminen on sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista.</p>	<p>Vastauksissa on määritelty verkkokiusaamista.</p> <p>> <i>verkkokiusaamisen määrittely</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Minun mielestäni se tarkoittaa haukkumista. • Haukutaan toisia ihmisiä esimerkiksi peleissä. • Se tarkoittaa, että joku haukkuu sinua tai kertoo pahoja asioita sinusta. 	<p>Verkkokiusaamista on toisen haukkuminen peleissä.</p> <p>Verkkokiusaamista on toisen haukkuminen tai pahojen asioiden kertominen hänestä.</p> <p>Verkkokiusaamista on toisen haukkuminen, loukkaaminen ja</p>	<p>Vastauksissa on nimetty verkkokiusaamisen eri tapoja.</p> <p>> <i>Verkkokiusaamisen eri tavat</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> • Sitä että haukkuu ja on ilkeä ja on "epäkunnioittava" • Että esimerkiksi haukkuu tai loukkaa toista netin välityksellä • haukkumista ja ahdistelua 	<p>epäkunnioittaminen verkon välityksellä.</p> <p>Verkkokiusaamista on toisen ahdistelu verkon välityksellä.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Laitetaan ikäviä kommentteja, vaikka jonkun tik tok videoon. • Nettikiusaaminen tarkoittaa, että kommentoi jonkun postaukseen negatiivisesti tai haukkuu postausta • Jos sinulla esim olisi youtube kanava ja teet videon ja joku kommentoi: hyi en pidä tuosta poista kanavasi tuo on kauheaa ja sinulle tulee paha mieli 	<p>Verkkokiusaamista on ikävien kommenttien jättäminen esimerkiksi TikTok tai YouTube-videoon.</p> <p>Verkkokiusaamista on negatiivinen kommentointi toisten postaukseen.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Tosi montaa eri asiaa... Mutta useinmiten se kait on sitä, että anonyyminä haukutaan toisia/kommentoidaan toisten videoita/kuvia. • Nettikiusaaminen tarkoittaa minun mielestä sitä, että jotain haukutaan ja lähetetään anonyymisti kiusaamis viestejä. 	<p>Verkkokiusaamista on anonyymisti eli nimettömänä toisen haukkuminen ja kiusaaminen.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • haukkumista, selän takana haukkumista väärän tiedon näyttämistä jostain henkilöstä, uhkailua jne. • Haukkumista, syrjimistä 	<p>Verkkokiusaamista on selän takana pahan puhuminen ja väärän tiedon jakaminen jostakin henkilöstä.</p> <p>Verkkokiusaamista on uhkailu, syrjiminen ja itsemurhaan kannustamista.</p>	

<p>yksityistietojen/kuvien ja videoiden lähettelemistä ja jakamista ilman asianomaisen tietoa tai lupaa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jos joku kirjoittaa tai sanoo loukkaavia asioita sinulle esim. tappaa itsensä 	<p>Verkkokiusaamista on yksityistietojen, kuvien tai videoiden jakaminen ilman lupaa.</p>	
--	---	--

Taulukko 3 *Esimerkkejä vastauksien redusoinnista*

Ruusuvuoren ja Nikanderin (2017) mukaan aineiston analyysi aloitetaan litteroinnista, joka tarkoittaa vastausten muuttamista tekstiksi. Heidän mukaansa litteroinnin tarkkuuden määrittää tutkimuskysymykset ja analyysitapa. Analysointi alkaa aineiston läpikäymisellä ja tutkimuksen kannalta oleellisten ilmaisujen poimimisella. Kysymysten tavoitteena on ohjata vastaajaa antamaan tutkimuksen kannalta merkityksellistä tietoa, jota käytetään vastausten muodostamisessa tutkimuskysymyksiin. Litteroinnin tarkkuustason määrittää tutkimuskysymykset (Ruusuvuori & Nikander, 2017, s. 427) Koska olemme hankkineet aineiston tutkimukseemme kyselytutkimuksella, on saamamme data jo valmiiksi kirjoitetussa muodossa. Joudumme silti tulkitsemaan, ja kirjoittamaan saamamme vastaukset auki kyselyn vastauksista ja graafisista mallinnoista, jotta voimme käsitellä ja tulkita aineistoa tutkimuksen tuloksissa.

Alasuutari (2011) kertoo, että laadullisessa tutkimuksessa on kaksi eri vaihetta. Nämä voidaan jakaa havaintojen koodaamiseen ja arvoituksen ratkaisemiseen. Hänen mukaansa nämä samat vaiheet voidaan erottaa myös kyselylomakkeella kerättyä tutkimusaineistoa analysoitaessa. Ensimmäisessä vaiheessa kerätty aineisto koodataan ja siitä tehdään tilastolliset analyysit. Toisessa vaiheessa saadut tilastot tulkitaan ja niistä pyritään saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin (Alasuutari, 2011). Olemme tämän tutkimuksen osalta koodanneet vastaajien vastaukset eri väreillä ensimmäisessä vaiheessa ja tilastoineet ne ryhmittäin, jonka jälkeen saimme selkeän kuvauksen siitä, miten eri tavoin oppilaat ovat käsittäneet termin verkkokiusaaminen ja miten he ovat kokeneet kohtaamansa verkkokiusaamisen.

Koska suoritamme tutkimuksemme hyödyntäen fenomenografiaa, hyödynnämme myös sen eritapoja käsitellä aineistoa. Fenomenografian tutkimusvaiheet on perinteisesti jaettu viiteen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa valitaan Martonin ja Boothin (1997) mukaan jokin kiinnostava ilmiö, jota aletaan tutkimaan. Tämän lisäksi tarvitaan myös sopivia osallistujia,

joilla on omakohtaista kokemusta ilmiöstä (Marton & Booth, 1997). Koska valitsemamme aihe on meille jo entuudestaan tuttu kandidaatin tutkielman osalta, on meillä molemmilla jo entuudestaan laaja käsitys kiusaamisesta, verkkokiusaamisesta ja sosiaalisesta mediasta. Valitsimme siis pro gradu –tutkielmamme aiheeksi oppilaiden omakohtaiset käsitykset verkkokiusaamisesta, koska se on ennen kaikkea ajankohtainen ja lisäksi todella tärkeä ja mielenkiintoinen aihe tulevaa työuraamme ajatellen. Näin ollen haluamme tehdä oman katsauksen siitä, miten peruskoulun ja erityisesti alakoulun 4.–6. luokan oppilaat ymmärtävät ja kokevat verkkokiusaamisen.

Syrjälä ja kollegat (1994) kuvaavat fenomenografisen tutkimuksen lähtevän liikkeelle tutkijan perehtymisestä oppimisen psykologiaan ja tutkittavan tiedonalan ominaisuuksiin. Tutkijan on tärkeää ymmärtää, miten käsitteet muodostuvat ihmisten mielissä, jotta voidaan ymmärtää, miten ihmiset kokevat ja ymmärtävät jonkun tietyn ilmiön. Tämän lisäksi tutkijan on perehdyttävä aiheeseen, josta hän muodostaa tutkimuksen ongelmat eli tutkimuskysymykset. Teoriaan perustuvat tutkimuskysymykset auttavat tutkijoita laatimaan ytimekkäitä kysymyksiä tutkimukseen osallistujille. (Syrjälä ym., 1994, s. 132–134). Laajensimme omaa käsitystämme aiheesta etsimällä uutta ja ajankohtaista tutkimustietoa aiheesta ja lähdimme niiden pohjalta suunnittelemaan valitsemamme tutkimuskysymykset. Halusimme erityisesti perehtyä oppilaiden omakohtaisiin kokemuksiin verkkokiusaamiseen liittyen, sillä koemme, että on tärkeää kuunnella ja saada selville, miten paljon lapset ja nuoret viettävät päivittäin aikaa verkossa, millä alustoilla ja millaista heidän kohtaamansa verkkokiusaaminen on ollut.

Martonin ja Boothin (1997) mukaan fenomenografisen tutkimuksen toisessa vaiheessa kerätään tietoja valitusta ilmiöstä. Tiedonkeruun eri menetelminä voivat olla esimerkiksi yksityiskohtaiset haastattelut, kyselyt, kohderyhmien havainnoinnit, kirjalliset pohdinnat tai muut menetelmät, joiden avulla osallistujat voivat kuvata omia kokemuksiaan ja käsityksiään ilmiöstä. (Marton & Booth, 1997; Svensson, 2019). Suoritimme oman tutkimuksemme aineistonkeruun verkkokyselytutkimuksena, joten olemme kiinnittäneet erityistä huomiota siihen, että tutkimuksen kohteena oleva ilmiö on selkeästi määritelty ja ymmärretty sekä tutkijoiden että tutkimukseen osallistujien kesken. Syrjälän ja kollegoiden (1994) mukaan tutkijoiden tulee osoittaa, että tutkimukseen osallistujat ovat ilmaisseet käsityksensä juuri siitä asiasta, joka on tutkimuksen kannalta merkityksellistä. Samalla on varmistettava, ettei tutkittavien ilmaiset käsitykset heijasta tutkijoiden ennako-oletuksia aiheesta ja että ne ovat heidän omiaan. (Syrjälä ym., 1994).

Loimme verkkokyselymme siten, että kartoitimme sen ensimmäisessä vaiheessa oppilaiden taustatietoja. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi oppilaiden sukupuoli, luokka-aste, päivittäinen ruutuaika, koronan vaikutus ruutuaikaan, aktiivisesti käytetyt sosiaalisen median alustat ja sen jälkeen heidän käsitystä verkkokiusaamisesta. Tämä auttoi meitä tutkijoina ymmärtämään paremmin, miten vastaajat käsittivät termin verkkokiusaaminen, johon liittyviin kysymyksiin he pääsivät vastaamaan kyselyn toisessa vaiheessa.

Tutkimuksen kolmannessa vaiheessa analysoidaan saatua aineistoa. Tämä tapahtuu Martonin ja Boothin (1997) mukaan systemaattisena ja tiukkana prosessina, jossa osallistujien vastaukset luokitellaan laadullisesti erilaisten ilmiön kokemisen ja ymmärtämisen tapojen mukaan (Marton & Booth, 1997). Uljensin (1992) mukaan fenomenografisessa tutkimuksessa on tavoitteena kuvata lopulliset tulokset mahdollisimman tarkasti osallistujien omalla kielellä ja arkikielessä. Tämä tapahtuu suoria lainauksia ja ilmauksia käyttämällä, joita taulukoidaan järjestelmällisesti, jotta lukija voi seurata tutkimuksen edistymistä ja tulkintojen syntyprosessia. (Uljens, 1992). Koska kyselyssämme ei ollut varsinaisesti kuin vain yksi avoin kysymys, johon saimme vastaajilta vastaukset omin sanoin, olemme käsitelleet kyselyn muut vastaukset enemmän tilastollisesti. Loimme oppilaiden verkkokiusaamiskäsitteestä taulukon, jossa jaottelimme heidän antamat vastauksensa kahden alaluokan alle. Ne olivat: verkkokiusaamisen määrittely ja verkkokiusaamisen eri tavat. Muut vastaukset käsitelimme tuloksista analysoidun tiedon pohjalta luomiemme kuvioiden antaman tiedon perusteella.

On tärkeää, että tutkijat tunnistavat osallistujien kokemusten taustalla olevat rakenteet, koska tutkimuksen neljännessä vaiheessa järjestellään Svenssonin (2019) mukaan tunnistetut teemat tai luokat hierarkkiseen rakenteeseen, joka kuvaa niiden välisiä suhteita. Tämä edellyttää Martonin ja Boothin (1997) mukaan kattavampien ja abstraktimpien luokkien tunnistamista, jotka kattavat muiden luokkien väliset suhteet (Marton & Booth, 1997).

Fenomenografisen tutkimuksen viidennessä ja viimeisessä vaiheessa tulokset varmennetaan Svenssonin (2019) mukaan joko pyytämällä osallistujia todentamaan antamansa lausunnot tai ottamalla analyysiin mukaan useita tutkijoita, jotta voidaan varmistaa tulosten johdonmukaisuus (Svensson, 2019). Koska olemme suorittaneet tämän tutkielman parityönä, on meillä ollut työn joka vaiheessa kaksi kriittistä silmäparia tutkimassa tutkimuksen etenemistä ja saamiimme tuloksia. Marton ja Booth (1997) korostavat tutkijan omien teoreettisten oletusten, ennakkoluulojen ja näkökulmien merkitystä fenomenografista tutkimusta tehdessä (Marton & Booth, 1997). Svensson (2019) korostaa tutkijan itsereflektion

tärkeyttä, sillä edellä mainitut asiat voivat vaikuttaa tutkimusprosessiin ja tutkimustuloksiin sekä jatkotutkimuksiin (Svensson, 2019). Marton ja Booth (1997) lisäävät, että on tärkeää, että tutkijoilla on selkeä käsitys siitä, millaiset teoreettiset perusteet fenomenografiassa on ennen tutkimuksen aloittamista (Marton & Booth, 1997).

Koska olemme jo aikaisemmin tehneet tutkielmamme kanssa samasta aiheesta kandidaatin tutkielman kirjallisuuskatsauksena, on meillä melko hyvä käsitys kiusaamisesta, verkkokiusaamisesta ja sosiaalisen median eri palveluista. Saamamme tutkimustieto on kuitenkin ollut osittain varsin vanhaa, joten se ei ole suoraan sovellettavissa verkkokiusaamisen nykytilanteeseen, etenkin Suomen tasolla. Moni uusi tutkimus on kansainvälinen tai toteutettu jossain muualla kuin Suomessa, joten tutkimuksen tulokset eivät välttämättä ole sovellettavissa suoraan Suomeen. Tämän vuoksi halusimme perehtyä juuri Pohjois-Suomen alakoulun oppilaiden omakohtaisiin kokemuksiin. Näin ollen meidän omat ennakkoluulomme tai hypoteesimme eivät pääse vaikuttamaan tutkimuksen tuloksiin, vaan tutkimme nimenomaan saamaamme aineistoa ja siinä esiin nousevia asioita.

4.5. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen etiikka tarkoittaa niitä periaatteita ja ohjeita, joita tutkijat noudattavat varmistaakseen, että heidän tutkimuksensa tehdään eettisesti ja vastuullisesti. Näiden periaatteiden tarkoituksena on suojella tutkimukseen osallistuvien oikeuksia, ihmisarvoa ja hyvinvointia sekä varmistaa tutkimuksen tieteellinen eheys. (National Institutes of Health, 2021).

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan etiikka on aina suuressa roolissa tutkimusta tehdessä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 147). Vilkan (2020) mukaan etiikkaohjeet ovat tärkeitä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa, kuten aineiston keruussa, käsittelyssä ja säilyttämisessä. Eettiset ohjeet tutkimusprosessissa edellyttävät rehellisiä ja avoimia lähestymistapoja, kuten avoimuutta, vastuullisuutta, asianmukaista lähdeviittausta sekä työn huolellista suunnittelua ja raportointia. Tutkijoiden on kunnioitettava toisten tekemiä tutkimuksia ja kirjoitettava omat tekstit niin, että ne pohjautuvat alkuperäisiin teksteihin käyttäen asianmukaisia viittauksia. Lähteiden käytössä on tärkeää arvioida kriittisesti niiden luotettavuutta ja relevanssia. (Vilka, 2020)

Aloitimme tutkielman kirjoitusprosessin laatimalla tutkimussuunnitelman, jossa määrittelimme tutkielman tavoitteet, aikataulun, keskeiset työvaiheet ja osan lähdeoteoksista. Olemme

noudattaneet koko pro gradu –tutkielman kirjoittamisen ajan eettisiä ohjeita ja kiinnittäneet huomiota siihen, että viittaamme huolellisesti toisten tutkimuksiin, artikkeleihin ja teoksiin asianmukaisesti niin tekstissä kuin lähdeluettelossakin. Olemme pyrkineet käyttämään tutkielmassamme monipuolisesti ja runsaasti luotettavia suomenkielisiä sekä kansainvälisiä tieteellisiä vertaisarvioituja lähteitä. Osa jo kandidaatin tutkielmassamme käyttämistämme teoksista oli julkaisuvuosiltaan vanhoja, mutta kyseisiä teoksia on kuvailtu aiheen perusteoksiksi, jotka ovat luoneet pohjan aiheen tutkimukselle ja olemme tällä perustelleet kyseisten lähteiden käytön työssämme. Olemme myös aineiston keräämis- ja käsittelyvaiheessa painottaneet tutkimuksen avoimuutta ja vastuullisuutta kertomalla rehellisesti tutkimuksen tavoitteista ja luonteesta tutkimukseen osallistujille.

Koronapandemia on vaikuttanut työskentelyymme sekä kandidaatin tutkielman että tämän pro gradu –tutkielman aikana. Se on vaikeuttanut aineiston hankkimista sekä käyttämämme kirjallisuuden että kyselyn vastauksien saannin suhteen. Alkuperäisenä tarkoituksenamme oli suorittaa haastatteluja aiheesta, mutta totesimme koronarajoitusten vaikeuttavan sen toteuttamista niin paljon, että vaihdoinmekin tiedonkeruumenetelmän toiseksi. Kyselytutkimus toimi paljon paremmin meidän tapauksessamme, koska saimme lähetettyä kyselyn sähköisesti ja saimme saman tien vastaajien antamat tulokset Google Forms-tiedostoomme. Koska huomasimme myös itse koronapandemian aikana etäopetuksen ja sitä kautta myös ruutuajan radikaalisti lisääntyneen, lisäsimme tutkimuksemme kysymyksen liittyen nuorten kokemuksiin koronapandemian ja etäopetuksen vaikutuksista ruutuajan lisääntymiseen tai vähentymiseen.

American Psychological Associationin (2017) mukaan yksi tutkimuksen peruseettisistä periaatteista on tietoinen suostumus. Tämä tarkoittaa sitä, että osallistujien on oltava täysin tietoisia tutkimuksesta ja annettava vapaaehtoinen suostumuksensa osallistumiseen. Tutkijoiden on myös ylläpidettävä osallistujien luottamuksellisuutta ja nimettömyyttä sekä varmistettava, että heidän tietonsa pidetään turvassa ja luottamuksellisina. (American Psychological Association, 2017). Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostavat myös tutkimukseen osallistuvien henkilöiden suojelun tärkeyttä. Tämä edellyttää selkeää tiedottamista tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Osallistujille on siis kerrottava selkeästi tutkimuksen aiheesta ennen suostumuksen vastaanottamista (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 155–156). Tämän tutkielman tavoitteet ja taustatiedot esiteltiin kyselylomakkeen (Liite 2) yhteydessä olevassa tieto-osiossa, jossa kerroimme omat tarkoitukset ja eettiset periaatteet tutkimukseen liittyen.

Tutkijoiden tulee American Psychological Associationin (2017) mukaan varmistaa, että osallistujien tiedot pidetään luottamuksellisina ja turvassa ja että osallistujien henkilöllisyys suojataan. Tämä voidaan tehdä käyttämällä esimerkiksi pseudonyymejä ja tallentamalla tutkimukseen kerättyjä tietoja turvallisiin paikkoihin. (American Psychological Association, 2017). Olemme tehneet kyselytutkimuksemme johdannossa selväksi, että jokainen vastaaja saa halutessaan lopettaa tutkimukseen vastaamisen minä hetkenä tahansa ja että osallistuminen on vapaaehtoista. Emme kysyneet missään vaiheessa vastaajien nimeä, koulua tai muita tunnistetietoja, joiden avulla heidät voitaisiin tunnistaa. Käsittelemme siis tietoja anonyymisti, sillä meillä ei ole tarkkaa tietoa siitä, miltä koululta kukin vastaus on tullut, emmekä näin ollen pysty identifioimaan ketään vastaajaa suoraan listoilta. Näin ollen vastaajien nimettömyys säilyy.

Tutkijoiden tulee Council for International Organizations of Medical Sciencesin (2016) mukaan varmistaa, että tutkimus tehdään puolueettomasti ja että henkilökohtaiset ennakkoluulot tai uskomukset eivät vaikuta tutkimustuloksiin (Council for International Organizations of Medical Sciences, 2016). Koska teimme tämän tutkielman parityönä, oli meillä jatkuvasti kaksi silmäparia seuraamassa tutkimuksen aineiston käsittelyä ja tutkimuksen etenemistä. Koemme, että paritutkijuudesta on ollut suurta etua tutkimusta tehdessä, sillä se helpottaa eettisyyden huomioimista tutkimuksen joka vaiheessa. Näin ollen omat ennakkoluulomme tai mielipiteemme eivät pääse vaikuttamaan tutkimuksen tuloksiin, vaan tutkimus on objektiivista.

Kuten edellä todettiin, tämä pro gradu –tutkielma on toteutettu paritutkimuksena. Työnjako tutkimuksessa on toteutettu tasavertaisesti niin, että molemmat tutkijat ovat saaneet laajan ja monipuolisen käsityksen tutkimuksen tavoitteista ja tutkimuskysymyksistä sekä tutkimuksessa hyödynnetystä materiaalista. Tutkimusprosessi on ajoittunut vilkkaimpaan korona aikaa sekä koronan pahimman vaiheen jälkeiseen aikaan. Tästä syystä tutkimuksen toteutus on tapahtunut tutkijoiden sekä itsenäisesti että yhdessä työskennellen. Tutkimuksen koko sisältö on kuitenkin käyty tarkasti läpi yhdessä keskustellen. Tutkijat ovat myös osallistuneet vaiheisiin.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostavat tutkittavien suostumuksen tärkeyttä tutkimukseen osallistumisessa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 156). Kyselylinkki verkkokyselyyn osallistuville lähetettiin koulun rehtorin toimesta luokanopettajille ja he saivat vapaaehtoisesti osallistua tutkimukseen luokkansa oppilaiden kanssa. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja tämä vahvistettiin vielä kyselylomakkeen alusta löytyvien tietojen kautta (Liite 2). Tutkimuksen eettisten ohjeiden mukaisesti (TENK, 2012), tutkittaville ilmoitettiin, että

kerättyä aineistoa säilytetään ainoastaan tutkimuksen valmistumiseen saakka, jonka jälkeen ne hävitetään asianmukaisesti. Tämä on yksi keino varmistaa tutkimukseen osallistuvien yksityisyydensuoja. (TENK, 2012, s. 6).

Kiviniemen (2018) mukaan tutkijan ajattelu, aineistonkeruumenetelmät ja tutkimuskohde saattavat muuttua tutkimusprosessin edetessä (Kiviniemi, 2018, s. 84). Vaikka tutkittava ilmiö on yleinen eikä siinä ole tapahtunut merkittäviä muutoksia tutkimuksen aikana, olemme huolehtineet tutkielmassamme, että tiedostamme oman vastuamme tutkijoina. Noudatimme tutkimuksen tekovaiheessa Tuomen ja Sarajärven (2018) korostamaa vastuuta siitä, että vastaajien kanssa sovitut sopimukset, niihin mahdollisesti tehdyt muutokset ja tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus säilyi koko tutkimusprosessin ajan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 156).

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan kuvaamaan todellisia tilanteita, mutta tutkijan on varottava johdattamasta tutkimukseen osallistujia tahallisesti harhaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 156). Suurin riski harhaanjohtamiseen esiintyy kyselylomakkeen laatimisvaiheessa ja tutkimukseen osallistujien valinnassa. Pyrimme käyttämään sellaisia kysymyksiä kyselylomaketta laadittaessa, etteivät ne ohjaisi vastaajia mihinkään tiettyihin vastauksiin. Lopulta kyselytutkimuksen avulla saamamme aineisto oli varsin laaja.

5. Kyselyn tulokset ja niiden analysointi

Käsitlemme tässä osassa tutkielmaamme tutkimuksen tuloksia ja aineiston analyysii. Aineisto on kerätty 144 vastaajan kirjallisista vastauksista liittyen verkkokiusaamiseen, ja verkkokiusaamiseen liittyviin käsityksiin ja kokemuksiin. Tämän tutkielman aineiston analyysi on toteutettu pääasiassa aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi on objektiivinen ja systemaattinen tapa analysoida aineistoa, kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018) ovat todenneet. Menetelmän tavoitteena on kuvata aineistoa sanallisesti niin, että siitä saadaan tiivis kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117.)

Aloitimme aineiston analyysin järjestelemällä Google Forms -kyselystä saadut vastaukset. Keräsimme vastaukset yhteen taulukkoon vastaajakohtaisesti ja toiseen taulukkoon kysymys kerrallaan. Näin aineisto saatiin järjesteltyä selkeästi ja sisällönanalyysin aloittaminen oli helppoa. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysissä etsitään tekstistä erilaisia merkityksiä tekstianalyysin keinoin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87).

Etsimme ensin kyselyn aineistosta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen liittyviä ilmaisuja, jotka värikoodasimme kyselyn datasta tehtyyn taulukkoon oppilaiden antamien vastauksien perusteella. Pelkistimme värikoodaamamme vastaukset yksi kerrallaan ja luokittelimme ne samanlaisten vastauksien kanssa samaan kategoriaan. Vastauksien redusointi eli pelkistäminen auttoi meitä karsimaan turhaa ja epäolennaista dataa aineistosta sekä hylkäämään sellaiset vastaukset, joita ei voitu hyödyntää tutkimuksessaamme vastausten epäolennaisuuden takia (esim. ”en kerro”). Tämän jälkeen ryhmittelimme saamamme yksinkertaistetut vastaukset omaan taulukkoonsa ja etsimme yksinkertaistettujen ilmauksien välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Lopuksi saimme lajiteltua aineiston analyysin perusteella yksinkertaistetut ilmaukset kahden eri alaluokan alle. Ne olivat: 1) verkkokiusaamisen määrittelemine ja 2) verkkokiusaamisen eri tavat.

Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla jouduimme toimimaan analyysissä eri tavalla, sillä saamamme vastaukset eivät olleet enää vastaajien itse vapaasti omin sanoin kirjoittamia, vaan monivalintakysymyksiä, joihin oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Vastaajat saivat myös halutessaan lisätä oman vastausvaihtoehdonsa, joka mahdollisti myös sellaisten vastausten saamisen, joita emme osanneet ottaa huomioon kyselyä suunnitellessamme. Lajittelimme saamamme vastaukset kysymys kerrallaan. Laskimme ensin jokaisen kysymyksen vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan, sitten luokka-asteittain, sukupuolijakauman mukaan ja

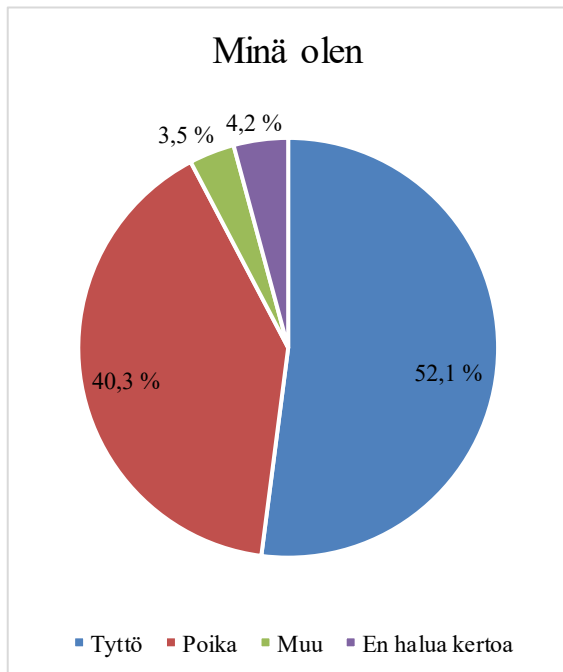
tarvittaessa myös huomioiden kiusatut tai kiusaajat ja heidän kokemuksensa aiheesta. Vertailimme sitten saamiamme vastauksia keskenään ja pohdimme, oliko oppilaiden luokka-asteella ja sukupuolella millaisia vaikutuksia oppilaiden ruutuaikaan, käyttämiin sovelluksiin ja verkkokiusaamiskäsitykseen.

5.1. Taustatietojen kartoitus

Ennen varsinaista kyselyä keräsimme yleistä tietoa kyselyyn osallistuneiden sosiaalisen median käyttötottumuksista, heidän älylaitteilla viettämästään ajasta sekä heistä itsestään. Kyselyn toisessa osassa vastaajat vastasivat toiseen tutkimuskysymykseemme liittyviin kysymyksiin. Kysymyksillä pyrittiin selvittämään, millaista vastaajien kohtaama kiusaaminen on ollut ja missä sosiaalisen median ympäristöissä kiusaamista on esiintynyt. Halusimme myös selvittää, mitä tunteita kiusaaminen on vastaajissa synnyttänyt ja millaisia keinoja vastaajilla on käsitellä kohtaamaansa kiusaamista.

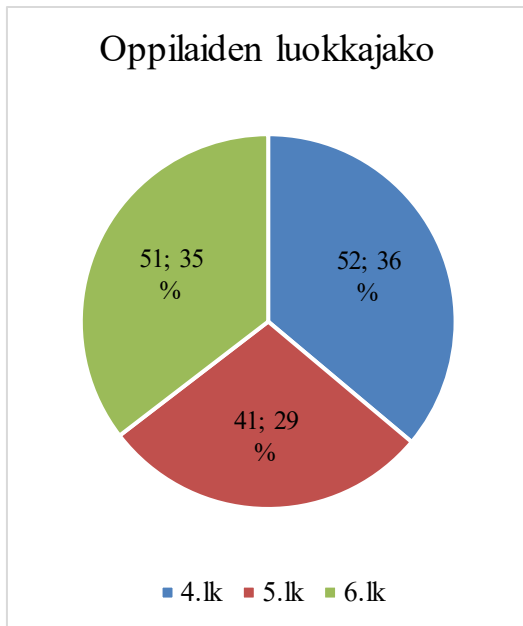
5.1.1. Oppilaiden sukupuoli ja luokka-aste

Ensimmäisen kysymyksen avulla halusimme kartoittaa tutkimukseen osallistuvien sukupuolen,

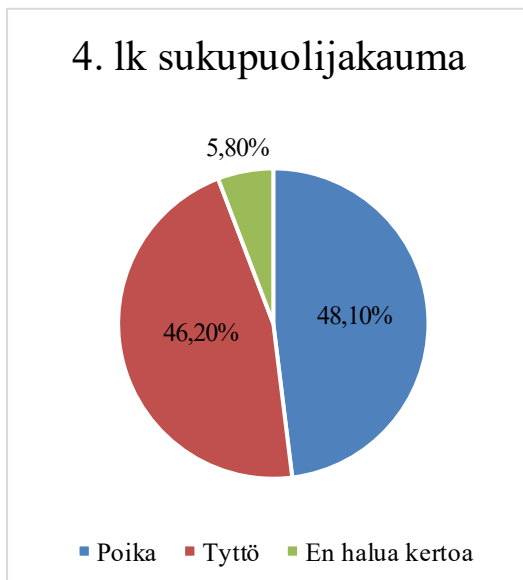
sillä tarkoituksena oli selvittää myöhemmin, onko sukupuolten välillä eroja verkkokiusaamisen kokemisessa. Kysymys sisälsi mahdollisuuden valita *tyttö* ja *poika* -vastausvaihtoehtojen lisäksi *muu* ja *en halua kertoa* -vastausvaihtoehtoja. Vastaajia oli yhteensä 144 kappaletta. Saadut vastaukset jakautuivat seuraavasti: 75 vastaajaa ilmoitti olevansa tyttöjä (52,1 %), 58 vastaajaa ilmoitti olevansa poikia (40,3 %), 6 vastaajaa (4,2 %) päätti olla kertomatta sukupuoltaan ja 5 vastaajaa (3,5 %) ilmoitti sukupuolekseen muun.

Kuvio 1 Oppilaiden sukupuoli

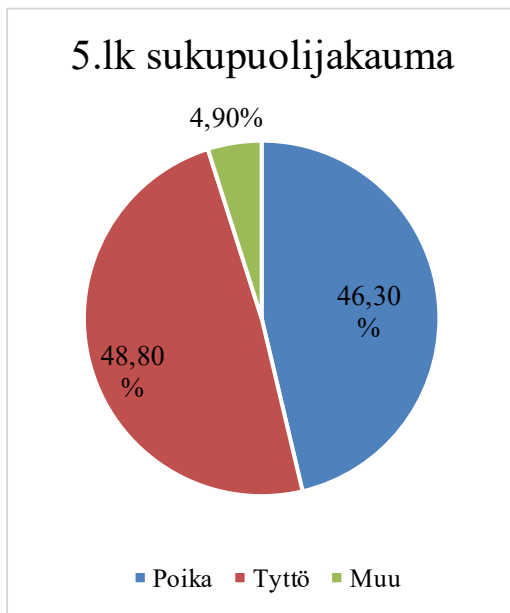
Kuvio 2 Oppilaiden luokkajako

Toisella kyselyn kysymyksellämme halusimme kartoittaa vastaajien luokka-asteita ja myöhemmin selvittää tämän avulla, onko eri luokka-asteiden oppilaiden verkkokiusaamiskokemusten välillä eroja. Saamamme vastaukset osoittivat, että 144 vastaajasta 36,1 % oli neljännellä luokalla (52 vastaajaa), 35,4 % kuudennella luokalla (51 vastaajaa) ja 28,5 % (41 vastaajaa) viidennellä luokalla. Saamiemme tuloksien mukaan saamamme vastausmäärä jakautui melko tasaisesti eri luokka-asteiden välillä.

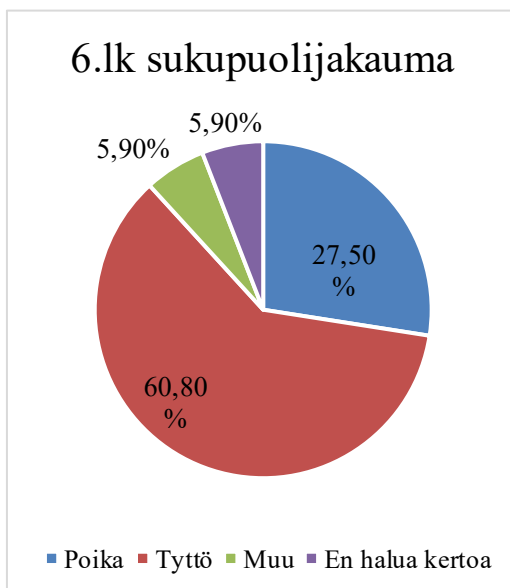
Kyselyyn vastanneiden 4. luokan oppilaiden ryhmä koostui 52 oppilaasta, joista 25 oli poikia (48,1 %), 24 tyttöjä (46,2 %) ja 3 vastaajaa ei halunnut kertoa sukupuoltaan (5,8 %). Näiden vastausten perusteella voimme päätellä, että vastaajien sukupuolijakauma on melko tasainen neljännen luokan oppilailla.

Kuvio 1 Oppilaiden sukupuolijakauma 4. luokalla

Saamamme vastaukset osoittavat, että kyselyyn vastanneiden 5. luokan oppilaiden ryhmä koostui 41 oppilaasta, joista suurin osa eli 20 vastaajaa oli tyttöjä (48,8 %). Vastaajista hieman vähemmän eli 19 vastaajaa (46,3 %) oli puolestaan poikia ja kaksi vastaajaa (4,9 %) vastasi sukupuolekseen muun.

Kuvio 4 Oppilaiden sukupuoli-jakauma 5. luokalla

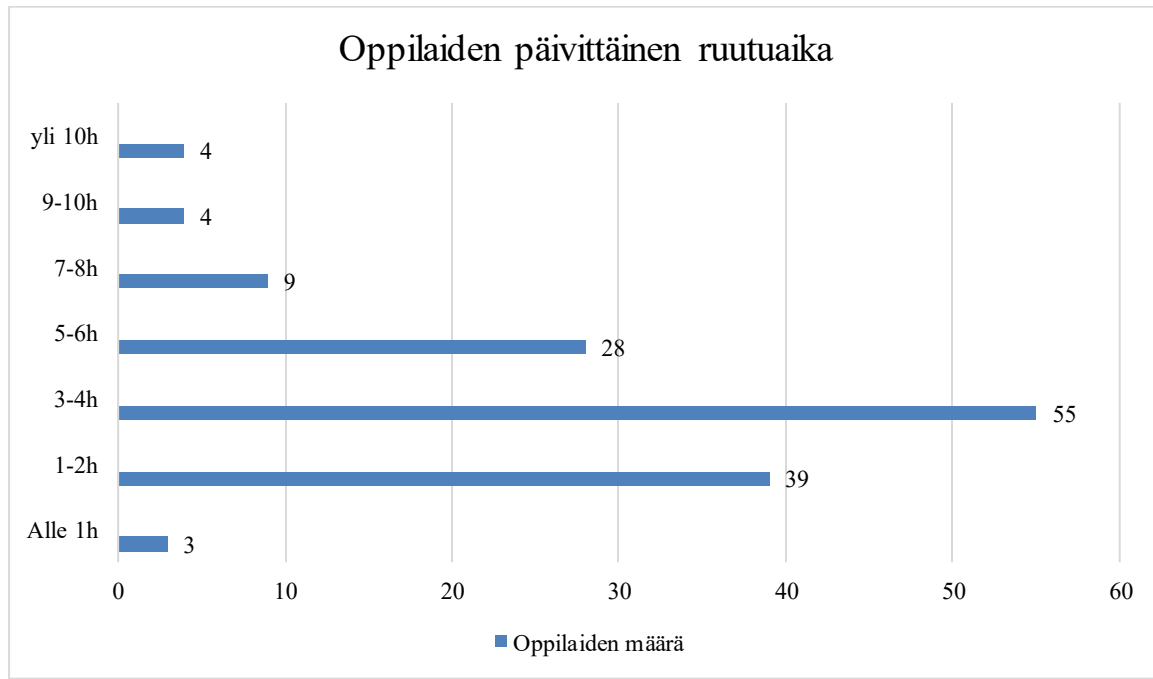
Kyselyyn vastanneiden 6. luokan oppilaiden ryhmä koostui 51 oppilaasta, joista 14 oli poikia (27,5 %) ja 31 oli tyttöjä (60,8 %). Lisäksi kolme vastaajaa vastasi sukupuolekseen muu (5,9 %) ja kolme vastaajaa ei halunnut kertoa sukupuoltaan (5,9 %). 6.lk oppilaiden välillä on siis isompi sukupuoli-jakauma tyttöjen ja poikien välillä kuin muilla luokka-asteilla.

Kuvio 2 Oppilaiden sukupuoli-jakauma 6. luokalla

Yhteenvedon voimme todeta, että vastaajamäärät jakautuvat luokka-asteittain hieman epätasaisesti. 4. luokkalaisia vastaajia oli eniten ja 5. luokkalaisia vastaajia oli muita ikäryhmiä vähemmän. sukupuoli-jakauma oli molemmilla luokka-asteilla lähes tasan poikien ja tyttöjen kesken. 6. luokkalaisia vastaajia oli toiseksi eniten, ja suurin osa vastaajista oli

tyttöjä. Lisäksi jokaisen luokka-asteen vastauksissa esiintyi muutamia "Muu" tai "En halua kertoa" -vastauksia, mutta niiden osuus vastausten kokonaismäärästä oli melko vähäinen.

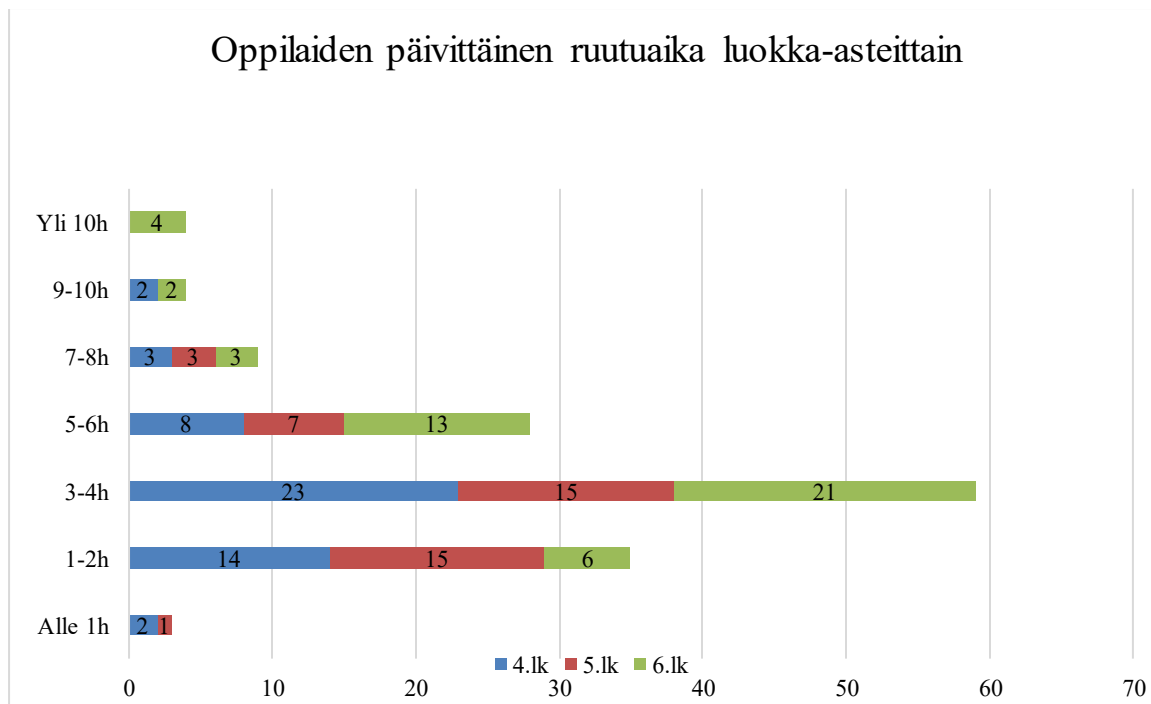
5.1.2. Oppilaiden päivittäinen ruutuaika ja koronan vaikutus siihen

Kuvio 6 Oppilaiden päivittäinen ruutuaika

Halusimme kartoittaa tämän kysymyksen avulla tutkimukseen vastanneiden oppilaiden päivittäin internetissä vietetyn ajan määrää. Vastausvaihtoehdot oli jaoteltu alle tunnin ja yli kymmenen tunnin välille kahden tunnin haarukoilla. Ennalta annettujen vastausvaihtoehtojen lisäksi oppilailla oli mahdollisuus myös kirjoittaa oma vastauksensa kysymykseen. Nämä vastaukset olivat hyvinkin tarkkoja arvioita älylaitteilla päivittäin vietetystä ajasta, kuten esimerkiksi "2h 30 min", tai vastaavasti täysin aiheeseen vastaamattomia arvioita, kuten esimerkiksi "en kerro" tai "24/7". Pyrimme sijoittamaan vapaasti annetut vastaukset antamiemme vastausvaihtoehtojen alle. Kysymykseen vastaamattomat vastaukset jätettiin huomioimatta. 144:stä vastauksesta huomioitiin lopulta 142. Vastaajista 92 kappaletta (eli 66,2 %) kertoi viettävänsä aikaa älylaitteilla 1–4 tuntia päivässä ja vastaajista 41 (eli 28,8 %) 5–10 tuntia päivässä. Vastaajista 4 (eli 2,8 %) kertoi viettävänsä älylaitteilla aikaa yli 10 tuntia päivässä.

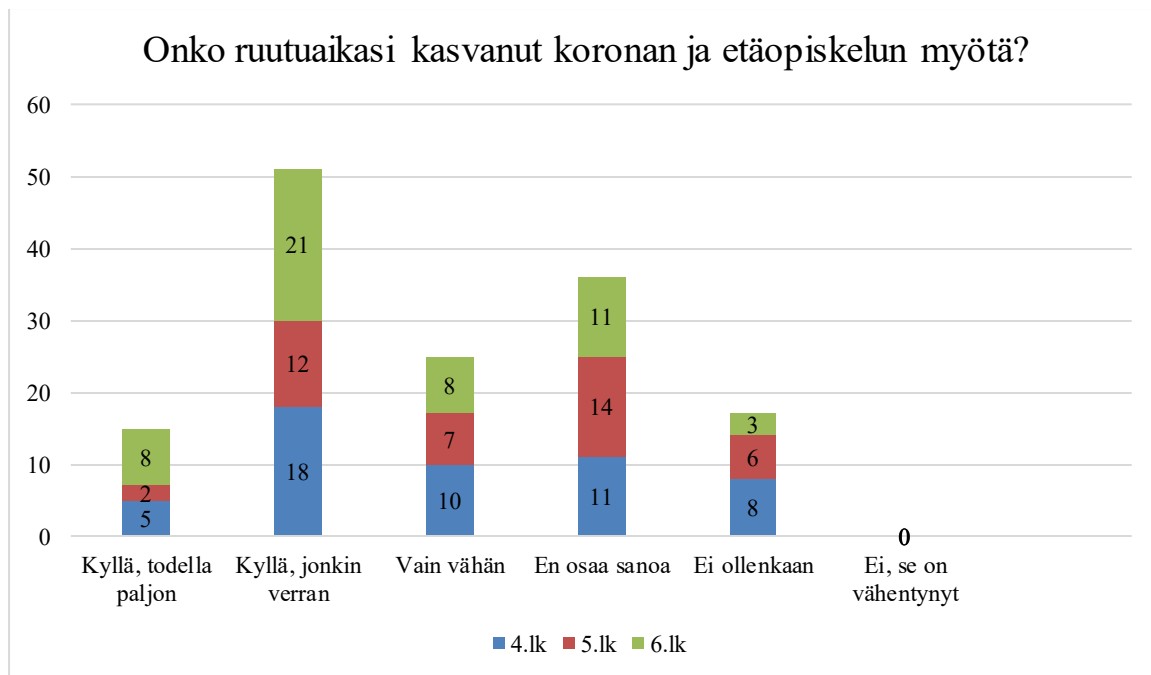

Kuvio 7 *Oppilaiden päivittäinen ruutuaika luokka-asteittain*

Jaottelimme vastaajat vielä luokka-asteittain 4. luokkalaisiin, 5. luokkalaisiin ja 6. luokkalaisiin. 4. luokkalaisista 23 vastaajaa (44,2 %) käyttää älylaitteita keskimäärin 3–4 tuntia päivässä. Seuraavaksi eniten eli 1–2 tuntia päivässä puolestaan käyttää 14 vastaajaa (26,9 %). 5. luokkalaisista puolestaan suurin osa eli 15 vastaajaa (36,6 %) käyttää älylaitteita keskimäärin 1–2 tuntia päivässä. Saman verran vastaajia (36,6 %) viettää aikaa ruudun ääressä 3–4 tuntia päivässä. 6. luokkalaisista vajaa puolet eli 21 vastaajaa (42,9 %) viettää aikaa älylaitteilla noin 3–4 tuntia päivässä. Toiseksi suurin ryhmä oli 13 vastaajaa (26,5 %), joka puolestaan viettää ruudun ääressä aikaa noin 5–6 tuntia päivässä.

Kaikilla kolmella luokka-asteella alle 1 tunnin käyttäjiä oli hyvin vähän, samoin kuin yli 10 tuntia käyttäviä. Tuloksista on huomattavissa, että mitä vanhempia oppilaat ovat, sitä kauemmin he keskimäärin viettävät aikaa ruudun edessä päivittäin. Suurimmalla osalla vastaajilla päivittäinen ruutuaika oli kuitenkin keskimäärin 3–4 tuntia päivässä.

Kuvio 3 Oppilaiden ruutuajan kasvu korona-ajan ja etäopiskelun myötä

Koronan ja yleistyneen etäopiskelun myötä meistä oli kiinnostavaa selvittää, vaikuttiko korona-ajan muutokset esimerkiksi vastaajien netissä viettämään aikaan. Koronan vaikutusten tutkiminen antaa myös hienon tilaisuuden myöhemmälle jatkotutkimukselle aiheeseen liittyen. Halusimme tutkia korona-ajan tuomien haasteiden ja rajoitusten vaikutuksia oppilaiden internetin käyttöön, sillä kyselytutkimuksemme toteutumisajankohta ajoittui parhaimpaan etäopiskelu aikaan.

Kysymykseen vastanneista yli puolet (91 vastaajaa, 63,2 %) kertoivat netissä viettämänsä ajan lisääntyneen koronan myötä. *Kyllä, todella paljon* vastausten osuus oli 35,4 % (51 vastaajaa), *Kyllä, jonkin verran* vastausten osuus oli 10,4 % (15 vastaajaa) ja *Vain vähän* vastausten osuus oli 17,4 % (25 vastaajaa). 12,5 % (18 vastaajaa) vastaajista kertoi, ettei korona-aika ollut lisännyt heidän netin käyttöään (vastausvaihtoehto: *Ei ollenkaan*). Vastaajista 24,3 % (vastausvaihtoehto: *En osaa sanoa*, 35 vastaajaa) ei osannut kertoa, oliko korona-aika vaikuttanut heidän netissä viettämänsä ajan määrään vai ei. Yhdenkään vastaajan netissä viettämä aika ei ollut vähentynyt koronan myötä (vastausvaihtoehto: *Ei, se on vähentynyt*, 0 vastausta).

Luokka-asteittain vastauksia tutkittaessa neljäsluokkalaisilta kerätyt vastaukset osoittivat, että suurin osa eli 18 vastaajista (34,6 %) ilmoitti verkossa vietetyn ajan lisääntyneen jonkin verran ja 5 vastaajista (9,6 %) ilmoitti verkossa vietetyn ajan lisääntyneen todella paljon. 10 vastaajista (19,2 %) kertoi netissä vietetyn ajan lisääntyneen vain vähän, kun taas 11 vastaajaa (21,2 %)

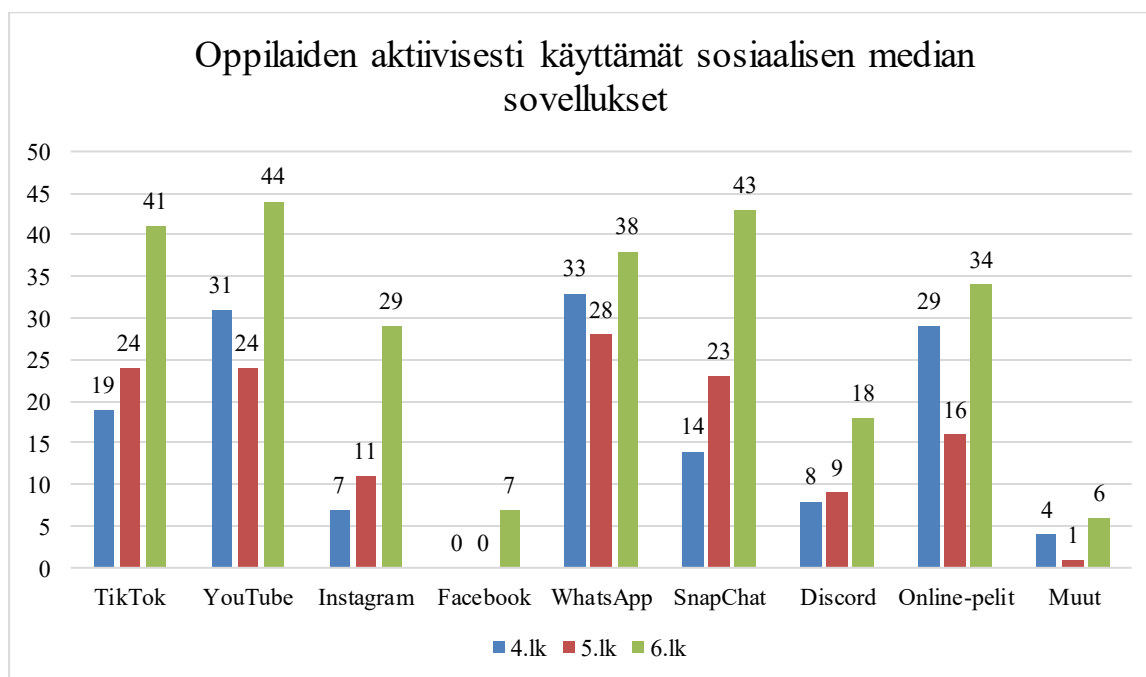
kertoi, etteivät he osaa sanoa onko netissä vietetty aika lisääntynyt koronan myötä vai ei. 8 vastaajista (15,4 %) ilmoitti, ettei korona tai etäopiskelu-aika ole vaikuttanut heidän verkkokäyttämiseensä. Yksikään neljäsluokkalainen vastaaja ei ilmoittanut, että netissä vietetty aika olisi vähentynyt koronapandemian myötä. Toisin sanoen tulokset osoittavat, että neljäsluokkalaiset viettävät enemmän aikaa netissä koronan ja etäopiskelun aikana kuin ennen sitä.

5. luokan oppilaiden mukaan koronan ja etäopiskelun myötä netissä vietetty aika on lisääntynyt jonkin verran tai todella paljon 14 vastaajan (34,2 %) mukaan. Vain vähän verkossa enemmän aikaa viettäneitä vastaajia oli 7 kappaletta (17,1 %) ja 6 vastaajaa (14,6 %) kertoi, ettei heidän verkossa käytetty aika ollut lisääntynyt koronan ja etäopetuksen myötä lainkaan. Suurin osa viidennen luokan oppilaista (34,1 %) ei ollut varma oliko heidän verkkokäyttämiseensä muuttunut koronan ja etäopiskelun myötä.

6. luokan oppilaiden vastauksien perusteella voidaan todeta, että suurin osa kertoi netissä vietetyn ajan lisääntyneen jonkin verran (41,2 %, 21 vastaajaa) tai todella paljon (15,7 %, 8 vastaajaa) koronan ja etäopiskelun myötä. Vain vähän netissä enemmän aikaa viettäviä vastaajia oli 8 (15,7 %) oppilasta ja vastaajista 11 (21,6 %) ei osannut sanoa oliko korona vaikuttanut heidän verkkokäyttämiseensä. Vain 3 (5,9 %) kuudesluokkalaisista vastaajista kertoi, ettei korona-aika ja etäopiskelu ole vaikuttanut heidän ruutuaikaan lainkaan.

Tulokset osoittavat, että monien oppilaiden netissä vietetty aika on lisääntynyt koronan ja etäopiskelun myötä kaikilla kolmella luokka-asteella. Eri luokkien vastaajien määrissä oli jonkin verran vaihtelua, mutta kaikissa luokissa suurin osa vastaajista kertoi netissä vietetyn ajan lisääntyneen edes jonkin verran. Koronan myötä netissä vietetty aika oli siis ainoastaan lisääntynyt, ei vähentynyt.

5.1.3. Oppilaiden aktiivisesti käyttämät sosiaalisen median palvelut

Kuvio 4 Oppilaiden aktiivisesti käyttämät sosiaalisen median sovellukset

Halusimme selvittää tämän kysymyksen avulla, mitä sovelluksia vastaajat käyttävät aktiivisesti ja sitä myöten selvittää myöhemmin, tapahtuuko kiusaamista jossain tietyissä sovelluksissa tai sosiaalisen median alustoilla muita enemmän. Hyväksytyjä vastauksia tähän kysymykseen oli 144. Kyselyyn vastanneita pyydettiin nimeämään aktiivisesti käyttämiään sosiaalisen median sovelluksia. Kyselyssä vastaajille oli annettu valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi mahdollisuus antaa oma vastaus. Valmiit vastausvaihtoehdot olivat TikTok, YouTube, Instagram, Facebook, WhatsApp, SnapChat, Discord sekä Online-pelit (Esimerkiksi Fortnite ja Minecraft).

Eniten vastaajat kertoivat käyttävänsä viestintäsovellus WhatsAppia (68,8 %, 99 vastausta), videopalvelu YouTubea (68,8 %, 99 vastausta) ja videopalvelu TikTokia (58,3 %, 84 vastausta). Omina vastauksinaan kyselyyn vastanneet ilmoittivat käyttävänsä aktiivisesti sovelluksia ja online-pelejä kuten esimerkiksi: NHL22 (4 vastausta), Zoomerang (3 vastausta), ja Twitch (3 vastausta). Muita oppilaiden mainitsema sosiaalisen median alustoiksi mainittiin Spotify (1 vastaus), Pinterest (2 vastausta), ”Kynäri” eli Counter Strike (CS) (2 vastausta), ”Fivem” eli GTA 5 (2 vastausta), roolipelaaminen (1 vastaus), PicArt (1 vastaus) ja Reddit (1 vastaus).

TikTok-sovellus oli suosituin 6. luokkalaisilla vastaajille, joista peräti 80 % (65 vastaajaa) vastasi käyttävänsä sitä aktiivisesti. YouTube oli puolestaan suosituin 5. ja 6. luokkalaisilla, joista yli 85 % (68 vastaajaa) vastasi käyttävänsä sitä toistuvasti. WhatsApp oli suosituin 4. ja 5. luokkalaisilla, joista yli 65 % (61 vastaajaa) vastasi käyttävänsä sitä säännöllisesti. Snapchat oli erityisen suosittu 5. ja 6. luokkalaisten keskuudessa, joista yli 55 % (66 vastaajaa) vastasi käyttävänsä sitä päivittäin. Instagram ja Facebook olivat vähemmän käytetyt sovellukset kaikissa ikäryhmissä. Discordia käytti eniten 6. luokkalaiset, joista noin kolmannes (18 vastaajaa) vastasi käyttävänsä sitä aktiivisesti. Tarkasteltaessa ikäryhmien välisiä eroja, TikTok, Snapchat ja Instagram olivat suosituimpia vanhempien oppilaiden keskuudessa, kun taas WhatsApp oli suosituimpi nuorempien oppilaiden keskuudessa. YouTube oli suosituin sovellus kaikissa ikäryhmissä, mutta sen käyttö lisääntyi iän myötä.

5.1.4. Oppilaiden käsitys verkkokiusaamisesta

Tällä kysymyksellä halusimme kartoittaa ensimmäisen tutkimuskysymyksemme mukaisesti vastaajien käsityksiä verkkokiusaamisesta. Kysymys oli avoin, eli jokainen vastaaja vastasi kysymykseen omin sanoin. Jouduimme hylkäämään 8 vastausta puutteellisen vastauksen vuoksi, joten hyväksytyjä vastauksia jäi lopulta 136 kappaletta. Kaikki oppilaat eivät siis olleet vastanneet avoimeen kysymykseen kunnolla (esimerkki **Taulukko 4**). Tästä syystä kysymyksen vastaukset jouduttiin hylkäämään. Vastaukset jakautuivat pääsääntöisesti kahteen 1. tutkimuskysymyksen alakategoriaan: 1) verkkokiusaamisen määrittely ja 2) verkkokiusaamisen eri tavat. Koska kysymykseen pystyttiin vastaamaan avoimesti omin sanoin, tuli monessa vastauksessa esille lukuisia verkkokiusaamistapoja. Joissain vastauksissa määriteltiin sekä verkkokiusaamista että annettiin sille konkreettisia esimerkkejä.

Taulukko 4 *Verkkokiusaamiskäsitysten redusoiminen*

1. tutkimuskysymyksen alaluokat	Redusoitujen vastauksien teemat	Annettuja redusoituja vastauksia
Vastauksissa on määritelty verkkokiusaamista ➤ verkkokiusaamisen määrittely	Verkossa tapahtuva kiusaaminen, kiusaamista verkon välityksellä, kiusaamista sosiaalisessa mediassa.	<ul style="list-style-type: none"> • Netissä tapahtuvaa kiusaamista (73 vastaajaa) • Kiusaamista netin kautta (7 vastaajaa)

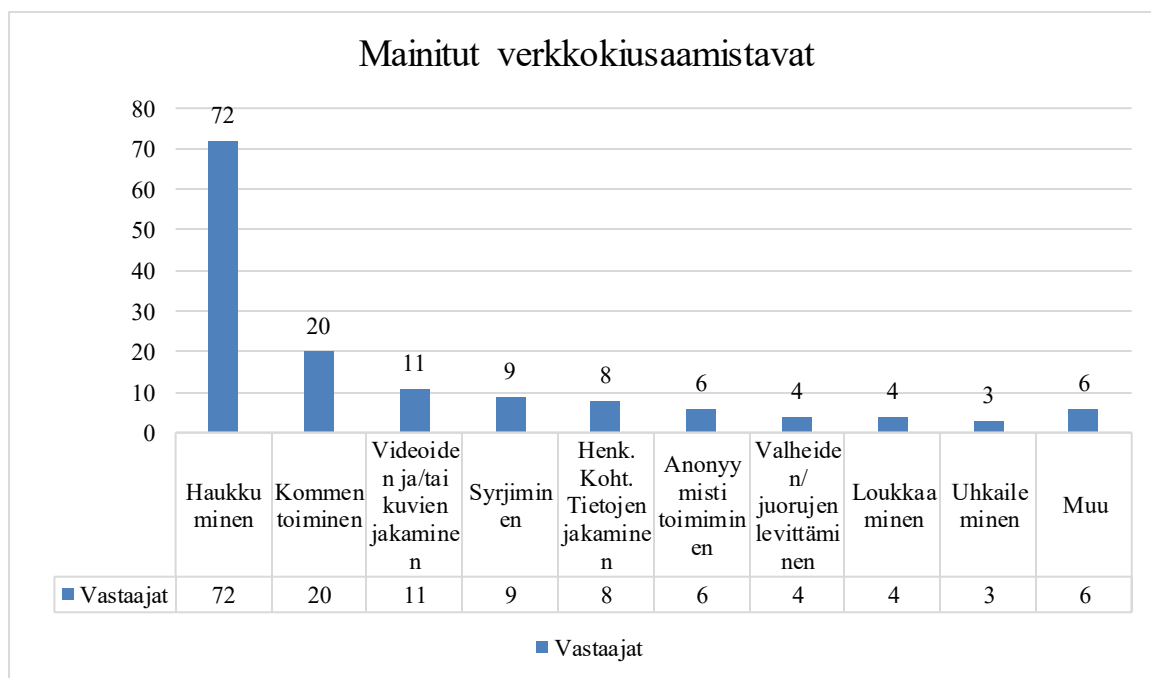
		<ul style="list-style-type: none"> • Kiusaamista sosiaalisessa mediassa (3 vastaaja)
<p>Vastauksissa on nimetty verkkokiusaamisen tapoja</p> <p>➤ Verkkokiusaamisen eri tapoja</p>	<p>Haukkuminen, ilkeä kommentoiminen, videon tai kuvan kautta/ avulla kiusaaminen, syrjiminen ja ryhmän ulkopuolelle sulkeminen, henkilökohtaisten tietojen jakaminen vastoin tahtoa, anonyymisti kiusaaminen, valheiden ja/ tai juorujen levittäminen, loukkaaminen, uhkaileminen, ahdisteleminen, vähättely, ärsyttäminen ja itsemurhaan kehottaminen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toisen haukkuminen (72 vastaajaa) • Ilkeiden asioiden kommentoiminen (20 vastaajaa) • Videoiden ja/ tai kuvien jakaminen luvatta tai niiden avulla kiusaaminen (11 vastaajaa) • Syrjiminen ja ryhmän ulkopuolelle sulkeminen (9 vastaajaa) • Henkilökohtaisten tietojen jakaminen vastoin tahtoa (8 vastaajaa) • Anonyymisti toimiminen (6 vastaajaa) • Valheiden/ juorujen levittäminen (4 vastaajaa) • Loukkaaminen (4 vastaajaa) • Uhkaileminen (3 vastaajaa) • Ahdisteleminen (2 vastaajaa)

		<ul style="list-style-type: none"> • Vähättely (2 vastaaja) • Ärsyttäminen (1 vastaaja) • Itsemurhaan kehottaminen (1 vastaaja)
Lajittelemattomat/ hylätyt vastaukset (8 vastausta)	Verkkokiusaamista ei ole määritelty kunnolla tai kysymykseen ei ole vastattu.	<ul style="list-style-type: none"> • Joe mama • En tiedä • En jaksa selittää • Ihan huonoa • .

Kuvio 5 Oppilaiden mainitsemat verkkokiusaamisen määritelmät

Kysymyksen vastaajista 83 vastaajaa vastasi kysymykseen ”Mitä nettikiusaaminen sinun mielestäsi tarkoittaa?” määrittelemällä käsitteen. 73 vastaajista (88 %) kertoi verkkokiusaamisen tarkoittavan netissä tapahtuvaa kiusaamista, 7 vastaajista (8 %) kertoi verkkokiusaamisen tarkoittavan mielestään netin kautta tapahtuvaa kiusaamista ja 3 vastaajista (4 %) kertoi verkkokiusaamisen tarkoittavan sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista. Voidaankin siis todeta, että kaikki vastaajat, jotka määrittelivät verkkokiusaamisen, kokivat sen olevan verkossa tai sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista.

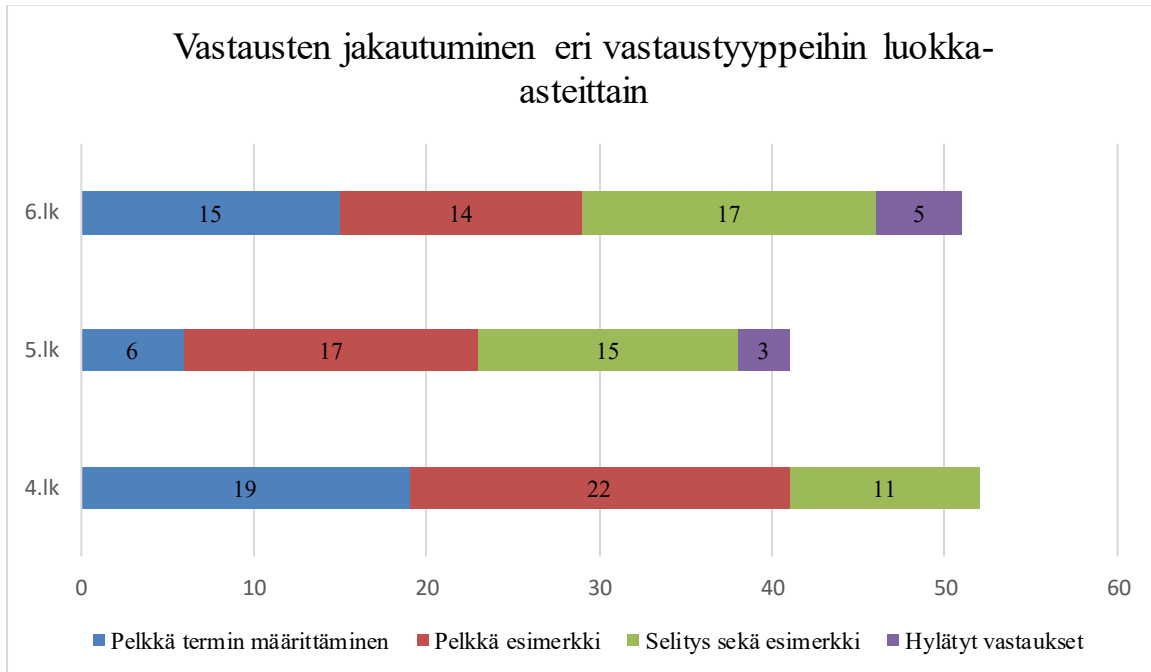

Kuvio 6 *Oppilaiden mainitsemat verkkokiusaamistavat*

Kysymyksen vastaajista 43 sekä määritteli verkkokiusaamistermin, että antoi siitä esimerkkejä. Loput vastaajista (53 vastaajaa) antoi pelkkiä esimerkkejä verkkokiusaamisen eri tavoista, eikä määritellyt verkkokiusaamistermiä lainkaan. Yhteensä tähän osioon vastaajia oli siis 96 vastaajaa. Kysymyksessä vastaajat pystyivät antamaan useampia esimerkkejä verkkokiusaamistavoista, joten yhdeltä vastaajalta on voinut tulla useampikin esimerkki koskien verkkokiusaamisen eri tapoja. Peräti 75 % vastaajista (72 vastaajaa) mainitsi ensisijaisesti verkkokiusaamisen tarkoittavan kiusatun haukkumista. Vastaajista 20 (20,8 %) mainitsi verkkokiusaamisen yhdeksi muodoksi ikävän kommentoinnin esimerkiksi kiusatun kuviin, videoihin tai julkaisuihin. Vastaajista 11 (11,5 %) puolestaan kertoi verkkokiusaamisen olevan esimerkiksi kuvien ja/tai videoiden jakamisen ilman niissä esiintyneen henkilön, eli useimmissa tapauksissa kiusatun, lupaa. Vastaajista 9 (9,4 %) mainitsi esimerkkinä syrjimisen ja vastaajista 8 (8,3 %) henkilökohtaisten tietojen jakamisen ilman lupaa. 6 vastaajaa (6,3 %) nimesi verkkokiusaamisen yhdeksi tyypilliseksi tunnusmerkiksi kiusaajan anonyymiyden kiusaamistilanteessa, kun taas 4 vastaajaa (4,2 %) mainitsi valheiden ja juurujen levittämisen sekä kiusatun loukkaamisen. Vastaajista 3 (3,1 %) mainitsi verkkokiusaamisen muodoksi uhkailemisen ja loput vastaajat yhdistettiin yhdeksi otsikoksi ”muun” alle. Näitä mainittuja verkkokiusaamismuotoja olivat kiusatun vähättely (2 vastaajaa), ahdistelu (2 vastaajaa), ärsyttäminen (1 vastaajaa) ja itsemurhaan yllyttäminen (1 vastaajaa).

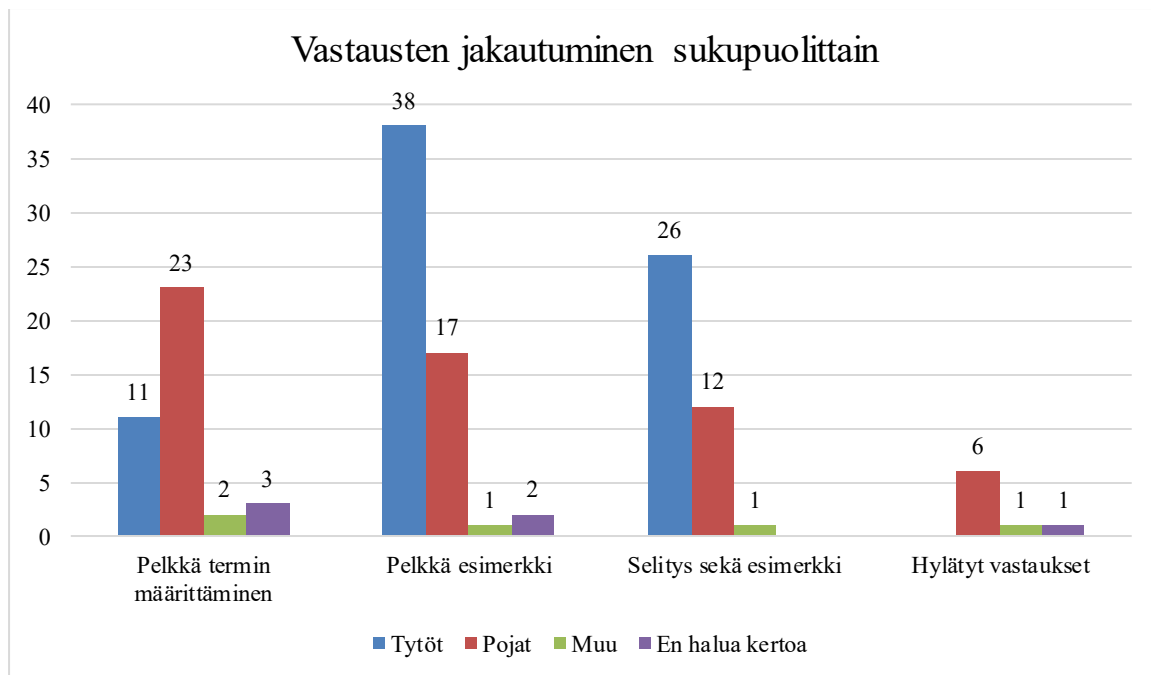

Suurin osa vastaajista näytti kokevan verkkokiusaamisen olevan enimmäkseen kiusatun haukkumista tai negatiivista kommentoimista, luvottomasti kuvien tai videoiden jakamista kiusatusta, kiusatun syrjimistä ja ryhmän ulkopuolelle sulkemista sekä kiusatun henkilökohtaisten tietojen jakamista ilman kiusatun lupaa. Myös valheiden ja juorujen jakaminen oli mainittu useamman kerran kiusajaan anonyymisti toimimisen lisäksi.

Kuvio 7 Vastausten jakautuminen vastaustyypeittäin luokka-asteittain

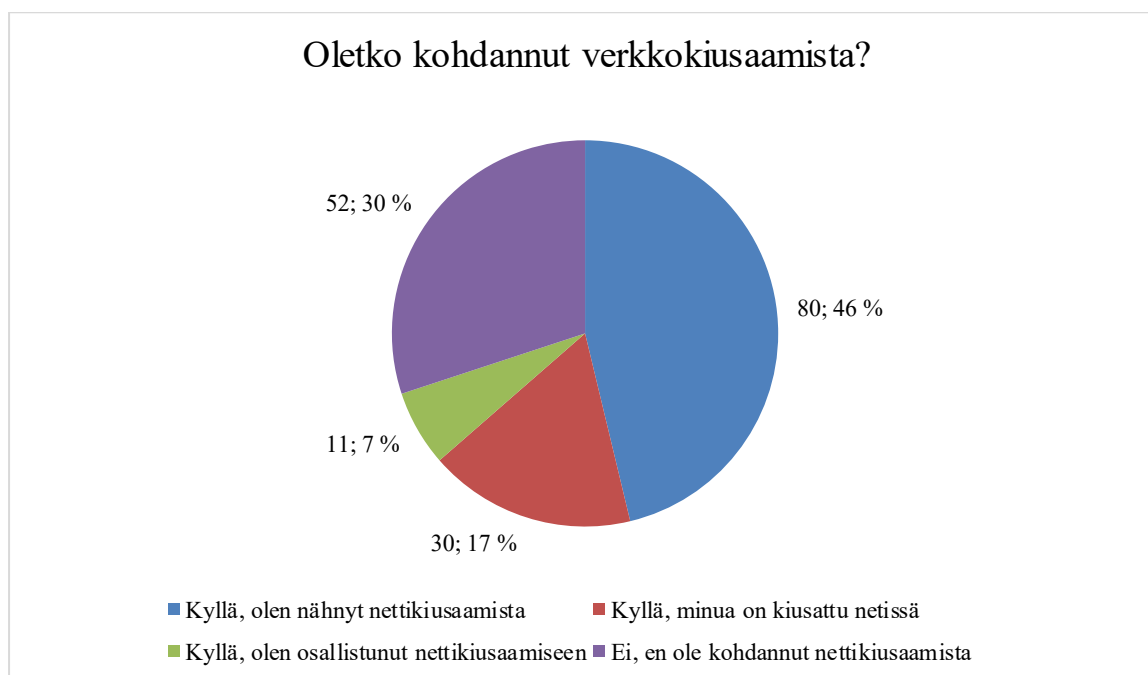
Tutkittaessa vastaajien jakautumista eri vastaustyyppeihin luokka-asteittain saimme kerättyä varsin mielenkiintoisia dataa. Tulokset osoittivat, että suurin osa eli peräti 83 oppilaista (61 % vastaajista) osasi vastauksessaan selittää termin verkkokiusaaminen ja 96 (70,6 %) vastaajista antoi vastauksissaan esimerkkejä verkkokiusaamisen eri muodoista. Vastauksia tutkittaessa luokka-asteittain on huomattavissa, että nuoremmat oppilaat antoivat enemmän pelkkiä esimerkkejä verkkokiusaamisesta, kuin vanhemmat oppilaat. Eniten pelkkiä verkkokiusaamisen määritelmiä antoivat neljännen ja kuudennen luokan oppilaat, joissa vastaustyyppi oli noin kolmannes (4.lk 36,5 %, 6.lk 29,4 %) kaikista annetuista vastauksista. Vanhemmat oppilaat puolestaan selittivät enemmän sekä termin merkitystä että antoivat siitä esimerkkejä kuin nuoremmat oppilaat. Eniten hylättyjä vastauksia oli saatu kuudennen luokan (5 vastausta, 9,8 % vastauksista) ja viidennen luokan (3 vastausta, 7,3 %) oppilailta. Vastauksista voidaankin siis päätellä, että suurin osa oppilaista ymmärtää käsitteen verkkokiusaaminen ja oppilaiden antamat monipuoliset esimerkit osoittavat, että he ymmärtävät verkkokiusaamisen monet eri muodot.

Kuvio 8 *Vastausten jakautuminen sukupuolittain*

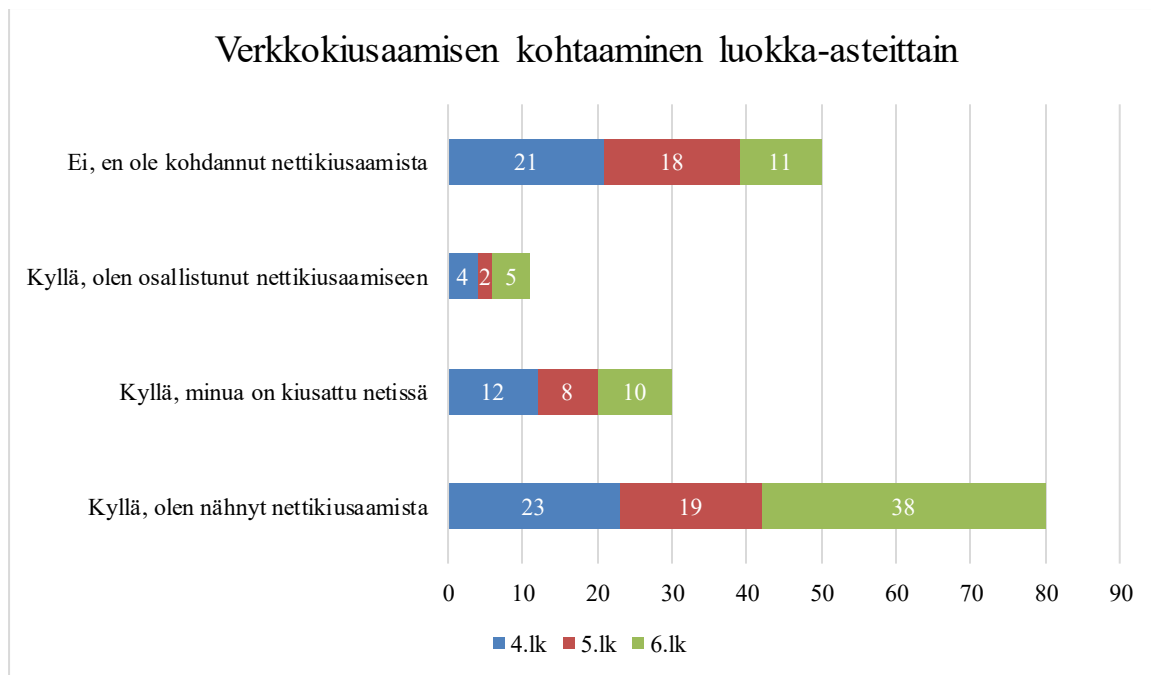
Kun tutkitaan saamiamme vastauksia kysymykseen jakamalla ne vastaajien sukupuolen mukaisesti, huomaamme, että tytöt antoivat huomattavasti poikia enemmän esimerkkejä verkkokiusaamisen eri muodoista. Peräti 85,3 % kaikista tytöistä oli antanut esimerkkejä verkkokiusaamisesta vastauksessaan, kun taas vain 50 % kaikista pojista oli antanut vastauksessaan konkreettisia esimerkkejä verkkokiusaamisesta. Pojat puolestaan antoivat tyttöjä enemmän pelkkiä verkkokiusaamisen määritelmiä. Pojilla oli myös huomattavasti eniten hylättyjä vastauksia eli 75 % kaikista hylätyistä vastauksista. Muu -sukupuolen valinneista vastaajista 40 % kertoi vastauksessaan pelkän verkkokiusaamisen määritelmän ja 20 % vastaajista kertoi pelkän esimerkin ja toiset 20 % vastaajista kertoi sekä määritelmän että esimerkin verkkokiusaamisesta. En halua kertoa -vastaajista puolestaan puolet (50 %) kertoi vastauksessaan pelkän termin määritelmän ja kolmasosa kertoi verkkokiusaamisesta pelkän esimerkin. Molemmissa ryhmissä yksi vastaus hylättiin. Voidaankin siis todeta, että tytöt ovat poikia todennäköisempiä antamaan konkreettisia esimerkkejä verkkokiusaamista, kun taas poikien vastauksissa nousee todennäköisimmin esille joko pelkkä verkkokiusaamistermin määrittäminen tai pelkän esimerkin antaminen. Vaikuttaa siis siltä, että tytöt ovat antaneet poikia monipuolisempia ja kattavampia vastauksia kysymykseen.

5.2. Oppilaiden kokemukset verkkokiusaamisesta

Kuvio 9 *Oppilaiden kokemukset verkkokiusaamisesta*

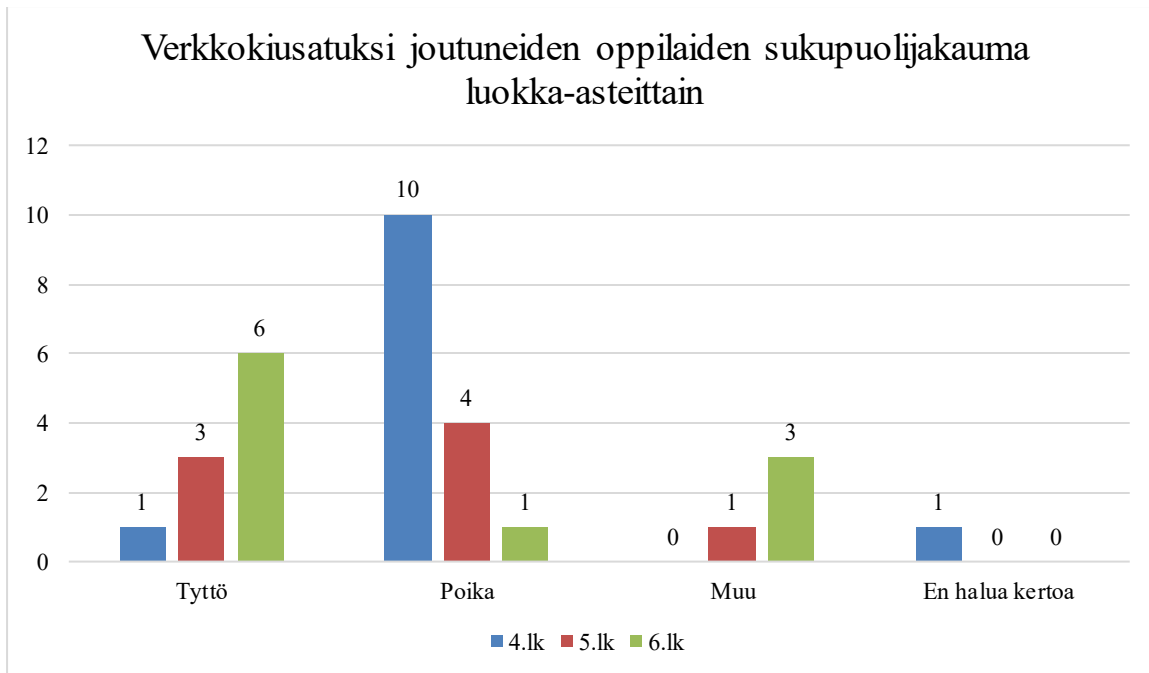
Ensimmäinen verkkokiusaamista koskeva kysymyksen tavoitteena oli selvittää, oliko 4.–6.lk oppilaat kohdanneet verkkokiusaamista, olleet osallisena verkkokiusaamisessa tai olleet itse kiusattuina. Kyselyyn vastasi yhteensä 144 oppilasta. Vastaajista lähes puolet eli 46 % (80 vastausta) oli nähnyt verkkokiusaamista ja vastaajista 17 % (30 vastausta) oli kokenut itse kiusaamista verkossa. Noin kolmas osa (30 %, 52 vastausta) vastaajista kertoi, ettei ollut kohdannut verkkokiusaamista ja vastaajista peräti 7 % (11 vastausta) myönsi osallistuneensa itse kiusaamiseen verkossa. Vastaajat pystyivät valitsemaan kysymyksessä useita vastausvaihtoehtoja.

Kuvio 10 Verkkokiusaamisen kohtaaminen luokka-asteittain

Neljännän luokan oppilaiden vastauksissa 21 vastaajaa (40,4 %) ilmoitti, ettei ole kohdannut verkkokiusaamista tai osallistunut siihen, kun taas 23 vastaajaa (44,2 %) ilmoitti nähneensä kiusaamista verkossa. Kuitenkin 12 vastaajaa (23,1 %) kertoi joutuneensa verkkokiusaamisen kohteeksi, mutta vain 4 vastaajista (7,7 %) myönsi osallistuneensa kiusaamiseen. Viidennen luokan oppilaiden vastaukset olivat samansuuntaisia, mutta verkkokiusatuiksi oli joutunut vähemmän oppilaita (8 vastaajaa, 19,5 %). Kuudennen luokan vastauksissa verkkokiusaaminen oli yleisintä, sillä ainoastaan 11 vastaajista (21,6 %) ei ollut kohdannut tai osallistunut verkkokiusaamiseen. Peräti 38 vastaajaa (74,5 %) oli nähnyt kiusaamista verkossa ja 10 vastaajista (19,6 %) oli joutunut verkkokiusatuksi itse. Peräti 5 vastaajaa (9,8 %) kertoi kiusanneensa itse muita.

Viidennen luokan vastaajilla vaikutti olevan vähiten kokemusta verkkokiusaamista, kun taas kuudennen luokan oppilaille oli kertynyt eniten kokemusta aiheesta. Vastauksien perusteella voidaan todeta, että verkkokiusaaminen on varsin yleistä kaikilla luokka-asteilla ja että monet oppilaat kohtaavat kiusaamista verkossa joko suoraan tai välillisesti.

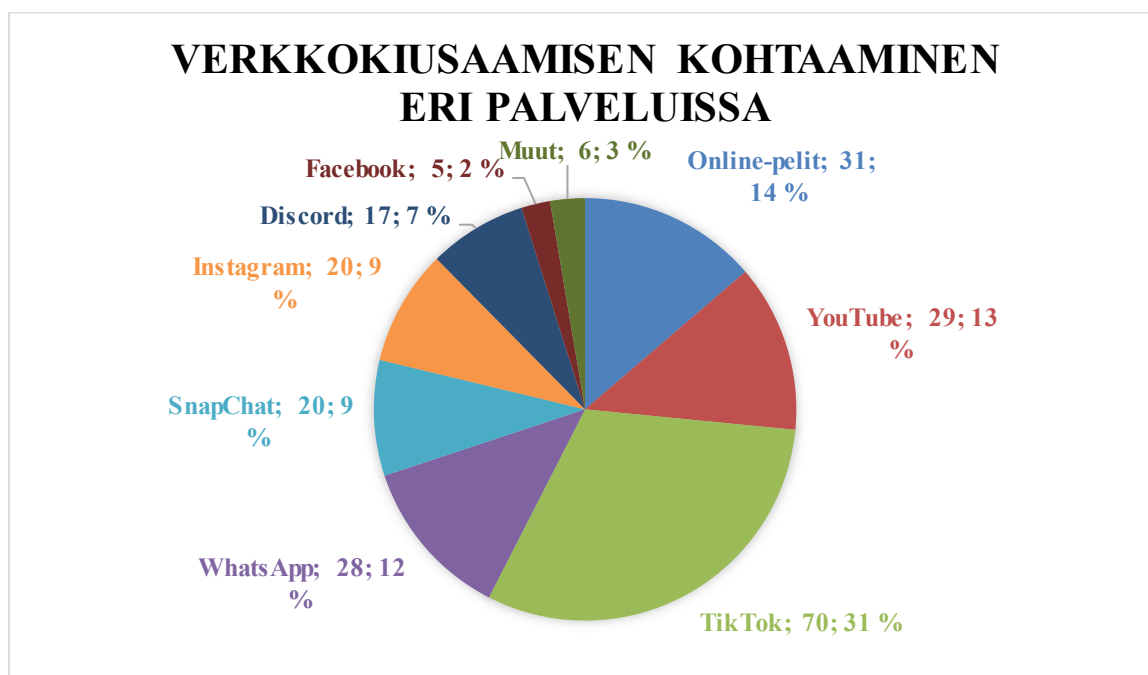

Kuvio 11 Verkossa kiusatuksi joutuneiden oppilaiden sukupuolijakauma luokka-asteittain

Kun tarkastellaan kiusatuksi tulleiden oppilaiden sukupuolijakaumaa luokka-asteittain, huomataan, että neljännellä luokalla 10 poikaa ja 1 tyttö ilmoitti joutuneensa verkkokiusatuksi, kun taas 1 oppilas ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Viidennellä luokalla 3 tyttöä ja 4 poikaa ilmoitti joutuneensa verkkokiusatuksi, kun taas yksi kiusatuksi tullut ilmoitti sukupuolekseen "muu". Kuudennella luokalla verkkokiusatuksi olivat joutuneet 6 tyttöä, 1 poika ja 3 vastaajaa, jotka ilmoittivat sukupuolekseen "muu". Tulokset osoittavat, että poikien kokemukset verkkokiusaamisesta ovat yleisempiä kuin tyttöjen neljännellä ja viidennellä luokalla, mutta kuudennella luokalla tyttöjen kokemukset ylittivät poikien kokemukset. Lisäksi kolme viidestä tutkimukseen vastanneesta oppilaasta, jotka olivat ilmoittaneet sukupuolekseen muun, olivat joutuneet verkkokiusaamisen kohteeksi, kun puolestaan vain yksi kuudesta vastaajista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan oli joutunut verkkokiusaamisen kohteeksi.

Kyselymme vastauksien perusteella muunsukupuoliset oppilaat saattavat joutua muita oppilaita todennäköisemmin verkkokiusaamisen kohteeksi, mutta koska kyselyyn vastanneita oppilaita ei ole valittuna satunnaisotannalla, emme voi yleistää saamiamme tuloksia koskemaan isompaa väestöryhmää. Mielenkiintoinen huomio oli myös se, että kaksi kiusatuksi joutunutta oppilasta olivat myös itse kiusanneet muita verkossa. Molemmat kiusatuksi tulleet kiusaajat olivat poikia. Toinen oli neljännen luokan ja toinen viidennen luokan oppilas.

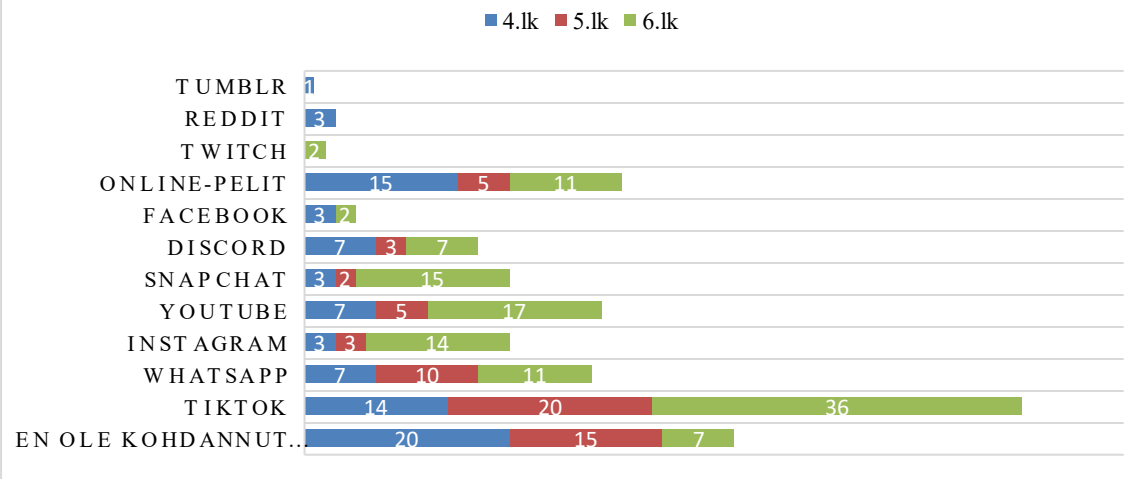
5.2.1. Oppilaiden käyttämät palvelut, joissa verkkokiusaamista on ilmennyt

Kuvio 12 Verkkokiusaamisen kohtaaminen eri palveluissa

Tällä kysymyksellä halusimme kartoittaa, millaisia palveluita oppilaat käyttävät ja missä niistä he ovat kohdanneet verkkokiusaamista. Halusimme erityisesti tutkia, oliko joku tietty palvelu esimerkiksi sellainen, jossa ilmeni muita palveluita enemmän verkkokiusaamista. 42 (29,2 %) kyselyn vastaajista kertoi, etteivät he olleet kohdanneet verkkokiusaamista ja 102 (70,8 %) vastaajista puolestaan kertoi kohdanneensa verkkokiusaamista. Pyysimme vastaajia kertomaan, missä palveluissa he olivat kohdanneet verkkokiusaamista. Kysymys oli monivalintakysymys, joten vastaajien oli mahdollista luetella useampi vastausvaihtoehto.

PALVELUT, JOISSA ON KOHDATTU VERKKOKIUSAAMISTA LUOKKA-ASTEITTAIN

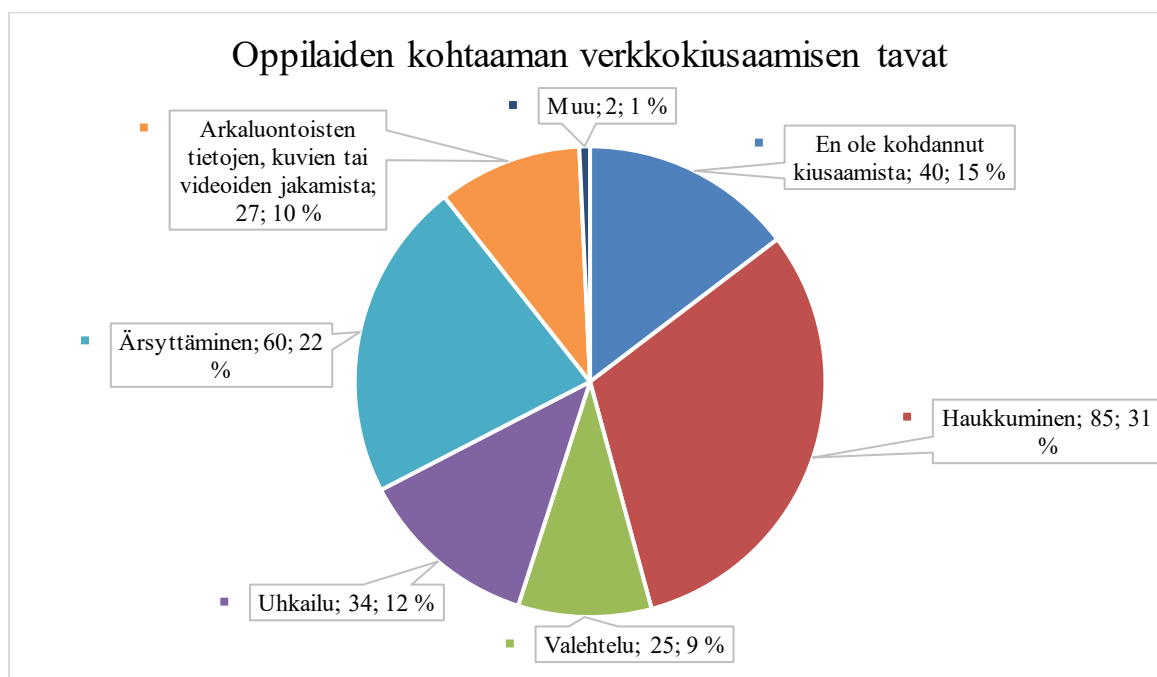

Kuvio 13 Verkkokiusaamisen kohtaaminen eri palveluissa luokka-asteittain

Kyselyn tulokset osoittivat, että TikTok-palvelussa esiintyi kaikista eniten (70 vastaajaa) verkkokiusaamista kaikissa kolmessa ikäryhmässä. Toiseksi eniten verkkokiusaamista ilmeni online-peleissä (31 vastaajaa) erityisesti 4. ja 6. luokkalaisten vastaajien keskuudessa, kun viidesluokkalaisten puolestaan kertoivat kohdanneensa enemmän verkkokiusaamista WhatsAppissa (28 vastaajaa).

Instagram (20 vastaajaa), YouTube (29 vastaajaa), Snapchat (20 vastaajaa) ja Discord (17 vastaajaa) olivat myös palveluita, joissa oppilaat kertoivat kohdanneensa verkkokiusaamista. Facebook, Twitch, Reddit ja Tumblr puolestaan olivat palveluita, joissa vain muutama (11 vastaajaa) oppilas ilmoitti kohdanneensa verkkokiusaamista. Tulokset korostavat tarvetta puuttua verkkokiusaamiseen erityisesti TikTokissa, WhatsAppissa ja erilaisissa online-peleissä, joissa palveluiden ylläpitäjien tulisi tehostaa toimiaan ehkäistäkseen verkkokiusaamista paremmin tulevaisuudessa.

5.2.2. Oppilaiden kohtaaman verkkokiusaamisen eri tavat

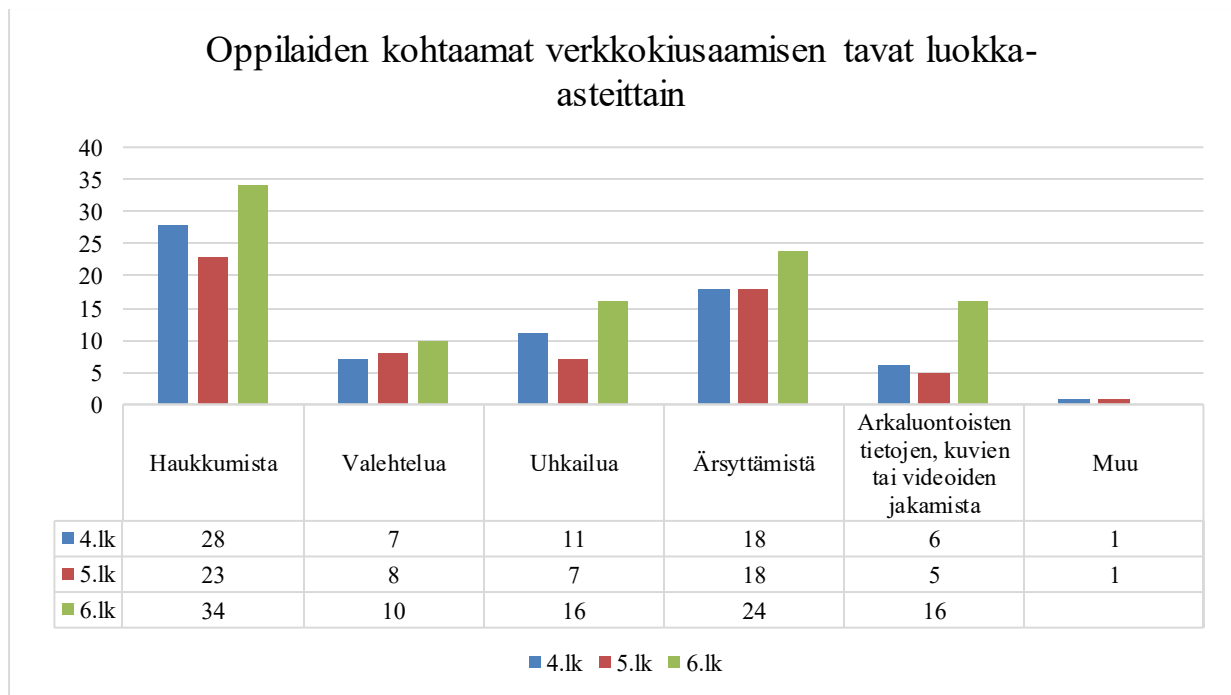

Kuvio 14 Oppilaiden kohtaaman verkkokiusaamisen tavat

Halusimme tarkennusta edelliseen kysymykseen, selvittämällä millaista palveluissa kohdattu kiusaaminen oli. Tämä antoi myös mahdollisuuden selvittää, onko eri palveluissa tapahtuva verkkokiusaaminen erilaista suhteessa toiseen. 144 vastauksesta jouduimme hylkäämään yhden, joten olemme huomioineet vastauksissa vain 143 vastausta. Kysymys oli monivalintakysymys, joten vastaajilla oli mahdollisuus antaa useampi vastausvaihtoehto.

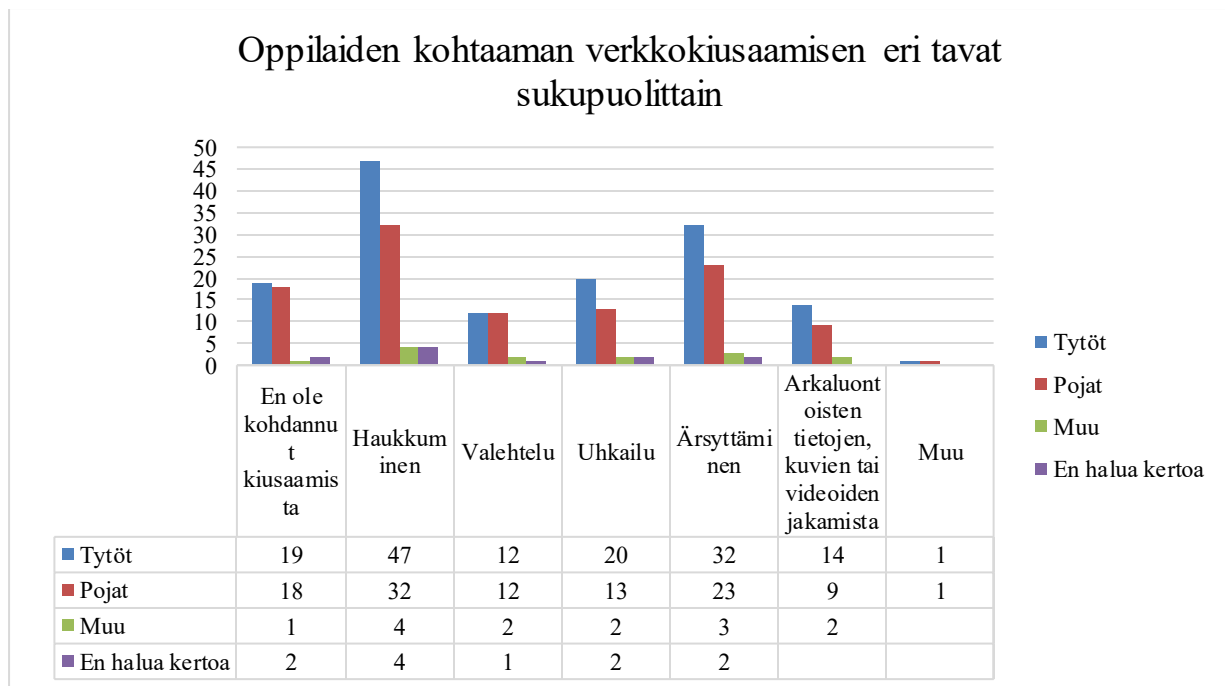
143 vastaajasta peräti 40 vastaajaa (28 % vastaajista) kertoi, ettei ole kohdannut verkkokiusaamista. Loput 103 vastaajaa oli antanut esimerkkejä kohtaamastaan kiusaamisesta. Lähes kaikki näistä vastaajista (82,5 %) kertoi haukkumisen ensisijaiseksi verkkokiusaamismuodoksi. Tämän lisäksi eniten ääniä sai ärsyttäminen (58,3 % vastaajista), uhkailu (33 % vastaajista), arkaluontoisten kuvien tai videoiden jakaminen (26,2 %) ja valehtelu (24,3 %). Muita vapaasti annettuja vastauksia oli kaksi. Ne olivat syrjiminen (1 vastaus) ja arkaluontoisen kuvien lähettäminen minulle (1 vastaus).

Kuvio 15 *Oppilaiden kohtaamat verkkokiusaamisen tavat luokka-asteittain*

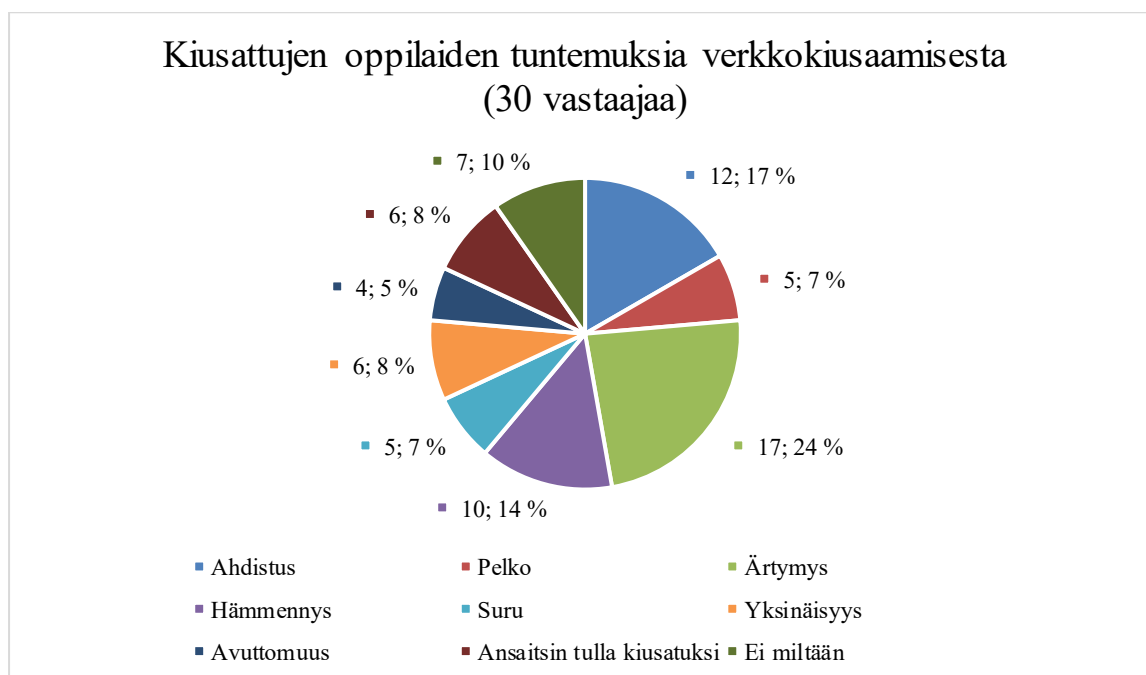
Haukkuminen oli jokaisella luokka-asteella yleisin nimetty verkkokiusaamisen, jossa yli puolet vastaajista nimesivät sen verkkokiusaamisen yhdeksi päämuodoksi. Ärsyttäminen oli jokaisen luokka-asteen toiseksi eniten lueteltu verkkokiusaamistapa, jossa vastausten määrä vaihteli kolmanneksesta liki puoleen vastaajista. Sekä neljännellä että kuudennella luokalla mainittu kolmanneksi eniten vastauksia saatu verkkokiusaamismuoto oli uhkailu (21,2 % 4.lk, 31,4 % 6.lk), kun taas viidennellä luokalla se oli valehtelu (19,5 %). Arkaluontoisten asioiden jakaminen lueteltiin yleisemmin vanhemmissa ikäryhmissä, jossa se oli saanut viidennellä luokalla peräti (12,2 %) ja kuudennella luokalla (31,4 %) vastauksista.

Kuvio 16 *Oppilaiden kohtaaman verkkokiusaamisen eri tavat sukupuolittain*

Tytöt kertoivat kohdanneensa verkkokiusaamisen muodoista eniten haukkumista (47 vastaajaa), sen jälkeen eniten ärsyttämistä (32 vastaajaa) ja kolmanneksi eniten uhkailua (20 vastaajaa). Valehtelua kohdanneiden määrä oli 12 ja arkaluontoisten tietojen, kuvien tai videoiden jakamisen oli maininnut 14 vastaajaa. Pojat mainitsivat haukkumisen 32 kertaa, ärsyttämisen 23 kertaa ja uhkailun 13 kertaa. Valehtelua kohdanneiden määrä oli 12 ja arkaluontoisten tietojen, kuvien tai videoiden jakamisen oli maininnut 9 vastaajaa. Muun sukupuolisten vastauksista eniten vastauksia oli saanut haukkuminen (80 % vastaajista), ärsyttäminen (60 % vastaajista) ja lopuksi saman verran vastauksia oli saanut sekä valehtelu, uhkailu ja arkaluontoisten tietojen, kuvien tai videoiden jakaminen (20 % vastaajista). Oppilaista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan 2 (33,3 %) vastasi, etteivät he ole kohdanneet verkkokiusaamista, 4 (66,7 %) vastasi haukkumisen ja 2 (33,3 %) vastasi sekä uhkailun että ärsyttämisen yhdeksi verkkokiusaamisen tavaksi. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että tytöt kohtaavat haukkumista ja ärsyttämistä enemmän kuin pojat, kun taas pojat kokevat uhkailua tyttöjä enemmän.

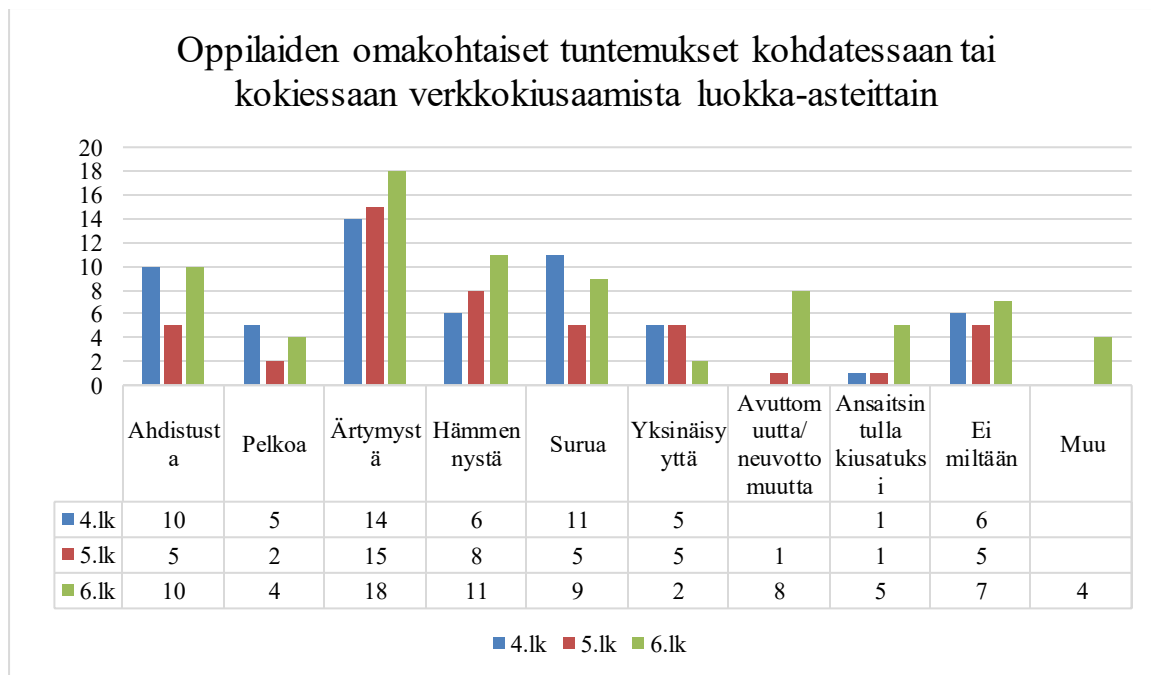
5.2.3. Oppilaiden omakohtaiset tuntemukset verkkokiusaamisesta kohdatessa

Kuvio 17 Kiusatuksi tulleiden oppilaiden tuntemuksia verkkokiusaamisesta

Halusimme tietää, millaisia tuntemuksia verkkokiusaamistilanteiden kohtaaminen tai verkkokiusatuksi tuleminen oli oppilaissa herättänyt. 47 kysymykseen vastanneista oppilaista kertoi, etteivät he olleet kohdanneet verkkokiusaamista. Jouduimme myös hylkäämään kaksi vastausta puutteellisen vastauksen vuoksi. Hylätyt vastaukset olivat ”en kerro” ja ”haukkumista”. Lopulta hyväksytyjä vastauksia kysymykseen kertyi 142 kappaletta. 95 vastaajista kertoi omia tuntemuksiaan liittyen kohtaamaansa tai kokemaansa verkkokiusaamistilanteeseen.

Verkkokiusatuksi tuleminen oli herättänyt lähes neljännessä vastaajista (24 %) ärtymyksen tunteita, 17 % vastanneissa ahdistusta, 14 % vastanneista hämmennystä ja 10 % vastanneista kertoi, ettei tilanne ollut tuntunut heistä miltään. Muita annettuja vastauksia olivat yksinäisyys, kokemus siitä, että ansaitsi tulla kiusatuksi, suru, pelko ja avuttomuuden tunteet. Saimme myös neljä vastausta, joita ei voitu lajitella mihinkään yllä mainittuihin alueisiin. Näitä olivat ”miksi niin tehdään?” (2 vastaajaa), ”se oli hauskaa” (1 vastaaja) ja ”viha” (1 vastaaja).

Kuvio 18 *Oppilaiden omakohtaiset tuntemukset verkkokiusaamista kohdatessaan luokka-asteittain*

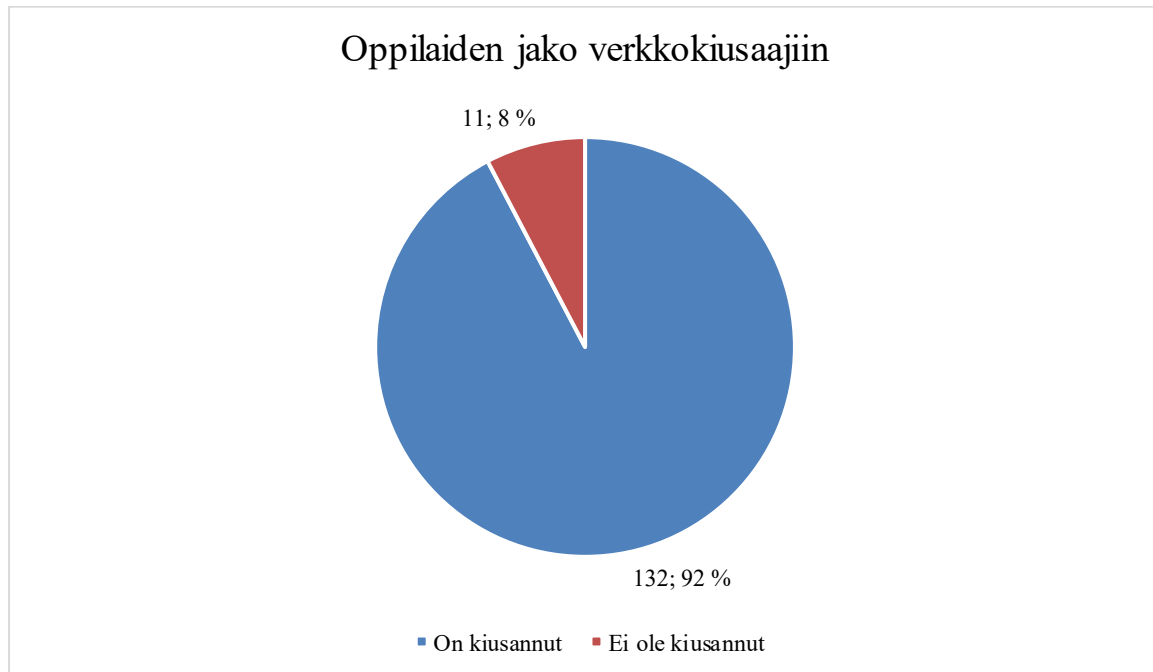
Luokka-asteittain tutkittaessa oppilaiden omakohtaisia tuntemuksia kohdatessaan tai kokiessaan verkkokiusaamista, huomasimme, että jokaisella luokka-asteella ärtymyksen tunteita oli kokenut lähes puolet vastaajista. Neljännen luokan oppilailla toiseksi eniten koetut tunteet olivat suru (33,3 %) ja ahdistus (30,3 %), jonka jälkeen tuli hämmennys (18,2 %). Saman verran vastaajista kertoi myös, ettei verkkokiusaamisen kohtaaminen ole tuntunut heistä mitään. Yksinäisyyttä ja pelko oli kokenut 15,2 % vastaajista ja yksi vastaaja koki ansaitsevansa tulla kiusatuksi.

Viidennen luokan oppilaista 30,8 % vastaajista kertoi kokeneensa hämmennystä kohdatessaan verkkokiusaamista. 19,3 % vastaajista kertoi kokeneensa ahdistusta, surua ja yksinäisyyttä. Saman verran vastaajista kertoi, ettei verkkokiusaamisen kohtaaminen tuntunut heistä mitään. Pelkoa oli kokenut 7,7 % vastaajista ja yksi vastaaja oli kokenut tilanteessa avuttomuutta. Toinen kertoi ansaitsevan joutumisen verkkokiusaamisen kohteeksi.

Kuudennen luokan vastaajista neljäsosa oli kokenut hämmennystä ja ahdistusta kohdatessaan verkkokiusaamista. Surua puolestaan kertoi kokeneensa yli viidesosa vastaajista. Avuttomuutta oli kokenut 19,5 % vastaajista ja 17,1 % vastaajista kertoi, ettei ollut tuntenut mitään verkkokiusaamistilanteessa. Peräti 12,2 % vastaajista kertoi, että koki ansaitsevansa tulla kiusatuksi. 9,8 % vastaajista kertoi kokeneensa pelkoa ja 4,9 % vastaajista koki yksinäisyyttä. Neljä vastaajaa kertoi vastausvaihtoehtokseen ”muu”, jossa kaksi vastaajaa pohti, miksi

kiusaamista ylipäättään tehdään, yksi kertoi kiusaamisen olleen mielestään hauskaa ja neljäs kertoi tilanteen herättäneen hänessä vihan tunteita.

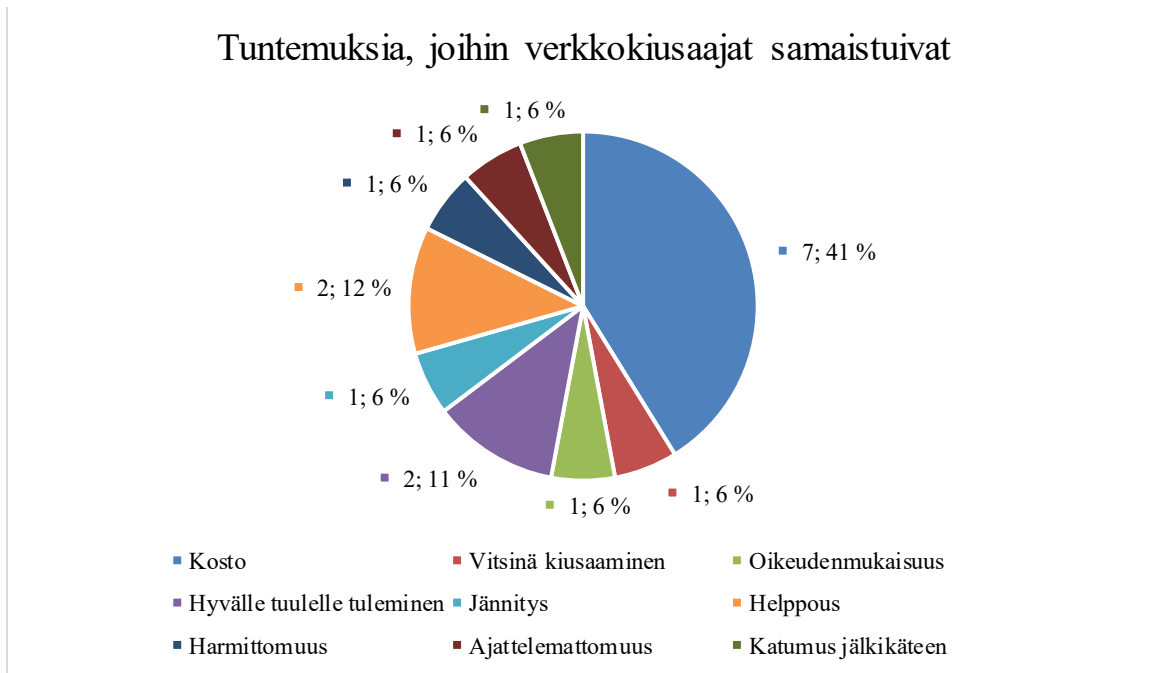
5.2.4. Oppilaiden omakohtaiset tuntemukset osallistuessaan verkkokiusaamiseen

Kuvio 19 *Oppilaiden jako verkkokiusaajiin*

Halusimme kartoittaa, millaisia tuntemuksia verkkokiusaamiseen osallistuneet oppilaat kokivat verkkokiusatessaan ja pyrkiä ottamaan selvää siitä, millaiset asiat, tuntemukset tai kokemukset johdattivat kiusaamistilanteen syntyyn. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa pyysimme verkkokiusaamiseen osallistuneita oppilaita eli kiusaajia valitsemaan väittämän, johon he pystyivät samaistumaan tai antamaan täysin oman syyn.

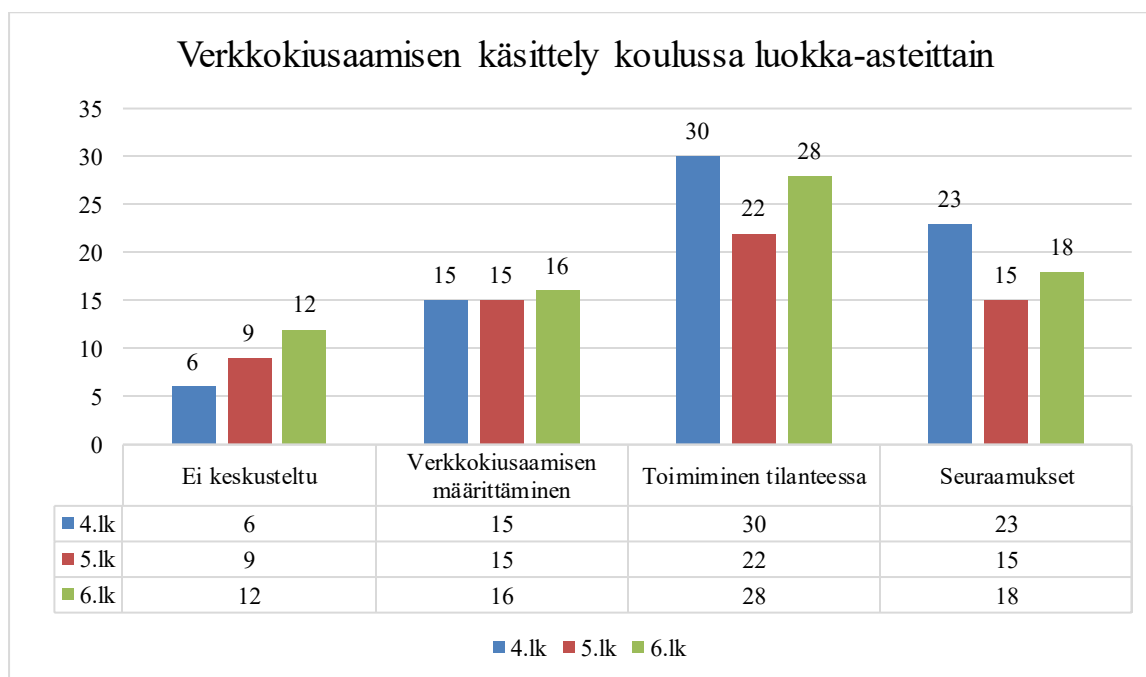
Kolme oppilasta myönsi avoimesti aikaisemmassa kysymyksessä kiusanneensa muita verkossa. Kaksi heistä oli myös itse tullut kiusatuksi. Kuitenkin 11 vastaajaa myönsi jälkimmäisessä kysymyksessä osallistuneensa kiusaamiseen tavalla tai toisella ja kokenut sen seurauksena tuntemuksia liittyen kiusaamiseen. Jouduimme hylkäämään yhden vastauksen ”en kerro”, joten vastaajia kysymykseen oli lopulta yhteensä 143 kappaletta. On mahdollista, että vastaajat ovat ymmärtäneet kysymyksen eri tavalla kuin olemme tarkoittaneet ja olemme sen vuoksi saaneet eri määrän kiusaamiseen osallistujia riippuen kysymyksen muotoilusta.

Kuvio 20 *Tuntemukset, joihin verkkokiusaajat samaistuivat*

Vastauksista ilmeni, että peräti 41 % kiusaajista oli kiusannut muita kostonäkökulmasta. Peräti kuusi seitsemästä tämän väittämän valinneista oppilaista olivat itse tulleet kiusatuiksi tavalla tai toisella. 11 % vastaajista kertoi, että kiusaamisen helppous ja hyvälle tuulelle tuleminen ajoivat heitä aloittamaan kiusaamisen verkossa. Muita kiusaamisen aloittamiselle annettuja syitä olivat kiusaaminen vitsinä, oikeudenmukaisuudentunto, jännityksen hakeminen, käsitys siitä, että verkkokiusaaminen on harmitonta ja oman toiminnan ajattelemattomuus. Yksi vastaajista kertoi myös poteneensa katumusta jälkikäteen toiminnastaan.

5.2.5. Oppilaiden kokemukset verkkokiusaamisen on käsittelystä koulussa

Kuvio 21 Verkkokiusaamisen käsittely koulussa luokka-asteittain

Halusimme tämän kysymyksen avulla kartoittaa, kuinka paljon verkkokiusaamista on käsitelty kouluissa. Verkkokiusaamisongelma on mielestämme suuri, joten vanhempien, ympäröivän yhteisön ja koulun on otettava vastuuta asiallisen verkkokäyttäytymisen opettamisesta nuorille. Kyselyn tuloksista kävi ilmi, että 27 vastaajan (18,8 %) kanssa ei ole keskusteltu verkkokiusaamisesta koulussa lainkaan. Neljännen luokan oppilailla vain 11,5 % vastaajista kertoi, etteivät he olleet käsitelleet verkkokiusaamista koulussa. Yli puolet (57,7 %) vastaajista kertoi, että he ovat käyneet yhdessä läpi verkkokiusaamistermin merkityksen ja 44,2 % vastaajista kertoi, että he ovat myös käyneet läpi verkkokiusaamisen seuraamuksia. Kuitenkin vain vajaa kolmasosa (28,8 %) vastaajista oli keskustellut siitä, miten verkkokiusaamistilanteessa tulee toimia.

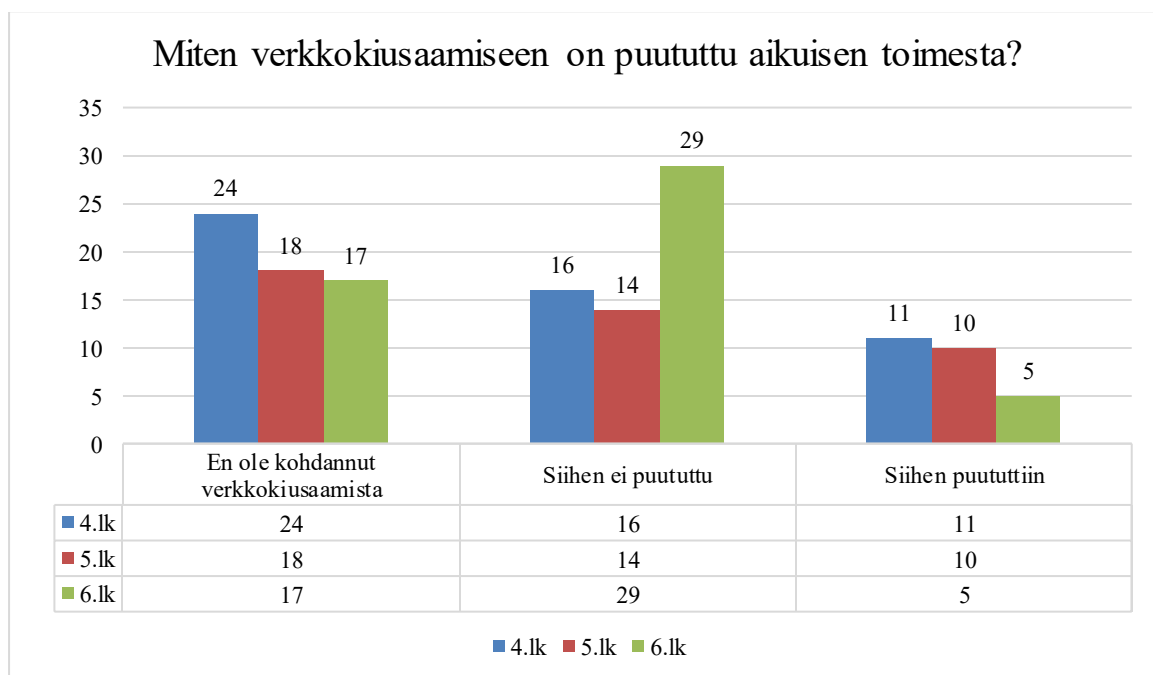
Viidennen luokan oppilaista peräti 22 % vastaajista kertoi, ettei ole keskustellut verkkokiusaamisesta koulussa lainkaan. Kuitenkin yli puolet (53,4 %) vastaajista kertoi, että he olivat käsitelleet verkkokiusaamistermin merkitystä ja yli kolmasosa (36,6 %) lisäsi, että he ovat käsitelleet myös verkkokiusaamisen seuraamuksia. Saman verran oppilaita (36,6 %) kertoi myös, että he ovat keskustelleet siitä, miten verkkokiusaamistilanteessa tulee toimia.

Kuudennen luokan oppilaista peräti 23,5 % vastaajista kertoi, ettei verkkokiusaamista ole käsitelty koulussa. Kuitenkin yli puolet vastaajista (54,9 %) kertoi, että he ovat keskustelleet

verkkokiusaamistermin merkityksestä ja noin kolmasosa (31,4 %) vastaajista kertoi, että he ovat keskustelleet siitä, miten verkkokiusaamistilanteessa tulee toimia ja 35,3 % vastaajista kertoi, että he ovat käyneet läpi sen, millaisia seuraamuksia verkkokiusaamisesta voi seurata.

Tuloksista on huomattavissa, että nuoremmat oppilaat ovat keskimäärin käsitelleet vanhempia oppilaita enemmän verkkokiusaamista koulussa ja heillä on parempi käsitys verkkokiusaamisen seuraamuksista. Toisaalta vanhemmilla oppilailta on puolestaan keskimäärin nuorempia oppilaita parempi käsitys siitä, miten verkkokiusaamistilanteessa tulee toimia.

5.2.6. Oppilaiden käsitykset verkkokiusaamiseen puuttumisesta

Kuvio 22 Verkkokiusaamiseen puuttuminen luokka-asteittain

Halusimme tämän kysymyksen avulla selvittää, onko oppilaiden kohtaamaan verkkokiusaamiseen missä määrin puututtu esimerkiksi opettajan, vanhemman tai jonkun muun henkilön toimesta. Kysymykseen vastasi kaikki 144 vastaajaa.

Vastaajista 18,1 % (26 vastausta) kertoi jonkun ulkopuolisen puuttuneen vastaajan kohtaamaan verkkokiusaamiseen. Ulkopuolinen henkilö voi olla esimerkiksi opettaja, oma vanhempi tai kuka tahansa muu henkilö. Samalla 41 % (59 vastausta) vastaajista kertoi, ettei kukaan ollut puuttunut heidän kohtaamaansa verkkokiusaamiseen. Vastaajista myös 41 % (59 vastausta) kertoi, ettei ollut kohdannut verkkokiusaamista. Koska kysymyksessä oli vain nämä kolme vastausvaihtoehtoa, on mahdollista, että osa vastaajista, jotka ovat todistaneet

verkkokiusaamistilanteen ovat valinneet vastausvaihtoehdoksi ”en ole kohdannut verkkokiusaamista” sen vuoksi, koska he eivät tunne kiusattua henkilöä, eivätkä näin ollen tiedä, onko tilanteeseen puututtu vai ei. Tämä seikka on otettava huomioon dataa käsiteltäessä.

Kysymyksen vastauksia tutkittaessa luokka-asteittain on selkeästi huomattavissa, että vanhemmat oppilaat ovat nähneet nuorempia oppilaita enemmän verkkokiusaamista. Hälyttävää tilanteesta tekee kuitenkin se, että peräti 85,3 % verkkokiusaamiseen törmänneistä kuudennen luokan oppilaita kertoi, ettei heidän kohtaamaansa verkkokiusaamiseen ole puututtu. Nuorempien oppilaiden kohdalla oli vanhempia oppilaita todennäköisempää, että verkkokiusaamistilanteeseen oli puututtu.

5.2.7. Oppilaiden muita huomioita tai kokemuksia verkkokiusaamisesta omin sanoin

Taulukko 5 *Oppilaiden muiden huomioiden redusointi*

Oppilaiden suorat kommentit	Kommenttien redusointi	Alakäsitteet
Jotkut kiusaavat esimerkiksi tiktokissa jotain tyyppiä jos hän näyttää eriltä.	Henkilö saattaa joutua kiusatuksi esimerkiksi TikTokissa erilaisen ulkonäön perusteella.	Erilainen ulkonäkö kiusaamisperusteena
Tyypit tullu sanomaa et tapa ittes yms tollast paskaa	Toisten kehottaminen itsensä tappamiseen	Itsemurhaan kehottaminen
"Luokassamme noin kymmenen kiusasi kahta oppilasta. En ollut mukana, mutta halusin lisätä sen tähän, koska kiusaaminen kohdistui parhaisiin ystäviini ja tuin heitä koko ajan. Joskus pelotti, että minuakin kiusataan, kun olin heidän kanssa. Lopuksi asia selvitettiin ja nyt kaikki on hyvin. PS. Toivottavasti olin avuksi"	Luokassa kymmenen oppilasta kiusasi kahta oppilasta Kiusaaminen kohdistui omiin ystäviin Tuki kiusattuja kohtaan Pelko kiusaamisen uhriksi joutumisesta Asian selvittäminen lopuksi ja kiusaamistilanteen ratkeaminen	Sivustaseuraajan pelko puuttua kiusaamiseen Pelko kiusaamisen uhriksi itse joutumisesta
Olen kuullut että Watshapissa minusta on	Suljetun ryhmän tekeminen henkilöstä ja siellä tämän	Yhteisön ulkopuolelle sulkeminen

<p>puhuttu pahaa ja tilaan laittamistani olen kuullut koulussakin että minua on haukuttu ja sitten siitä on tullut tosi iso juttu luokkaan jossa oli mukana koko luokka sitten on tuntunut siltä niinkuin minun elämässä ei ole mitään järkeä ja olen vaan niin kauhea että ansaitsen kaikki kiusaamis jutut.</p>	<p>kyseisen henkilön haukkuminen</p> <p>Itsetunnon laskeminen ryhmän ulkopuolelle sulkemisen seurauksena</p>	<p>Pahan puhuminen selän takana</p>
<p>"Minua syrjitiin peleissä ja sanottiin että ei haluta peliin ja kun olin heidän tietämättä siinä niin kuulin sanat ei oteta tuota peliin</p> <p>kaveriani kiusatiin samassa pelissä ja uhkailtiin levittää kuvia ja kertoa hänestä asiota jotka ei ole totta. Päätin kertoa äitille ja isälle. Sitten isi ja mie kuuneltiin ja sanottiin kiusaajille että netti kiusaus on rikos. Sitten soitimme kaverin kotiin ja ilmeni että kaveriani olaan kiusattu paljon peleissä ja oikeassa elämässä nämä kaverit olivat haukunut ja töniny."</p>	<p>Ei haluta ottaa jotain henkilöä mukaan omaan joukkueeseen online-peleissä</p> <p>Verkkokiusaamistilanteeseen törmääminen, siitä aikuiselle kertominen ja tilanteeseen puuttuminen</p>	<p>Online-peleissä ryhmän ulkopuolelle sulkeminen</p> <p>Verkkokiusaamistilanteeseen puuttuminen aikuisen kanssa</p>
<p>se mun "kiusaaminen" ei ollu suoraan mua kohtaan vaan esim mun mielipidettä tai mun kaverin mielipidettä.</p>	<p>Kiusaaminen henkilön mielipiteen vuoksi</p>	<p>Mielipiteeseen kohdistuva kritiikki kiusaajan taholta</p>
<p>Tuntuu nyt jälkeenpäin ihan hirveältä, kun silloin vuosia sitten kirjoitin kirosan (fuck) yhden tyypin nimen alkuun Among us:ssa.</p>	<p>Toisten haukkuminen/nimittely pelissä</p> <p>Nimittelyn katuminen jälkeenpäin</p>	<p>Haukkuminen online-pelissä</p> <p>Kiusaamisen katuminen</p>

Annoimme vastaajille mahdollisuuden avata lisää omia kokemuksiaan liittyen verkkokiusaamiseen kyselyn viimeisessä kohdassa. Tämä kohta oli täysin vapaaehtoinen, eli siihen sai vastata vain niin itse halutessaan. Saimme tähän kysymykseen 30 vastausta, mutta puutteellisen sisällön vuoksi jouduimme hylkäämään peräti 16 vastausta. Jäljelle jääneistä vastauksista huomioitiin vain 14. **Taulukossa 5** on nähtävillä saamiamme suoria vastauksia ja niiden redusointia alakäsitteiksi.

Kolme kysymyksen vastaajaa (21,4 % vastaajista) kertoi, ettei ollut kohdannut henkilökohtaisesti verkkokiusaamista, tai ei ollut täysin varma oliko heidän kohtaama toiminta ollut verkkokiusaamista. Yksi näistä vastaajista kertoi, ettei hän ole tullut itse verkkokiusatuksi, mutta että häntä on kiusattu muutoin koulussa.

Kahdeksan vastaajaa (57,1 % vastaajista) kertoi, että oli kohdannut verkkokiusaamista tavalla tai toisella verkossa. Kaksi näistä vastaajista kertoi, että oli nähnyt verkkokiusaamisen tapahtuneen TikTokin kommentteissa. Kolme vastaajaa kertoi, että he ovat kohdanneet verkkokiusaamista, joka ei varsinaisesti ole kohdistunut heihin, vaan heidän kiinnostuksen kohteisiin, mielipiteisiin tai kavereihin. Yksi vastaajista kertoi nähneensä dokumentin koskien verkkokiusaamista ja yksi vastaajista kertoi, että aikoo puolustaa kiusattuja, jos hän kohtaa verkkokiusaamista jatkossa.

Neljä vastaajaa (28,6 % vastaajista) kertoi, että heitä on kiusattu verkossa. Yksi vastaajista kertoi, että häntä on kehotettu tappamaan itsensä sosiaalisen median kommentteissa. Toinen vastaajista kertoi, että häntä on syrjitty online-peleissä, eikä ole haluttu ottaa mukaan peliin. Hän kuitenkin tarkensi, että oli myös nähnyt kaverinsa tulleen kiusatuksi samassa pelissä ja puuttunut kiusaamiseen vanhemman kanssa, jolloin he olivat ottaneet yhteyttä toisen kiusatun lapsen vanhempiin. Kolmas vastaaja puolestaan kertoi tulleensa kiusatuksi koulun lisäksi WhatsAppissa, jossa hänestä oli puhuttu pahaa. Yksi vastaajista (7,1 %) kertoi osallistuneensa itse kiusaamiseen ja potevansa siitä huonoa omatuntoa.

Yleisesti ottaen vastauksista nousi ylös huolta kiusaamiseen puuttumisesta kiusaamiseksi tulemisen ja ryhmän ulkopuolelle sulkemisen uhalla. Useimmat vastaajat kertoivat joutuneensa kiusatuksi joko online-peleissä tai sosiaalisen median alustoilla. Kiusaamismuodoiksi vastaajat luettelivat ryhmän ulkopuolelle sulkemisen, selän takana pahan puhumisen, haukkumisen ja itsemurhaan kehottamisen. Useampi mainitsi myös omien tai kaverien mielipiteiden joutuneen kiusaamisen kohteeksi. Yksi vastaajista kertoi puuttuneensa kiusaamistilanteeseen huoltajansa kanssa ja toinen vastaaja kertoi katuvansa toisten haukkumista jälkikäteen.

5.3. Tulosten yhteenveto

Tutkimukseen vastasi yhteensä 144 4.–6. luokkalaista oppilasta, joista 52 oli neljännen luokan oppilaita, 41 viidennen luokan oppilaita ja 51 kuudennen luokan oppilaita. Vastaajista tyttöjä oli yli puolet (52,1 % vastaajista), poikia 40,3 % vastaajista, muunsukupuolisia 3,5 % vastaajista ja 4,2 % vastaajista ei halunnut kertoa omaa sukupuoltaan. Halusimme antaa oppilaille mahdollisuuden ilmaista itseään antamalla kattavat vaihtoehdot kuvaamaan heidän sukupuoli-identiteettiään.

Oppilaat käyttivät älylaitteita päivittäin keskimäärin noin 4 tuntia päivässä, mikä on 28 tuntia viikossa. Suurin ryhmä (38,7 % vastaajista) kertoi päivittäiseksi ruutuajakseen kolmesta neljään tuntia päivässä viikoittaisen ruutuajan näin ollen 21–28 tuntia. 27,5 % vastaajista kertoi käyttävänsä älylaitteita päivittäin yhdestä kahteen tuntia eli 7–14 tuntia viikossa. Kolmanneksi suurin vastaajaryhmä (19,7 % vastaajista) kertoi ruutuajakseen viidestä kuuteen tuntia päivässä eli 35–42 tuntia viikossa. Vastausajat vaihtelivat yhdestä yli kymmeneen tuntiin päivässä toisin sanoen seitsemästä yli 70 tuntiin viikossa. Nuoremmat oppilaat käyttivät älylaitteita pääsääntöisesti vanhempia oppilaita vähemmän, eli tuloksista voidaan todeta päivittäisen ruutuajan todennäköisesti kasvavan oppilaiden vanhetessa. Saamamme tulokset ovat myös saman suuntaisia Ebrandin ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden vuonna 2022 toteuttaman tutkimuksen tulosten kanssa. Heidän vuonna 2022 toteuttamansa tutkimuksen mukaan tutkimukseen osallistuneiden internetissä viettämä aika oli 5–6 tuntia päivässä eli 35–42 tuntia viikossa. Saamiemme tulosten mukaan ruutu-aika lisääntyy iän karttuessa ja tästä syystä ei ole yllättävää, että Ebrandin ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden tutkimukseen osallistuneiden vanhempien nuorten ruutu-aika oli keskimäärin suurempi kuin meidän tutkimukseemme osallistuneiden pienempien oppilaiden.

Tarkastellessamme oppilaiden ruutuajan muutoksia koronapandemian ja etäopiskeluaajan myötä, huomasimme, että vastaajista 88,2 % kertoi päivittäisen ruutuajan nousseen edes jonkin verran. Ainoastaan 11,8 % vastaajista kertoi, ettei heidän päivittäinen ruutu-aikansa ollut noussut lainkaan. Kuitenkaan yksikään vastaaja ei maininnut ruutu-aikansa vähentyneen korona-ajan ja etäopiskeluaajan myötä. Näin ollen voidaankin olettaa, että lasten ja nuorten ruutu-aika on kasvanut viime vuosien aikana jonkin verran ja trendi näyttää olevan kasvava. Vastaavasti voidaan olettaa, ettei ruutuajassa tulla näkemään laskua aina tulevaisuudessa.

Oppilaiden aktiivisimmin käytetyt sosiaalisen median sovellukset olivat YouTube, WhatsApp, TikTok, SnapChat ja Online-pelit, joita reilusti yli puolet tutkimukseen vastanneista oppilaita

käytti. Oppilaista lähes kolmasosa kertoi käyttävänsä Instagramia ja neljäsosa Discordia. Muita mainittuja alustoja olivat Facebook, Spotify, Pinterest, Twitch ja Reddit.

Pyytäessämme oppilaita kertomaan, mitä verkkokiusaaminen heidän mielestään tarkoittaa, saimme kolmenlaisia vastauksia:

- 1) **verkkokiusaamistermin määrittely** (vastauksessa oli määritelty verkkokiusaamista)
- 2) **esimerkkejä verkkokiusaamista** (vastauksessa oli annettu esimerkkejä verkkokiusaamisesta, mutta ei ole määritelty verkkokiusaamista) ja
- 3) **kohdat 1 ja 2 yhdistettynä** (vastauksessa oli määritelty verkkokiusaamista ja annettu jokin esimerkki verkkokiusaamisesta).

Oppilaiden määritellessä verkkokiusaamisen (1 **verkkokiusaamistermin määrittely**), saimme redusoiduista vastauksista kolme eri vastausvaihtoehtoa. Ne olivat: 1) netissä tapahtuva kiusaaminen 2) kiusaamista netin kautta ja 3) kiusaamista sosiaalisessa mediassa. Toisin sanoen oppilaat käsittivät verkkokiusaamisen netissä, sosiaalisessa mediassa tai niiden kautta tapahtuvaksi kiusaamiseksi.

Toisen vastausvaihtoehdon (2 **esimerkkejä verkkokiusaamista**) mukaan, jossa oppilaat antoivat konkreettisia esimerkkejä verkkokiusaamisesta, esiin nousi 13 eri kategoriaa. Näistä ensimmäinen ja suurin kategoria oli haukkuminen, jonka vastasi peräti puolet vastaajista. Oppilaat mainitsivat verkkokiusaamisen eri tavoiksi myös ilkeän kommentoinnin, henkilökohtaisten tietojen, kuvien tai videoiden jakamisen, syrjimisen ja ryhmän ulkopuolelle sulkemisen, kiusaajan nimettömyyden, valheiden ja juorujen levittämisen, kiusatun loukkaamisen, uhkailemisen, ahdistelemisen, vähättelyn ja ärsyttämisen. Yksi vastaaja kertoi esimerkkinä myös kiusatun kehottamisen itsemurhan tekemiseen.

Nuoremmat oppilaat antoivat vastauksinaan vanhempia oppilaita enemmän pelkän verkkokiusaamistermin määritelmän tai pelkän esimerkin verkkokiusaamisesta. Vanhemmat oppilaat olivat todennäköisempiä antamaan sekä termin selityksen, että esimerkkejä tai pelkkiä esimerkkejä verkkokiusaamisesta. Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan yksilön omakohtaiset käsitykset tutkittavasta ilmiöstä muodostuvat henkilön aiempien käsitysten, tietojen ja kokemusten pohjalta (Huusko & Paloniemi, 2006, 162–164). Voidaankin siis olettaa, että koska vanhemmat oppilaat osasivat vastata kysymykseen monipuolisemmin, he todennäköisemmin ymmärtävät ilmiön nuorempia oppilaita paremmin.

Verrattaessa vastauksia sukupuolittain huomasimme, että pojat antoivat kaikista eniten verkkokiusaamistermiä määritteleviä vastauksissaan. Tytöt puolestaan antoivat eniten sekä selityksiä, että esimerkkejä, tai pelkkiä konkreettisia esimerkkejä verkkokiusaamisesta. Kaikista hylätyistä vastauksista 75 % oli tullut pojilta. Muunsukupuolisista vastaajista 40 % antoi vastauksessaan pelkän termin määritelmän, 20 % puolestaan antoi pelkän esimerkin ja 20 % antoi sekä selityksen että esimerkin verkkokiusaamisesta. Oppilaista, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan puolet kertoivat vastauksessaan pelkän termin määritelmän ja kolmasosa antoi pelkän esimerkin. Tytöt antoivat siis poikia todennäköisemmin monipuolisempia ja kattavampia vastauksia tutkimuskysymykseen.

Vajaa kolmasosa (30 %) vastaajista kertoi, ettei ollut kohdannut verkkokiusaamista. Lähes puolet (46 %) vastaajista kuitenkin kertoi kohdanneensa verkkokiusaamista ja vajaa viidesosa (17 %) vastaajista kertoi tulleen itse kiusatuksi verkossa. Vastaajista 11 myönsi itse osallistuneensa verkkokiusaamiseen. Vastauksia tutkittaessa luokka-asteittain huomataan, että neljännen luokan oppilaat ovat joutuneet kaikista eniten kiusaamisen kohteeksi. Heistä n. 40 % kertoi, ettei ole kohdannut verkkokiusaamista, kun taas saman verran totesi nähneensä verkkokiusaamista aiemmin. Viidennen luokan oppilaiden suhteen jakauma on lähes samanlainen, mutta kiusatuksi joutuneita oppilaita oli suhteessa vähemmän. Kuudennen luokan oppilaista suurin osa (74,5 %) oli nähnyt verkkokiusaamista ja vajaa viidesosa (19,6 %) oli joutunut verkkokiusaamisen kohteeksi. Kiusaajista eniten löytyi kuudennen ja neljännen luokan oppilaista.

Kiusatuksi joutuneiden oppilaiden sukupuolta tutkittaessa huomasimme, että neljännellä luokalla yli 80 % kiusatuksi joutuneista vastaajista oli poikia. Viidennellä luokalla kiusaamismäärät jakautuivat melko tasaisesti tyttöjen ja poikien välillä. Kuitenkin kuudennen luokan oppilaista selkeästi suurin osa kiusatuista oli tyttöjä tai muunsukupuolisia oppilaita. Tuloksista voidaankin päätellä, että nuorempien oppilaiden keskuudessa on todennäköisempää, että pojat joutuvat kiusatuksi, mutta mitä vanhemmista oppilaista on kyse, sitä todennäköisemmin kiusaamisen kohteeksi joutuu tytöt ja muunsukupuoliset oppilaat.

Tutkittaessa niitä palveluita, joissa oppilaat ovat kohdanneet verkkokiusaamista, lähes kolmasosa (31 %) oppilaista nimesi TikTakin. Tämän lisäksi noin kymmenesosa oppilaista mainitsi online-pelit (14 %), YouTuben (13 %), WhatsAppin (12 %), SnapChatin (9 %) ja Instagramin (9 %). Muutama oppilas mainitsi myös Discordin, Facebookin, Twitchin, Redditin

ja Tumbriin. Vastauksista voidaankin todeta, että oppilaiden keskuudessa suosituimmissa sovelluksissa näkyi eniten verkkokiusaamista suuren käyttäjämäärän vuoksi.

Kysyessämme oppilaiden kohtaaman verkkokiusaamisen eri tapoja, lähes kaikki 103 vastaajasta (82,5 %) antoi esimerkiksi haukkumisen. Tämän lisäksi oppilaat mainitsivat myös ärsyttämisen (58,3 %), uhkailun (33 %), arkaluontoisten tietojen, kuvien tai videoiden jaon (26,2 %) ja valehtelun (24,3 %). Muita yksittäisten vastaajien mainitsemia tapoja olivat syrjimine ja arkaluontoisen kuvan vastaanottaminen. Luokka-asteittain tutkittaessa vastauksien jakaumaa huomasimme kuudennen luokan oppilaiden mainitsevan selkeästi muita luokka-asteita enemmän arkaluontoisten tietojen, kuvien ja videoiden jakamisen. Tutkimuksen tulokset osoittavat myös, että tytöt kohtaavat verkkokiusaamismuodoista haukkumista ja ärsyttämistä poikia enemmän ja pojat puolestaan kokevat enemmän uhkailua.

Toisen tutkimuskysymyksemme tarkoituksena oli kartoittaa oppilaiden kokemia tuntemuksia kohdatessaan verkkokiusaamista. Kiusaamista kohdanneet vastaajat, jotka eivät olleet itse tulleet kiusatuiksi kertoivat enimmäkseen kokeneensa tilanteessa ärtymystä (46,2 %), surua (30,8 %) ja hämmennystä (23,1 %). Myös ahdistuksen (20 %) kokeminen tilanteen seurauksena oli yleistä. Yli kymmenesosa (12,3 %) verkkokiusaamista kohdanneista vastaajista kuitenkin kertoi, ettei tilanne ollut herättänyt heissä mitään tuntemuksia. Loput vastaajista kertoivat kokeneensa myös avuttomuuden, pelon ja yksinäisyyden tuntemuksia. Tämä voi johtua siitä, etteivät sivusta seuraajat ole voineet tai osanneet puuttua itse kiusaamistilanteeseen, minkä vuoksi heille on jäänyt tilanteessa kovin kädetön olo. Osa oppilaista myös pohti, minkä vuoksi kiusaamista ylipäätään tapahtuu ja yksi vastaajista kertoi verkkokiusaamisen herättäneen itsessään ainoastaan huvittuneisuutta.

Liki neljäsosa (24 %) kiusatuksi tulleista oppilaista kertoi tuntevansa ärtymystä verkkokiusaamista kohdatessaan. Myös ahdistuksen (17 %) ja hämmennyksen (14 %) tunteet olivat yksiä yleisimmistä tuntemuksista vastaajien keskuudessa. Osa oppilaista oli myös kokenut kiusatuksi tulemisen takia yksinäisyyttä, avuttomuutta, surua ja pelkoa. Useampi kiusatuksi joutunut vastasi myös kokeneensa, että oli ansainnut tulla kiusatuksi. Kuitenkin peräti kymmenesosa (10 %) kiusaamisen uhriksi joutuneista vastaajista kertoi, ettei kiusaaminen ollut tuntunut heistä mitään.

Vastaajista ainoastaan 11 myönsi itse osallistuneensa verkkokiusaamiseen. Pyysimme kiusaajia valitsemaan väittämiä, joihin he voivat samaistua. Yli 40 % yhdestätoista kiusaamisen myöntäneistä oppilaista oli kiusannut muita kostoksi. Kuusi seitsemästä kiusaajasta, jotka

valitsivat koston pääsyykseen verkkokiusaamiselle, olivat myös itse joutuneet verkkokiusaamisen kohteiksi. Tämän lisäksi kaksi vastaajaa kertoi kiusanneensa, koska se oli helppoa ja koska se sai heidät hyvälle tuulelle. Muiksi syiksi verkkokiusaamiselle mainittiin kiusaaminen vitsinä, oikeudenmukaisuuden tunto, jännityksen hakeminen, kokemus kiusaamisen harmittomuudesta ja oma ajattelemattomuus. Vain yksi kiusaamisen myöntäneistä kiusaajista kertoi avoimesti kätuvansa toimintaansa jälkikäteen.

Kysyessämme, kuinka paljon oppilaat ovat käsitelleet verkkokiusaamista koulussa, saimme keskenään hieman ristiriitaisia vastauksia. Yli puolet (55,5 %) vastaajista kertoi, että he ovat käsitelleet sitä, miten verkkokiusaamistilanteessa tulee toimia ja yli kolmasosa (38,9 %) oli käsitellyt koulussa verkkokiusaamisen seuraamuksia. Kuitenkin vain vajaa kolmasosa (31,9 %) vastaajista oli käynyt koulussa läpi itse verkkokiusaamisen määritelmän, eli mitä verkkokiusaaminen todella tarkoittaa ja millaisia tunnusmerkkejä sillä on. Tämän lisäksi vajaa viidesosa (18,8 %) vastaajista ei ollut käsitellyt verkkokiusaamista lainkaan koulussa.

Kysyessämme tarkennusta siitä, onko oppilaiden kohtaamaan verkkokiusaamiseen puututtu, huomasimme, että vajaa 70 % vastaajista kertoi, ettei heidän kohtaamaansa verkkokiusaamiseen ole puututtu. Näin ollen siis vain 30 % oppilaiden kohtaamaan verkkokiusaamiseen on puututtu vanhemman, opettajan tai jonkun muun aikuisen toimesta. Koska kysymyksessämme oli vain kolme vastausvaihtoehtoa, on mahdollista, että osa vastaajista valitsi ”en ole kohdannut verkkokiusaamista” sen vuoksi, ettei ollut varma onko mahdollisesti kohdattuun verkkokiusaamiseen puututtu jotenkin. Voi siis olla, että vastaajat eivät ole henkilökohtaisesti tunteneet kiusattua, eivätkä näin ollen ole tiedä, miten tilanne on ratkenut.

Kyselyn lopussa oli kohta, jossa oppilaat saivat kertoa vapaasti omin sanoin kokemuksistaan verkkokiusaamiseen liittyen. Jouduimme hylkäämään yli puolet annetuista vastauksista (16 vastausta) puutteellisen sisällön vuoksi, mutta saimme 14 varteenotettavaa kommenttia, joita avaamme seuraavaksi hieman tarkemmin. Oppilaiden vastauksista nousi esiin huoli kiusatuksi joutumisesta, jos yrittää puuttua verkkokiusaamiseen. Yleisimmiksi kiusaamismuodoiksi annettiin omakohtaisissa kokemuksissa online-pelien tai yhteisön ulkopuolelle sulkeminen, selän takana pahan puhuminen, esimerkiksi ulkonäön tai mielipiteen haukkuminen ja itsemurhaan kehottaminen. Moni kommentin antanut vastaaja kertoi, ettei ollut itse tullut kiusatuksi, mutta oli nähnyt verkkokiusaamista esimerkiksi luokassaan tai tiesi kaverinsa

joutuneen verkkokiusatuksi. Yksi vastaajista kertoi puuttuneensa kiusaamistilanteeseen huoltajansa kanssa ja toinen vastaaja kertoi katuvaan toisten haukkumista jälkikäteen.

6. Pohdinta

Tämän pro gradu –tutkielman tavoitteena oli tutkia ja perehtyä peruskoulun 4.–6. luokkien oppilaiden kokemuksiin verkkokiusaamisesta. Tutkielman tavoitteena oli myös lisätä lukijan tietoisuutta peruskoulun ja ennen kaikkea ala-asteen oppilaiden sosiaalisen median käyttötottumuksista, ruutuajasta ja verkkokiusaamiskokemuksista. Pohdimme tässä luvussa tutkielmassamme käyttämiämme tutkimusmenetelmiä, saamiemme tulosten yleistettävyyttä, mahdollisia jatkotutkimuskohteita sekä tutkimuksemme vahvuuksia ja heikkouksia. Tutkielmamme on toteutettu laadullisen tutkimuksen fenomenografista tutkimusmenetelmää käyttäen, sillä sen tavoitteena on perehtyä tutkimukseen osallistujien omiin käsityksiin ja kokemuksiin tutkittavasta ilmiöstä, joka on tutkimuksemme tavoitteena. Toteutimme tutkielmamme aineistonkeruun sähköisellä verkkokyselylomakkeella. Kyseinen Google Forms -lomake lähetettiin yhteyshenkilön välittämänä Tornion koulujen rehtoreille, ja rehtorit saivat vapaasti jakaa sitä eteenpäin koulujensa luokanopettajille. Tutkimukseen osallistuneet opettajat tulevat saamaan tutkielman analysoidut tulokset takaisin, jolloin heillä on halutessaan mahdollisuus hyödyntää saamaansa aineistoa opetuksessaan ja kiusaamisen vastaisessa toiminnassa.

Tutkielmaa tehdessämme huomasimme, että vaikka perinteisestä kiusaamisesta ja verkkokiusaamisesta onkin tehty runsaasti kansainvälistä tutkimusta, on Suomessa vielä paljon tehtävää verkkokiusaamistutkimuksen saralla. Tämä olikin yksi motiivi tutkielman tekemiselle, sillä meillä oli valmiiksi jo laaja kandidaatintutkielman myötä saatu teoriapohja käsittelemästämme ilmiöstä. Vaikka verkkokiusaamista ja nuorten ja aikuisten verkkotottumuksia on tutkittu Suomessa jonkin verran, oli meillä haasteita löytää tarpeeksi aiheeseen liittyvää ajankohtaista suomalaista tutkimusta, jota hyödyntää tässä tutkielmassa. Huomasimme prosessin aikana, että verkkokiusaamiseen, ruutu-aikaan ja sosiaalisen median käyttötottumuksiin liittyvät tutkimukset käsittelevät lähtökohtaisesti yläasteikäisiä ja sitä vanhempia nuoria, eikä meidän tutkimaamme ikäryhmää (4.–6.-luokka) käsittelevää tutkimusta juuri löytynyt.

Syynä tähän on todennäköisesti Euroopan parlamentin vuonna 2016 asettama yleinen tietosuoja-asetus, jossa määritellään sosiaalisen median palveluiden käytön alaikärajaksi 16 vuotta. Kuitenkin jokainen jäsenmaa sai itse päättää tarkemmin, laskeeko halutessaan ikärajan alemmas, alimman mahdollisen ikärajan ollen kuitenkin 13-vuotta. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus, 2016, artikla 8 kohta 1). Suomessa useimpien sosiaalisen median alustojen

käyttöikäraja onkin 13 vuotta, mutta pikaviestintäpalvelu WhatsAppissa se on peräti 16 vuotta. Kuitenkin myös nuoremmat lapset saavat käyttää kyseistä palvelua huoltajan suostumuksella. Tämän syyn takia koemmekin, että tekemämme tutkimus juuri 10–12-vuotiaille oppilaille tarjoaa arvokasta ja hyödyllistä tietoa niin jatkotutkimukselle kuin 4.–6.-luokkien opettajille ja oppilaiden huoltajille.

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli “Miten 4.–6. luokkalaiset käsittävät termin verkkokiusaaminen?”, jonka avulla pyrimme selvittämään, millaisia käsityksiä alakoulun oppilaille on verkkokiusaamisesta ja miten he jäsentävät sen mielessään. Suurin osa vastaajista antoi vastauksessaan joko pelkän verkkokiusaamistermin määritelmän tai esimerkkejä verkkokiusaamisen eri tavoista. Verkkokiusaaminen määriteltiin oppilaiden toimesta netissä tai sosiaalisessa mediassa tapahtuvaksi kiusaamiseksi. Verkkokiusaamisen eri tavoiksi puolestaan lueteltiin: haukkuminen, ilkeä kommentoiminen, henkilökohtaisten tietojen, kuvien tai videoiden jakaminen, syrjiminen ja ryhmän ulkopuolelle sulkeminen, valheiden ja juorujen levittäminen sekä kiusatun loukkaaminen, uhkaileminen, ahdisteleminen, vähättely ja ärsyttäminen.

Toisena tutkimuskysymyksenämme oli “Millaisena 4.–6. luokkalaiset lapset kokevat sosiaalisessa mediassa ilmenevän verkkokiusaamisen henkilökohtaisella tasolla?”. Tätä tutkimme kartoittamalla niitä tuntemuksia, joita verkkokiusaamista kohdanneet oppilaat kokivat tilanteessa. Kartoitimme kolme eri ryhmää, jotka olivat sivusta seuraajat, kiusatut ja kiusaajat. Jokaisella ryhmällä oli hieman toisistaan poikkeavat kokemukset aiheesta. Sivusta seuraajat kokivat kaikista eniten ärtymyksen, surun ja hämmennyksen tunteita kohdatessaan verkkokiusaamista. Kiusatuksi tulleet puolestaan kokivat verkkokiusaamistilanteessa ärtymistä, ahdistusta ja hämmennystä, mutta näiden lisäksi he olivat kokeneet myös avuttomuutta, pelkoa, yksinäisyyttä ja he kokivat jopa ansaitsevansa tulla kiusatuiksi. Kiusaajat puolestaan kiusasivat muita verkossa eniten kostoksi. Kostoksi kiusanneet olivat monissa tapauksissa myös itse kiusattuja, jotka vain pistivät pahan kiertämään. Tämän lisäksi kiusaamisen helppous, kiusaaminen vitsillä ja jännityksen hakeminen nousivat oppilaiden vastauksissa esille.

Olemme toteuttaneet tämän pro gradu –tutkielman parityönä, sillä halusimme jatkaa saman ilmiön tutkimista kandidaatintutkielman lisäksi myös pro gradussa. Koska aloitimme tutkielman tekemisen koronapandemian aikana, on se jättänyt myös lähtemättömän jäljen työhömmme niin aineistonkeruun kuin tutkielman työstämistapojen suhteen. Tutkielmamme on

pääsääntöisesti toteutettu etätyönä, joka on osaltaan asettanut haasteita työn etenemisen suhteen. Olemme kuitenkin onnistuneet työstämään tutkielmaa myös etänä riittävän kommunikaation ansiosta. Koemme, että paritutkijuudesta on ollut meille suurta hyötyä tutkimuksen eri vaiheissa, mutta erityisesti aineiston analysoinnissa. Koska olimme toisillemme jo entuudestaan tuttuja, pystyimme luottamaan toisiimme ja antamaan suoraan palautetta työhön liittyen. Saimme myös jaettua työmäärää näin keskenämme tasaisesti.

Pietarisen (2002) mukaan tutkimuksen perustehtäviä ovat informaation luotettava tuottaminen, sen välittäminen ja käyttäminen. Informaation luotettavuus perustuu taas kriittiseen perusteluun. (Pietarinen, 2002, s.59). Niiniluodon (2002) mukaan yksi tiedon määritelmistä onkin se, että tiedon tulee olla perusteltua (Niiniluoto, 2002, s. 30). Lisäksi Ryen (2016) mukaan tiedon tuottamisen prosessiin kuuluu aina myös moraalinen vastuu tutkimukseen osallistujista (Ryen, 2016, s. 42). Tätä pro gradu –tutkielmaa ovat ohjanneet tutkijoiden omat objektiivisuuteen ja tutkimuksen läpinäkyvyyteen tähtäävät arvot ja asenteet. Tutkimusta ovat ohjanneet myös tutkimuksen tekemistä koskevat yleiset eettiset arvot, ja esimerkiksi tutkimukseen osallistuneet on huomioitu kaikissa eettisissä valinnoissa. Tutkijoiden omat henkilökohtaiset arvot ja asenteet, jotka voisivat vaikuttaa virheellisesti tutkimustuloksiin, on pyritty tiedostamaan ja sulkemaan tutkimuksen tekemisen ulkopuolelle.

Pyrimme tätä tutkielmaa tehdessämme kiinnittämään huomiota huolelliseen ja monipuoliseen sekä suomenkielisten että kansainvälisten lähteiden käyttöön. Pyrimme arvioimaan lähteitä kriittisesti ja hyödyntämään tässä pro gradu –tutkielmassa ainoastaan luotettaviksi kokemiamme lähteitä. Tiedostamme, että osa käyttämistämme lähteistä ovat julkaisuvuosiltaan vanhoja, mutta emme kokeneet tätä työmme kannalta ongelmalliseksi, sillä kyseisiä teoksia on kuvailtu aiheidensa perusteoksiksi. Aaltio ja Puusa (2020) huomauttavat, että tutkielman luotettavuutta mietittäessä tulisi tarkastella valittujen metodien soveltuvuutta tutkimuksen tavoitteisiin ja ilmiöön nähden (Aaltio & Puusa, 2020, s. 174). Tutkielmamme lähestymistavaksi valikoitunut fenomenografinen tutkimusmenetelmä ja tiedonkeruumenetelmäksi valittu sähköinen Google Forms –kyselylomake olivat mielestämme tutkimukseemme sopivia.

Kyselylomake valikoitui tehokkuutensa vuoksi. Se on myös Vallin ja Aarnoksen (2018) mukaan yksi perinteisimmistä tutkimusaineiston hankintatavoista (Valli & Aarnos, 2018). Sähköisen kyselylomake oli helppo jakaa tutkittaville ja sen pohjalta saatuja vastauksia oli helppo käsitellä ja analysoida sähköisessä muodossa. Kyselylomake oli tehokas menetelmä myös ajan ja työvaiheiden säästämisen kannalta, ja sen avulla onnistuimme keräämään melko

laajan tutkimusaineiston lyhyessä ajassa. Tiedostamme kuitenkin, että esimerkiksi haastattelu, jossa kysymyksiä ja vastauksia pystytään tarkentamaan, olisi ollut kyselylomaketta tarkempi ja luultavasti parempi tutkimusaineiston keruumenetelmä. Näin ollen esimerkiksi kysymyslomakkeeseen liittyviä mahdollisia väärintymmärrykset olisi voitu minimoida. Hirsjärvi (2005) huomauttaakin, että kyselytutkimuksessa tutkija ei voi täysin hallita vastaajien mahdollisia väärinkäsityksiä, vaikka haluaisikin (Hirsjärvi, 2005b, s. 184). Tämä tulee huomioida myös tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa. Tutkimuksen vapaaehtoisuuden ja tutkijoiden läsnäolon puuttumisen takia vastaajien oli todennäköisesti helpompaa jättää vastaamatta joihinkin kysymyksiin. Aineiston kerääminen kyselylomakkeella lisäsi myös tutkijoiden omien tulkintojen mahdollisuuksia, kun tarkentavia kysymyksiä tutkittaville ei voitu esittää. Kyselylomakkeen kautta tutkimukseen osallistuneet saivat kuitenkin mahdollisuuden miettiä ja suunnitella vastauksiaan rauhassa ilman mahdollisen haastattelutilanteen luomaa jännitettä ja painetta.

Merkittävä aineistonkeruuseen ja koko tutkimukseen vaikuttava ja tutkimuksen suuntaa ja menetelmiä määräämä tekijä oli covid-19. Covid-19 eli koronasta johtuvan poikkeustilan vuoksi vierailut kouluilla eivät olleet mahdollisia tai suotavia. Sähköisen kyselylomakkeen ansiosta pystyimme kuitenkin välttämään tarpeettomia lähikontakteja. Mietimme myös mahdollisten haastatteluiden toteuttamista etäyhteyksien kautta. Tutkimukseen osallistuneiden määrä olisi jäänyt kuitenkin paljon nykyistä pienemmäksi, eikä suuren oppilasjoukon haastattelu olisi ollut meille mahdollista, ja vaikka olisimmekin pystyneet haastattelemaan kaikki 144 tutkimukseen osallistunutta, olisi se vienyt meiltä äärimmäisen paljon aikaa. Näin ollen haastattelulla toteutettu tutkimus olisi saanut paljon nykyistä pienemmän otannan ja sen tulokset olisivat olleet vielä vähemmän yleistettävissä.

Tutkimusta tehdessämme ja aineistoa kerätessämme meille oli tärkeää toimintamme luotettavuus, vastuullisuus ja läpinäkyvyys. Meille oli tärkeää, että tutkimuksemme osallistuneet henkilöt saisivat hyvän ymmärryksen tutkimuksen luonteesta ja sen vapaaehtoisuudesta. Koemme, että onnistuimme näissä tavoitteissa siltä osin kuin se oli tutkimusta tehdessä mahdollista. Saamamme vastaukset olivat myös muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kattavia ja asiallisia. Saimme vastauksista arvokasta tietoa ja ne palvelivat tutkimustamme erittäin hyvin.

Toteutimme tutkimuksemme vajaan 22000 asukkaan Meri-Lappilaisessa kaupungissa, Torniossa. Näin ollen saamiemme tuloksia ei voida mielestämme yleistää koskemaan koko

Suomea tai edes koko Lappia. Vaikka mielestämme voidaan olettaa 4.–6. -luokan oppilaiden verkkotottumusten, ruutuajan ja verkkokiusaamiskokemusten olevan torniolaisten oppilaiden kanssa saman suuntaisia ympäri Suomen, edustavat tutkimuksemme tulokset ainoastaan yhden kaupungin oppilaiden näkemyksiä ja kokemuksia. Tulevaisuudessa tutkielmamme aihetta voisi tutkia laajemmalla otannalla useilla eri kouluilla ympäri Suomea. Tällä tavoin saavutettaisiin kattavampia ja luotettavampia tutkimustuloksia. Jatkotutkimuksen kannalta olisi myös erittäin mielenkiintoista tutkia oppilaiden näkemyksiä perinteisen- sekä verkkokiusaamisen määritelmistä.

Hamarus (2006) ehdottaa kiusaamistermin määritelmän päivittämistä niin, ettei sen toistuvuus olisi enää yksi kiusaamisen määritelmän pääkriteereistä. Hänen mukaansa oppilaat usein toivovat, että kiusaamiseen puuttuttaisiin jo varhaisessa vaiheessa eivätkä oppilaat aina ymmärrä kiusaamisen toistuvuutta siihen puuttumisen ehtona. (Hamarus, 2006, s. 210). Koemme, että olisi paikallaan pohtia kiusaamismääritelmän päivittämistä tai täydentämistä niin, että kiusaamiseen puuttumisesta saataisiin nopeampaa ja tehokkaampaa, etenkin nykyaikana, kun kiusaaminen on siirtynyt verkkoon ja kiusaamistapauksista on tullut entistä rajumpia.

Tämän tutkielman tutkimusprosessi oli meille tutkijoina erittäin opettavainen ja raskas kokemus. Opimme työn myötä lisää tutkimuksen tekemisestä ja itsestämme tutkijoina. Pro gradu –tutkielmamme kirjoitus ajoittuu myös hyvin poikkeukselliseen maailman tilanteeseen covid-19 ja Euroopassa vallitsevan Venäjän ja Ukrainan sodasta johtuen. Koemme, että pro gradu –tutkielmamme on kokonaisuudessaan omiin tavoitteisiimme nähden onnistunut. Tutkielmamme tarjoaa arvokasta ja helposti hyödynnettävää tietoa verkkokiusaamisesta tutkimukseen osallistuneiden koulujen opettajien lisäksi niin oppilaille ja heidän huoltajilleen kuin muille aiheesta kiinnostuneille henkilöille.

7. Lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. (2020). *Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi huomioida?* In A. Puusa, & P. Juuti (Eds.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (pp. 177–188). Gaudeamus. Helsinki.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0* (4. uud. p.) [e-kirja]. Tampere: Vastapaino
- Boyd, d., & Ellison, N. (2007). *Social network sites: Definition, history, and scholarship*. *Journal of computer-mediated communication*, 13(1), 210-230.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), s. 77–101.
- Burgess, J., & Green, J. (2009). *YouTube: Online video and participatory culture*. John Wiley & Sons.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. Sage, London.
- Cowie, H & Jennifer, D. (2008). *New Perspectives on bullying*. Open University Press.
- Cowie, H. & Myers, C. (2016). *Bullying among university students: Crossnational perspectives*. London: Routledge.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage, London.
- Creswell, J. & Poth, C. (2017) *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among Five Approaches*. Sage, London.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2011). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. Sage publications, London.
- Dixon, S. (2023) *Statista: Most popular social networks worldwide as of January 2023, ranked by number of monthly active users*. Viitattu: 15.04.2023 Haettu osoitteesta: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) artikla 8, kohta 1. Viitattu: 10.04.2023. Haettu osoitteesta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=FI>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Forss, M. (2014). *Fobban sosiaalisen median selviytymisopas*. Pulitzer.

- Dhir, A., Pallesen, S., Torsheim, T., & Andreassen, C. S. (2016). *Do age and gender differences exist in selfie-related behaviours?* *Computers in Human Behavior*, 71, 1-7.
- Duggan, M., Ellison, N. B., Lampe, C., Lenhart, A., & Madden, M. (2015). *Social media update 2014*. Pew Research Center, 9.
- Gröhn, T. (1992). *Fenomenografinen tutkimusote*. Teoksessa T. Gröhn & J. Jussila (Toim.) *Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa*. Yliopistopaino, Helsinki
- Java, A., Song, X., Finin, T., & Tseng, B. (2007). *Why we Twitter: understanding microblogging usage and communities*. 9. WebKDD:n ja 1. SNA-KDD 2007 -työpajojen aineisto t verkkolouhinnasta ja sosiaalisten verkostojen analysoinnista.
- Hakala, J. T. (2017). *Tulevan maisterin graduopas*. Gaudeamus, Helsinki
- Hamarus, P. (2006). *Koulukiusaaminen ilmiönä: yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta*. Jyväskylän yliopisto.
- Hamarus, P. (2008). *Koulukiusaaminen: Huomaa, puutu, ehkäise*. Helsinki: Kirjapaja.
- Hamarus, P., & Kaikkonen, P. (2011). Kiusaamisen määritelmät ja määrittely. *Kasvatus*, 42(1), (s. 58–68). Viitattu 10.05.2020 Haettu osoitteesta <https://www.doria.fi/handle/10024/78249>
- Hamarus, P. (2012). *Haukku haavan tekee: Puututaan yhdessä kiusaamiseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S. (2005a). *Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat*. Teoksessa Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (Toim.), *Tutki ja kirjoita* (s. 114–157), (11. painos). Tammi, Helsinki.
- Hirsjärvi, S. (2005b). *Tutkimustyyppit ja aineistonkeruun perusmenetelmät*. Teoksessa Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (Toim.), *Tutki ja kirjoita* (s. 180–208), (11. painos). Tammi, Helsinki.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2011) *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus, Helsinki.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). *Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media*. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Obar, J. A., & Wildman, S. (2015). *Social media definition and the governance challenge: An introduction to the special issue*. *Telecommunications policy*, 39(9), 745–750.
- Huusko, M. & Paloniemi S. (2006). *Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä*. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*, (s. 162–173.), 37(2)
- Höistad, G. (2003). *Irti kiusaamisen kierteestä: opas kouluille ja kasvattajille*. Helsinki: Kirjapaja.

- Juhila, K. (2021). *Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet*. Teoksessa Vuori J. (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 9.8.2022 Haettu osoitteesta: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Kaltiala-Heino, R., Marttunen, M., & Fröjd, S. (2015). Lisääntyvätkö nuorten mielenterveyden ongelmat? *Suomen lääkärilehti*, 70(26–32), 1908–1912. Viitattu 9.1.2023 Haettu osoitteesta: <http://www.fimnet.fi/cgi-cug/brs/artikkeli.cgi?docn=000043181>
- Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kaski, S. & Nevalainen, V. (2017). *Jo riittää: Irti kiusaamisesta ja kiusaajista*. Helsinki: Kirjapaja.
- Kettunen, J. (2022). *Fenomenografia*. Teoksessa J. Vuori (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 9.8.2022 Haettu osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/fenomenografia/>
- Kiviniemi, K. (2018). *Laadullinen tutkimus prosessina*. Teoksessa Valli, R. (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5. uudistettu ja täydennetty painos). PS-kustannus, Jyväskylä.
- Koskinen, M., (2011). *Fenomenografia tutkimuslähestymistapana*. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (Toim.), 2011. *Menetelmäviidakon raivaajat – Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (s. 267–281). Hansaprint Oy, Vantaa.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. Sage Publications, London.
- Kärnä, A., Voeten, M., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2011). *Vulnerable children in varying classroom contexts: Bystanders' behaviors moderate the effects of risk factors on victimization*. *Merrill-Palmer Quarterly*, 57(3), 261-282.
- Kärnä, A., Voeten, M., Little, T.D., Poskiparta, E., Kaljonen, A., & Salmivalli, C. (2013). *A large-scale evaluation of the KiVa antibullying program: Grades 4-6* (s. 311–330). *Child Development*, 84(1)
- Laine, T. (2018). *Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma*. Teoksessa Valli, R. (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle*

- tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s. 29–50). PS-kustannus, Jyväskylä.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. John Wiley & Sons.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Drawing Valid Meaning from Qualitative Data: Toward a Shared Craft*. *Educational Researcher*, 13(5), (s. 20–30).
- Mäntymäki M. 2012. *Lapset ja nuoret sosiaalisessa mediassa*. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (Toim.) *Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median arjessa*. (s. 9–21). Juva: PS-kustannus, Jyväskylä.
- Niikko, A. (2003). *Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa*. Joensuun yliopistopaino, Joensuu.
- Niiniluoto, I. (2002). Tieteen tunnuspiirteet. Teoksessa: Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. (toim.) *Tutkijan eettiset valinnat*. Tampere: Gaudeamus Kirja Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd. 30–41.
- Olweus, D. & Mäkelä, M. (1992). *Kiusaaminen koulussa*. Helsinki: Otava.
- Olweus, D. (1994). *Bullying at School: Long-term outcomes for the victims and an effective school-based intervention program*. Teoksessa: L. Huesmann. (Toim.) *Aggressive Behaviour: Current perspectives*. (s. 97–130). New York: Plenum.
- Petrosyan, A. (2023) *Statista: Number of internet and social media users worldwide as of January 2023* Viitattu 15.04.2023 Haettu osoitteesta: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>
- Pietarinen, J. (2002). Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa: Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. (toim.) *Tutkijan eettiset valinnat*. Tampere: Gaudeamus Kirja Yliopistokustannus University Press Finland. 58–69.
- Ryen, A. (2016). *Research Ethics and Qualitative Research*. Teoksessa: Silverman, D. (toim.) *Qualitative research*. UK: SAGE. 31–48.
- Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka, A. (2009). *KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto: Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja*. Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [pdf-verkkojulkaisu]. Viitattu 19.02.2023 Haettu osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Salmivalli, C. (1998). *Koulukiusaaminen ryhmäilmionä*. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Salmivalli, C. (2003). *Koulukiusaamiseen puuttuminen: Kohti tehokkaita toimintamalleja*. PS kustannus, Jyväskylä.

- Salmivalli, C. (2010). *Bullying and the peer group: A review. Aggression and Violent Behavior*, (s. 112–120). 15(2).
- Salmivalli, C., Kaukiainen, A., & Voeten, M. (2010). *Anti-bullying intervention: Implementation and outcome* (s. 227–240). *British Journal of Educational Psychology*, 80(2).
- Sanders, C., Phye, G. (2004). *Bullying; Implications for the Classroom*. London: Elsevier Academic Press.
- Sanz García, A.I. & Margallo, E. M. (2014) *Bullying: What's Going on? A Bibliographic Review of Last Twelve Months*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Viitattu 01.03.2023 Haettu osoitteesta <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814032194>
- Shariff, S. (2005). *Cyber Bullying: Issues and solutions for the school, the classroom, and the home*. Oxon: Routledge.
- Shariff, S. & Churchill, A. (2010). *Truths and Myths of Cyber Bullying*. New York: Peter Lang Publishing.
- Spšak, S. (2011). *Laki, nuoret ja netti*. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 09.01.2023 Haettu osoitteesta https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/07/06162707/Laki_nuoret_netti_2011.pdf
- Stokel-Walker, C. (2021). *TikTok: The rise of social media's hottest app*. Bloomsbury Publishing.
- Sullivan, K. (2011). *The Anti-Bullying Handbook*. Oxford University Press.
- Syrjälä, L., Syrjäläinen, E., Ahonen, S. & Saari, S. (1994). *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Tamminen, T. (2012). *Muuttaako sosiaalinen media lapsen todellisuudentajua ja moraalikehitystä?* Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (Toim.) *Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018). *Kouluterveyskysely 2017: Kiusaaminen ja koulukiusaaminen*. Viitattu 10.12.2021 Haettu osoitteesta https://thl.fi/documents/248066/1119819/Kouluterveyskysely+2017_Kiusaaminen+ja+koulukiusaaminen.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, (uudistettu laitos)*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012*. Haettu 20.12.2021 osoitteesta https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Valli, R. & Aarnos, E. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (5., uudistettu painos.) [e-kirja]. PS kustannus, Jyväskylä.
- Volk, A., Dane, A., Martini, Z. (2014). *What is bullying? A theoretical redefinition*. Child Development Perspectives. Viitattu 29.11.2022 Haettu osoitteesta https://brocku.ca/social-sciences/child-and-youth-studies/wp-content/uploads/sites/149/Volk_Dane_Marini-2014-Bulling-Redefinition-1.pdf

8. Liitteet

Liite 1

Google Forms-kyselyn saatesähköposti

Lähetimme Tornioon yhteyshenkilöllemme alla näkyvän sähköpostiviestin, jonka hän välitti eteenpäin Tornion ala-asteiden rehtoreille. Ala-asteiden rehtorit välittivät viestin vuorostaan oman koulunsa opettajille, jotka teetättivät sen omille oppilailleen. Sähköpostiviestissä kerrottiin alustavasti, mistä Google Forms-kyselyssä on kysymys sekä ohjeistettiin kyselyyn vastaamisessa. Sähköpostiviestissä kerrottiin osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä vastausten käsittelyyn liittyvistä seikoista.

Nettikiusaamista kartoittava kysely

Eetu Rantala <[redacted]>

8.3.2022 17.03

-> [redacted]

Hei!

Tutkimme netissä tapahtuvaa kiusaamista ja toivoisimme, että voisit teetättää tämän kyselyn luokallesi. Jokainen oppilas vastaa kyselyyn itsenäisesti jollain älylaitteella (kyselyyn vastaaminen onnistuu esimerkiksi älypuhelimella, tietokoneella tai tabletilla).

Olemme viidennen vuoden luokanopettajaopiskelijoita Oulun Yliopistosta. Toteutamme tämän kyselyn osana Pro Gradu - tutkielmaamme. Tämän kyselyn tarkoituksena on tutkia 4.-6. luokkalaisten oppilaiden kokemuksia älylaitteiden käytöstä ja erityisesti nettikiusaamisesta.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kaikki kyselyn vastaukset käsitellään täysin nimettömästi, eikä kukaan saa koskaan tietää vastaajiin liittyviä tunnistetietoja kuten esimerkiksi nimeä tai koulua. Vastauksia hyödynnetään ainoastaan Pro Gradu-tutkimuksessamme.

Lähetämme luokallenne kyselymme tulokset vastausten analysoinnin jälkeen. Voit hyödyntää saamiamme tuloksia halutessasi opetuksessasi. Uskomme, että saatte tulosten pohjalta oppilaiden kanssa arvokasta keskustelua aikaiseksi ruutuaikaan, netin käyttöön ja netissä toimimiseen liittyen.

Kiitos sinulle jo etukäteen! Tässä on linkki kyselyyn:

<https://forms.gle/rpWMsmmgqyiU9Zy47>

Aurinkoista kevättä toivottavat luokanopettajaopiskelijat,

Eetu Rantala & Susanne Aikio

Oulun Yliopisto

Liite 2

Google Forms-kysely verkkokiusaamisesta oppilaille

Sähköpostin linkkiä painamalla avautui laatimamme Google Forms-kysely. Kysely on esitetty alla samanlaisena kuin millaisena kyselyyn vastanneet oppilaat sen näkivät. Esittelimme ensin itsemme ja kyselymme vastaajalle. Tämän jälkeen kartoitimme taustatietoja vastaajista. Lopuksi vastaajien eteen avautui varsinainen kysymysosio.

Kysely verkkokiusaamisesta oppilaille

Hei!

Tutkimme netissä tapahtuvaa kiusaamista ja kuulisimme mielellämme sinun kokemuksiasi siitä.

Olemme viidennen vuoden luokanopettajaopiskelijoita Oulun Yliopistosta. Toteutamme tämän kyselyn osana Pro Gradu -tutkielmaamme. Tämän kyselyn tarkoituksena on tutkia ala-asteikäisten oppilaiden kokemuksia nettikiusaamisesta.

Kaikki kyselyn vastaukset käsitellään täysin nimettömästi, eikä kukaan saa koskaan tietää mitään sinuun liittyviä tunnistetietoja kuten esimerkiksi nimeäsi tai kouluasi.

Osallistumalla tähän kyselyyn annat luvan käyttää vastauksiasi Pro Gradu -työssämme. Kyselyn tulokset tallennetaan tutkimuksemme ajaksi ja tutkimuksen tulokset toimitetaan Forms-tiedostona suoraan opettajille purettaviksi oppilaiden kanssa. Tämän lisäksi tutkimuksen tuloksia ei käytetä tai jaeta muualle. Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista.

Kiitos osallistumisestasi kyselyyn. Siitä on meille suuri apu!

Aurinkoista kevättä toivottavat luokanopettajaopiskelijat,
Eetu Rantala & Susanne Aikio
Oulun Yliopisto

Kysely verkkokiusaamisesta oppilaille

(Ei jaettu) [Vaihda tiliä](#)

*Pakollinen

Taustatietojen kartoitus

Minä olen *

- Tyttö
- Poika
- Muu
- En halua kertoa

Millä luokalla olet? *

- 4. luokalla
- 5. luokalla
- 6. luokalla

Kuinka monta tuntia vietät aikaa älylaitteellasi (tietokone/älypuhelin/tabletti) päivän aikana? *

- Alle tunnin
- 1-2 tuntia
- 3-4 tuntia
- 5-6 tuntia
- 7-8 tuntia
- 9-10 tuntia
- Yli 10 tuntia
- Muu: _____

Onko netissä viettämäsi aika lisääntynyt koronan ja etäopiskelun myötä? *

- Kyllä, todella paljon
- Kyllä, jonkin verran
- Vain vähän
- En osaa sanoa
- Ei ollenkaan
- Ei, se on vähentynyt

Mitä sosiaalisen median sovelluksia käytät aktiivisesti? *

(Voit halutessasi valita useita vaihtoehtoja)

- TikTok
- YouTube
- Instagram
- Facebook
- WhatsApp
- SnapChat
- Discord
- Online-pelit (Esimerkiksi Fortnite, Minecraft jne.)
- Muu: _____

Mitä nettikiusaaminen sinun mielestäsi tarkoittaa? *

Oma vastauksesi _____

Kysely verkkokiusaamisesta oppilaille

 [https://www.kyselypalvelu.fi/...](#) (Ei jaettu) [Vaihda tiliä](#)

*Pakollinen

Kysymykset

Käytämme kyselyssäme käsitettä nettikiusaaminen.

- Virallisesti nettikiusaamisella tarkoitetaan teknologian, esimerkiksi puhelinten, tietokoneiden ja internetin, väärinkäyttöä. Väärinkäytön tarkoituksena on aiheuttaa pahaa oloa kiusaamisen kohteeksi joutuneelle henkilölle.

- Nettikiusaaminen on yleensä jatkuvaa pahantekoa, mutta myös kertaluontoiset vakavat teot voivat täyttää nettikiusaamisen tunnusmerkit.

Lähteet:

Fors, M. (2014). Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Pulitzer.

Shariff, S. & Churchill, A. (2010). Truths and Myths of Cyber Bullying. New York: Peter Lang Publishing.

Oletko kohdannut nettikiusaamista? *

(Voit halutessasi valita useita vaihtoehtoja)

- Kyllä, olen nähnyt kiusaamista netissä
- Kyllä, minua on kiusattu netissä
- Kyllä, olen osallistunut nettikiusaamiseen
- Ei, en ole kohdannut nettikiusaamista tai osallistunut nettikiusaamiseen
- Muu: _____

Missä palveluissa olet kohdannut nettikiusaamista? *

(Voit halutessasi valita useita vaihtoehtoja)

- TikTokissa
- WhatsAppissa
- SnapChatissä
- Instagramissa
- YouTubessa
- Facebookissa
- Discordissa
- Online-peleissä (Esimerkiksi Fortnite, Minecraft jne.)
- En kohdannut nettikiusaamista missään
- Muu: _____

Millaista kohtaamasi nettikiusaaminen oli? *

(Voit halutessasi valita useita vaihtoehtoja)

- Haukkumista
- Valehtelua
- Uhkailua
- Ärsyttämistä
- Arkaluontoisten tietojen jakamista
- Kuvien tai videoiden jakamista ilman lupaa
- En ole kohdannut kiusaamista
- Muu: _____

Jos SINÄ olet nähnyt kiusaamislanteita netissä tai sinua itseäsi on kiusattu netissä, millaisia tuntemuksia kiusaaminen herätti sinussa? *

(Voit halutessasi valita useita vaihtoehtoja)

- Ahdistusta
- Pelkoa
- Ärtymystä
- Hämmennystä
- Surua
- Yksinäisyyttä
- Avuttomuutta/Neuvottomuutta
- Minusta tuntui, että ansaitsin tulla kiusatuksi
- Kiusaaminen ei tuntunut mitään
- Minua ei ole kiusattu netissä tai en ole nähnyt nettikiusaamista
- Muu: _____

Jos olet ITSE kiusannut netissä, valitse väittämä, johon voit samaistua. *

(Voit halutessasi valita useita vaihtoehtoja)

- Kiusaaminen tuntui jännittävältä
- Kiusaaminen sai minut hyvälle tuulelle
- Kiusaaminen tuntui helpolta
- Kiusaaminen tuntui oikeudenmukaiselta
- Kiusaaminen tuntui harmittomalta
- Kiusasin kostoksi
- Kiusasin, koska minulla oli tylsää
- En usko jääväni nettikiusaamisesta kiinni
- Hankin huomiota kiusaamalla muita
- En ole itse kiusannut netissä ketään
- Muu: _____

Onko koulussasi keskusteltu nettikiusaamisesta? *

(Voit halutessasi valita useita vaihtoehtoja.)

- Olemme keskustelleet siitä, mitä nettikiusaaminen tarkoittaa.
- Olemme keskustelleet siitä, miten nettikiusaamislanteissa tulee toimia.
- Olemme keskustelleet siitä, mitä seuraamuksia nettikiusaamisella voi olla.
- Emme ole keskustelleet nettikiusaamisesta ollenkaan.

Jos olet kohdannut nettikiusaamista, puututtiinko kohtaamaasi nettikiusaamiseen mitenkään esimerkiksi opettajan, vanhemman tai jonku muun henkilön toimesta? *

- Kyllä
- Ei
- En ole kohdannut nettikiusaamista

Jos tahdot, voit kirjoittaa kokemuksistasi lisätietoa tähän.

Oma vastauksesi _____

Takaisin

Lähetä

Tyhjennä lomake